

Marleene Rytioja

KASVATUSTA VAI SOSIAALITYÖTÄ?

Erityisopettajien näkemys koulukuraattorin roolista koulussa

**Erityispedagogiikan
pro gradu -tutkielma
Kevätlukukausi 2010
Kasvatustieteiden laitos
Jyväskylän yliopisto**

TIIVISTELMÄ

Rytioja, Marleene

Kasvatusta vai sosiaalityötä?

Erityisopettajien käsitykset koulukuraattorin roolista koulussa

Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 2010

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, millaiseksi peruskoulussa toimivat erityisopettajat ajattelevat koulukuraattorin roolin koulussa. Koulukuraattorin roolia tarkasteltiin kolmen kontekstin kannalta. Nämä olivat oppilashuoltoryhmä, kouluyhteisössä esiintyvien ongelmien ratkaiseminen ja kuraattorin työn merkitys erityisopettajan omalle työlle. Tutkimus on tehty nimenomaan erityisopettajien näkökulmasta. Tutkimuksen teoreettinen viitekehys perustuu koulukuraattorin työtä ja oppilashuoltoa käsittelevään aikaisempaan tutkimukseen. Aikaisemman tutkimuksen perusteella kuraattorin ajatellaan toimivan koulussa sosiaalityöntekijän roolissa, jonka tehtävänä on kohdata oppilaiden sosiaalisia ongelmia ja konsultoida opettajia ongelmatilanteissa.

Tutkimusaineisto kerättiin kolmen tutkimusongelman avulla. Näistä ensimmäinen käsitteli koulukuraattorin roolia oppilashuoltoryhmässä. Toinen tutkimusongelma tarkasteli koulukuraattorin käyttämiä ongelmanratkaisukeinoja ja kolmas kuraattorityön merkitystä erityisopettajien omalle työlle. Tutkimusjoukkona olivat peruskouluissa toimivat erityisopettajat ja tutkimukseen osallistui 195 erityisopettajaa ympäri Suomen. Pääasiassa Likert-tyyppisistä väittämistä koostuneet muuttujat analysoitiin määrällisillä menetelmillä kuten pääkomponenttianalyysillä, ristiintaulukoinnilla, khiin neliö -testillä, Mann-Whitneyn U-testillä ja Kurskal-Wallis -testillä. Avoimen kysymyksen vastaukset analysoitiin laadullisesti teemoittelemalla.

Tutkimustulokset osoittivat, että erityisopettajat kokevat kuraattorin tärkeäksi yhteistyökumppaniksi. Kuraattoriresurssit ovat kuitenkin liian pienet, jonka vuoksi kuraattorin rooli jää irralliseksi koulun arjesta. Tulosten perusteella koulukuraattorin rooli on osittain ristiriitainen, sillä erityisopettajat painottavat yhtä lailla sekä kasvattajan että sosiaalityöntekijän roolia. Erityisopettajien käsitykset erosivat jonkin verran toisistaan muun muassa työpaikan, kuraattoripalvelujen saatavuuden ja oppilashuoltoryhmään osallistumisen perusteella. Tämän tutkimuksen perusteella suurin osa erityisopettajista ajattelee kuraattorin toimivan koulussa oppilaiden kasvun tukijana sekä sosiaalityön asiantuntijana, keskittyvän työssään yksittäisten oppilaiden ongelmien ratkaisuun sekä tukevan erityisopettajaa oppilaiden elämäntilanteisiin liittyvien ongelmien kohtaamisessa.

Avainsanat: koulukuraattori, erityisopettaja, yhteistyö, oppilashuolto, asiantuntijuus

Sisältö

1	Johdanto	4
2	Koulukuraattorin työ.....	7
2.1	Asiantuntijuus koulukuraattorin työssä	7
2.2	Koulukuraattorin rooli ja tehtävä koulu yhteisössä	12
2.3	Kuraattorityön merkitys opettajille	14
3	Oppilashuoltoryhmä koulukuraattorin työympäristönä.....	16
3.1	Oppilashuoltoryhmän rakenne.....	17
3.2	Oppilashuollon tavoitteet ja tehtävät	19
3.3	Oppilashuoltoryhmän toiminta ja sitä edistävät tekijät.....	21
4	Tutkimusongelmat	25
5	Tutkimuksen toteutus.....	26
5.1	Aineiston keruu ja tutkimuksen vastaajat	26
5.2	Tutkimuksessa käytetty mittari	28
5.3	Aineiston analyysimenetelmät.....	31
5.4	Luotettavuus ja eettisyys.....	40
6	Tulokset.....	45
6.1	Taustatiedot	45
6.2	Koulukuraattorin rooli koulussa ja oppilashuoltoryhmässä.....	47
6.3	Koulukuraattorin käyttämät ongelmanratkaisukeinot.....	51
6.4	Koulukuraattorin työn merkitys erityisopettajan työlle.....	58
7	Tulosten yhteenveto ja pohdinta.....	66
7.1	Kasvattajan rooli korostuu oppilashuoltoryhmässä.....	67
7.2	Ongelmia ratkaistaan yksilökeskeisillä menetelmillä	68
7.3	Kuraattorin tukea tarvitaan oppilaiden elämäntilanteiden kohtaamiseen.....	70
7.4	Jatkotutkimusaiheita	71
	Lähteet	73
	LIITTEET	77

1 Johdanto

Oppilaan hyvinvoinnin tukemisessa korostetaan moniammatillisen yhteistyön tärkeyttä. Laadukas ja onnistunut moniammatillinen yhteistyö takaa parhaat mahdolliset valmiudet oppilaiden kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin ja oppimisen tukemiseen. Tässä tutkimuksessa on tarkoituksena lähestyä koulussa tehtävää moniammatillista yhteistyötä erityisesti erityisopettajan ja koulukuraattorin välisen yhteistyön näkökulmasta ja selvittää, millaisena erityisopettajat näkevät koulukuraattorin roolin kouluyhteisössä ja erityisesti moniammatillisessa oppilashuoltoryhmässä.

Koulukuraattorin roolia on alettu korostaa kouluissa vasta 2000-luvulla. Vuonna 2007 säädetty lastensuojelulaki velvoittaa kuntia järjestämään tarvittavia koulukuraattori- ja psykologipalveluja (Lastensuojelulaki 417/2007). Tämän vuoksi koulukuraattorin työ on jopa opettajille melko vierasta, joten koulukuraattorin työstä tehdyllä tutkimuksella voidaan selventää kuraattorin työnkuvaa myös muulle koulun henkilökunnalle. Koska kuraattorin työ on vakiintumassa kouluihin vasta nyt, tulee kuraattori olemaan jatkossa yhä tärkeämpi yhteistyökumppani myös erityisopettajille. Tämän kaltaisella tutkimuksella voidaankin kartoittaa erityisopettajien näkemyksiä ja toiveita kuraattorin työstä, joiden perusteella voidaan kehittää sekä kuraattorin työtä sekä kuraattorin ja erityisopettajan välistä yhteistyötä.

Koulukuraattorin työtä on tutkittu melko vähän ja suurin osa tutkimuksista on tehty ulkomailla. Suomessa kuraattorityötä ovat tutkineet muun muassa Sipilä-Lähdekorpi (2004) ja Lipiäinen (1977). Lisäksi Hovilan (2004) opettajan ja oppilaan kohtaamista käsittelevä väitöskirja perehtyy jossain määrin myös kuraattorityötä koskeviin kysymyksiin. Ulkomailla koulukuraattorin työtä ovat tutkineet muun muassa Frey & George-Nichols (2003), Dupper, Theriot & Craun (2009) ja Lynn, Shepard, Patridge & Alvarez (2009). Aiemmin tehdyt tutkimukset ovat käsitelleet lähinnä kuraattorin työtapoja, joten tutkimus kuraattorin roolista kouluyhteisön jäsenenä on jäänyt vähäiseksi. Esimerkiksi koulukuraattorin ja erityisopettajan välisestä yhteistyöstä ei löytynyt lainkaan tutkimusta, joten tarve kuraattorityön laajempaan tarkasteluun on ilmeinen. Lisäksi aiemmat tutkimukset osoittavat koulukuraattorin työn olevan melko jäsentymätöntä ja riippuvan paljon tekijästään (Dupper, Theriot & Craun 2009; Frey & George-Nichols 2003; Hovila 2004; Lipiäinen 1977; Lynn ym. 2009; Sipilä-Lähdekorpi 2004).

Koulukuraattorin keskeinen tehtävä on oppilashuoltoryhmän jäsenenä toimiminen. Oppilashuoltoryhmän toimintaa on tutkittu Suomessa ja Pohjoismaissa melko runsaasti. Oppilashuoltoa käsittelevät tutkimukset ovat tarkastelleet pääasiassa oppilashuoltoryhmän jäsenten rooleja, oppilashuoltoryhmän toimintaa sekä oppilashuollon tavoitteita ja tehtäviä. Aikaisempien oppilashuoltoon keskittyneiden tutkimusten perusteella oppilashuollossa ratkaistaan ongelmia usean asiantuntijan näkökulmasta, mutta sen sijaan oppilashuollon käytänteet kaipaavat selkeyttämistä muun muassa työnjaon osalta. Lisäksi oppilashuoltoryhmän pohditaan harvoin koulu yhteisön hyvinvointia edistäviä tekijöitä tai oppilaiden hyvän oppimisen turvaamista, jolloin kokoukset painottuvatkin enemmän yksittäisten ongelmien käsittelyyn. (Hjörne & Säljö 2004; Jauhiainen 1993; Koskela 2009; Naukkarinen 1999; Pesonen & Heinonen 2005; Rimpelä, Rigoff, Kuusela & Peltonen 2007; Rimpelä, Kuusela, Rigoff, Saaristo & Wiss 2008.)

Vaikka monissa kouluissa toimii kuraattori, ei hänen työnkuvansa kuitenkaan ole useimmiten oppilaille selvä. Kuraattori ei ole yleensä koulun arjessa mukana oleva aikuinen, vaikka hän onkin osa koulun henkilökuntaa. Itsellänikin on ollut tällainen kuva koulukuraattorin työstä. Kuraattorin työtä ei kuitenkaan ole käsitelty omilla opinnoissani juuri lainkaan, joten halusin täten lähteä tutkimaan tarkemmin kuraattorityötä. Myös kuraattorin roolia käsittelevän tutkimuksen vähyyttä lisäsi ajatusta kuraattorityötä käsittelevän tutkimuksen tarpeellisuudesta ja hyödyllisyydestä.

Koulukuraattorin roolin merkitystä koulun arjessa on alettu korostaa oppilaiden ongelmien lisääntymisen myötä, sillä työssään uupuneet opettajat kaipaavat työlleen tukea myös muilta asiantuntijoilta (Sipilä-Lähdekorpi 2004). Työlleen tukea saavat opettajat kykenevät puuttumaan oppilaiden oppimista estäviin ongelmiin varhaisemmassa vaiheessa ja pystyvät täten tukemaan paremmin oppilaiden hyvää oppimista ja kasvua. Koulun psykososiaalisten tukipalvelujen kehittäminen on tällä hetkellä keskiössä. Oppilashuoltotyötä ja opetustyön ulkopuolisten asiantuntijoiden merkitystä on alettu korostaa oppilaiden kokonaisvaltaisessa tukemisessa.

Tässä tutkimuksessa keskitytään tarkastelemaan koulukuraattorin roolia koulussa erityisopettajien näkökulmasta. Kuraattorin roolia tarkastellaan kolmen tutkimusongelman avulla. Ensimmäisessä ongelmassa tarkastellaan koulukuraattorin roolia erityisesti oppilashuoltoryhmässä. Toisessa ongelmassa pohditaan kuraattorin käyttämiä ongelmanratkaisukeinoja. Kolmannessa tutkimusongelmassa tutkitaan sitä, miten koulukuraattorin toiminta tukee erityisopettajan työtä.

Tutkimus toteutettiin erityisopettajille lähetettynä sähköpostikyselynä tammi-kuussa 2010. Tutkimusta varten laadittiin mittari, joka koostui Likert-asteikollisista ja nominaaliasteikollisista väittämistä. Mittarissa oli yksi avoin kysymys, jonka tarkoituksena oli lähinnä täydentää määrällistä aineistoa. Kyselyyn vastasi 195 erityisopettajaa. Tutkimusaineisto analysoitiin SPSS-ohjelmalla ja avoimen kysymyksen vastausten analysoinnissa käytettiin laadullista sisällönanalyysiä ja teemoittelua.

Tutkimuksen toisessa ja kolmannessa luvussa käsitellään tutkimuksen teoreettista taustaa. Niissä perehdytään aikaisempaan tutkimukseen ja teoriaan erityisesti koulukuraattorin työn ja oppilashuollon näkökulmista. Neljännessä luvussa kuvataan tutkimuksen tutkimusongelmat. Viidennessä luvussa käsitellään tutkimuksen menetelmiä. Siinä paneudutaan tarkemmin tutkimuksen kulkuun ja otantaan, mittarin laadintaan ja aineiston analyysimenetelmiin. Kuudes luku käsittelee tuloksia tutkimusongelmittain jäsenneltyinä. Viimeisessä luvussa vedetään yhteen tutkimuksessa saatuja tuloksia ja verrataan niitä aikaisempiin tutkimustuloksiin sekä pohditaan mahdollisia jatkotutkimusaiheita.

2 Koulukuraattorin työ

Koulukuraattorin päätehtäväksi koulu yhteisössä määritellään ennaltaehkäisevä työ ja varhainen puuttuminen. Lisäksi kuraattorin tehtävissä painotetaan kotien ja koulun välisen yhteistyön edistämistä sekä eri hallinnonalojen välisen moniammatillisen yhteistyön tärkeyttä. (Oppilashuoltoon liittyvän lainsäädännön... 2006.) Koulukuraattori työskentelee koulussa sekä yksittäisten oppilaiden että koko koulu yhteisön hyväksi. Koulukuraattori tarjoaa lapsille ja nuorille henkilökohtaista tukea heidän arkitoimintaympäristössään sekä edistää yhteisöllistä toimintaa sosiaalisen tuen verkostojen vahvistumiseksi ja koulu yhteisön hyvinvoinnin edistämiseksi. (Harrison & Harrison 2009; Nivala 2006, 125.) Koulukuraattorin työtä on tutkittu Suomessa varsin vähän. Pirkko Sipilä-Lähdekorven (2004) väitöskirjassa on tutkittu koulukuraattorityön syntyä ja kehitystä sekä kuraattorin työtä nykyään. Tutkimuksen mukaan kuraattorin tärkein työtehtävä koulussa on oppilaiden tukeminen ja auttaminen ja täten myös syrjäytymisen ehkäisy. Toinen suomalainen kuraattorin työtä käsittelevä väitöskirja on Toivo Lipiäisen (1977) tutkimus oppilashuollosta ja erityisesti koulukuraattorin roolista. Tutkimuksen perusteella jo 1970-luvulla korostettiin koulukuraattorin roolia ongelmien ennaltaehkäisijänä ja jo syntyneiden ongelmien ratkaisijana. Ulkomailla tutkimusta koulukuraattorin työstä on tehty laajemminkin (mm. Dupper, Theriot & Craun 2009; Frey & George-Nichols 2003; Lynn ym. 2009). Koulukuraattorin työ on kansainvälisesti tarkasteltuna melko samanlaista. Poikkeuksena on oppilashuollollinen työ, jota ei esiinny sellaisenaan kuin Pohjoismaissa. Tässä tutkimuksessa on tarkoituksena kartoittaa erityisopettajien näkemyksiä koulukuraattorin työstä ja roolista oppilashuoltoryhmässä.

2.1 Asiantuntijuus koulukuraattorin työssä

Professionalismilla tarkoitetaan tietyn ammattiryhmän määrittelemää yksinoikeutta tietyn ammatin harjoittamiseen. Professioammattin harjoittamisoikeus liittyy joko tietyn tietoperustan omaksumiseen tai erikoiskoulutuksen suorittamiseen. Professioammatti-

laisilla on yleensä yhteiskunnassa erityisasema, koska he kykenevät ammatinsa vuoksi hoitamaan vaikeita ja tärkeitä työtehtäviä. Professionaamiteille on tyypillistä organisointua järjestöiksi ja säätää koko ammattikuntaa koskevat ammattieettiset normit. Lisäksi professionaamit kykenevät itse säätämään muun muassa koulutusvalintoihin ja pätevyyssehtoihin liittyviä määritelmiä. Tiivistettynä professionalismi voidaan määritellä ammatin auktoriteettiaseman, autonomian, päätösvallan, koulutustason ja pätevyysvaatimuksien mukaan. Perinteisiin professionaamiteihin katsotaan kuuluvaksi muun muassa papit, lääkärit ja juristit. (Hjort 2008). Koska koulukuraattorin pätevyysvaatimuksena on sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksissa säädetyn lain 3 §:n mukainen sosiaalityöntekijän kelpoisuus, tarkastellaan kuraattorityön professionalisuutta pääasiassa sosiaalityön professionalistumiskehityksen mukaan (Oppilashuoltoon liittyvän lainsäädännön... 2006, 22).

Sosiaalityön professionalistumista koskevan tutkimuksen mukaan sosiaalityön voidaan toisaalta katsoa olevan professionaamiti, mutta toisaalta sosiaalityöltä puuttuu joitain professionaamiteille tyypillisiä piirteitä. Sosiaalityön professionalistumista tukevat korkea koulutus, kelpoisuusehdot ja sosiaalityöntekijöiden organisoituminen omaksi liitokseen. Sosiaalityöntekijöillä on tavoitteena saada myös nykyistä vankempi ammatinharjoittamislainsäädäntö. (Vuorikoski 1999, 249.) Lisäksi sosiaalityössä käytettävien menetelmien tulee perustua tieteellisesti toteutettuun empiriseen tutkimukseen ja eettisiin periaatteisiin (Otto, Polutta & Ziegler 2009).

Toisaalta kelpoisuusehtojen tiukentuessa on pätevästä sosiaalityöntekijöistä ollut pulaa. Tämän vuoksi on suunniteltu sosiaalityöntekijän kelpoisuusehtojen väljentämistä. Lisäksi sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen koetaan olevan haasteena sosiaalityön professiokehitykselle. (Vuorikoski 1999, 249.) Sipilä-Lähdekorven (2004) koulukuraattorin työtä koskeva tutkimus osoittaa, että kuraattorin työ sisältää professiokehitystä heikentäviä seikkoja. Tutkimuksen mukaan koulukuraattorin työ on ollut halki historian hyvin heterogeenistä. Työskentelyolosuhteet ja työtehtävät vaihtelevat paikkakunnan mukaan. Kuraattorit kuuluvat eri hallintokuntiin, käyttävät hyvin erilaisia työmenetelmiä ja kokevat roolinsa sekä asemansa hyvin eri tavoin. Koulukuraattoreilla on kuitenkin vahvoja professionalistumispyrkimyksiä, joilla tavoitellaan yhtenäisempää ammattikulttuuria. Kuraattoreiden tulee siis nykyistä enemmän identifioitua sosiaalityöntekijöihin ja vahvistaa omaa ammatillisuuttaan sosiaalityössä. (Sipilä-Lähdekorpi 2004, 163 - 164.) Koulukuraattorin työn tulee kuitenkin muun sosiaalityön ohella pyrkiä

refleksiivisiin ammattikäytäntöihin, joiden perusteella omaa työtään tarkkaillaan ja korjataan. Työntekijän tulee myös oppia kokemuksesta. Refleksiivisten ammattikäytäntöjen kehittäminen mahdollistaa lisäksi oppilaan tarpeiden huomioimisen entistä paremmin, jolloin oppilaan hyväksi toteutettavien toimintakäytänteiden toteutus helpottuu. (Otto, Polutta & Ziegler 2009; Sipilä-Lähdekorpi 2004, 164 - 165.)

Sosiaalityöntekijän ja täten myös koulukuraattorin ammatin voidaankin katsoa olevan niin sanottu semi-professio, johon kuuluvat myös esimerkiksi opettajat ja sairaanhoitajat. Semi-professiot eivät täytä kaikkia profession kriteereitä, mutta omaavat kuitenkin joitakin niistä. Semi-professioille on tyypillistä tähdätä kohti täyttä professiota esimerkiksi lisäämällä ammatin koulutus- ja pätevyysvaatimuksia, joiden perusteella yritetään saada semi-professioille parempi työ, suurempi vaikutus, korkeampi palkkaus ja status. Monet semi-professiot pyrkivätkin hankkimaan täydennyskoulutusta ja harjoittavat tutkimustoimintaa muun muassa työpaikoillaan. Semi-professioiden ammattijärjestöt ovat sitoutuneet ottamaan ammatin pätevyysvaatimusten kehittämisen poliittiseksi strategiaksi ja useat kolmannen sektorin toimijat sekä julkisen sektorin työnantajat pyrkivät edistämään pätevyysvaatimusten toteutumista. (Hjort 2008.)

Professionalismi on yhteydessä yhteiskunnan muutoksiin. Profiessiota käsittelevien tutkimusten mukaan professionaalisuuspyrkimykset ovat osittain jopa vanhentuneita keinoja ammatilliseen kehittymiseen ja niiden sijaan pyritään kohti monipuolisempaa asiantuntijuutta. Tutkimukset osoittavat, että professionaalisuuspyrkimykset heikentävät muun muassa asiakkaan autonomiaa ja ovat täten yhteydessä palvelujen laatuun. Sen sijaan asiakasta palveleva asiantuntijuus ja sitä kautta oman ammatillisen roolin määrittäminen ovat askel kohti tehokkaampia ja laadukkaampia palveluja. (Leicht, Walter, Sainsaulieu & Davies 2009; Otto, Polutta & Ziegler 2009; Sipilä-Lähdekorpi 2004, 164 - 165.)

Perinteisen kognitiivisen näkökulman mukaan asiantuntijuudella tarkoitetaan poikkeuksellisen taitavaa tiedonhankinnan ja tiedonkäsittelyn prosessia. Asiantuntijuus voidaan kuitenkin määritellä nykyään myös osallistumisnäkökulmasta, jonka mukaan tiedonhankinta ja tiedonkäsittely ovat tilannesidonnaisia ja asiantuntijuus on kulttuurisen osallistumisen prosessi. Tällöin yksilön identiteetin kehittyminen nähdään tärkeänä. Näiden kahden näkemyksen lisäksi asiantuntijuutta voidaan käsitellä myös tiedonluomisen näkökulmasta, jossa päähuomio keskittyy asiantuntijuuden kehityksen prosessiin ja uuden tiedon luomiseen. Nykyään asiantuntijuus nähdään tyypillisesti verkostoituneena,

jolloin asiantuntijuus on sosiaalisesti hajautunut prosessi. Tällöin asiantuntijuus muodostuu vuorovaikutuksessa yksilöiden, yhteisöjen ja laajempien verkostojen välillä. (Hakkarainen, Palonen & Paavola 2002.) Paula Korkalainen (2009) jakaa asiantuntijuuden hiljaiseen tietoon, osaamiseen, pätevyyteen eli kompetenssiin ja kvalifikaatioihin (taulukko 1). Seuraavaksi kutakin näistä asiantuntijuuden komponenteista käsitellään yksityiskohtaisemmin.

Hiljainen tieto. Hiljainen tieto voidaan jakaa kolmeen osa-alueeseen. Ensinnäkin se on tietoa, jota on vaikea kuvata yksiselitteisesti. Hiljaisen tiedon voidaan sanoa olevan sellaista, joka on vain työntekijän itsensä tiedossa ja ilmenee hänen käytännön toiminnassaan. Hiljaisen tiedon ei edellytetäkään olevan kaikkien tiedossa. Sen sijaan siihen sisältyy ajatuksia ja keinoja, joiden perusteella tiettyä työtehtävää hoitavat yksilöt kykenevät selviytymään työhön liittyvistä vastuullisista velvollisuuksista ja tehtävistä. Tiivistettynä hiljaisen tiedon voidaan sanoa olevan sellaista, joka on kunkin yksilön ja ammattiryhmän omaa sisäistä tietoa. Se omaksutaan käytännön työssä oman kokemuksen kautta. Hiljaista tietoa ei voida suoranaisesti opettaa, vaan se omaksutaan kokemuksen kautta ja toisen ammattilaisen työtä seuraamalla. Hiljaisessa tiedossa piilevät teoria-tieto ja ammattifilosofia, jotka ilmenevät ammattilaisen käytännön toiminnassa ja rakentavat täten yksilön asiantuntijuutta. Hiljaiseen tietoon kuuluu muun muassa havainnointi- ja vuorovaikutustaitoja. Yleisesti ottaen olemukseltaan tietoperusteisempi professionaalisuus saattaisi tukea paremmin yhteiskunnan työlle asettamia vaatimuksia, mutta olennaisempaa koulukuraattorin työssä, kuten sosiaalityössä yleensäkin, on toimia mahdollisimman asiakaslähtöisesti, johon nimenomaan hiljainen tieto antaa valmiuksia. (Osmond 2006.) Paula Korkalainen (2009) on tutkinut päivähoiton erityiskasvatuksen kehittämistyön käynnistämiä muutoksia asiantuntijuudessa ja osaamisessa. Tutkimuksen perusteella päivähoitohenkilöstö pitää juuri hiljaisen tiedon tuomaa herkkyyttä, kiinnostusta ja välittämistä kasvatustyön tärkeimpinä ominaisuuksina. (Korkalainen 2009, 175 - 176.)

Osaaminen. Osaaminen voidaan määritellä asiantuntijan ominaisuuksina, jotka ovat tyypillisiä vain tietyn ammattialueen edustajille. Asiantuntijuudelle yleensäkin voidaan kuvata tietynlaisia osaamisalueita. Asiantuntijuuteen kuuluu tiedollinen osaaminen, johon kuuluvat muun muassa oman alan teoreettinen hallinta, kokonaisuuksien hallinta ja hyvä yleissivistys. Taidollisessa osaamisessa kyse on kommunikaatio- ja tiedonhankintataidoista, tietojen soveltamiskyvystä sekä käytännöllisyydestä. Osaamiseen

voidaan laskea kuuluvaksi myös yksilölliset muutosvalmiudet. Näitä ovat esimerkiksi oppimaan oppiminen, halu uuden oppimiseen ja joustavuus. Osaamiseen käsitteeseen liittyvät läheisesti yksilöpsykologiset tekijät. Tällä tasolla osaaminen koostuu yksilön persoonallisuudesta, karismasta ja huolellisuudesta. Nykyään korostetaan asiantuntijuuden ja osaamisen sosiaalista luonnetta. Asiantuntijana toimiva yksilö on jäsenenä erilaisissa ja erikokoisissa sosiaalisissa verkostoissa. Osaamisen yhteisöllinen jakaminen luotaten perustan oman asiantuntijuuden ja ammatillisen kasvun kehittymiselle. (Korkalainen 2009, 108; Valtonen 2000, 19.)

Pätevyys eli kompetenssi. Kompetenssikäsitettä voidaan tarkastella useasta eri näkökulmasta. Yleensä kompetenssilla tarkoitetaan työmarkkinoiden ja ammattijärjestöjen ilmaisemia kelpoisuus- ja ammattitaitovaatimuksia. Lisäksi se voidaan määritellä yksittäisen työpaikan vaatimuksina, joita työn menestyksellisen suorittamisen oletetaan edellyttävän. Kompetenssilla tarkoitetaan myös opetussuunnitelmien, tutkintovaatimusten ja todistusten ilmaisemaa yksilön pätevyyttä ja jatko-opintovalmiutta. Muodollisten pätevyysvaatimusten lisäksi kompetenssia voidaan tarkastella yksilöllisten valmiuksien kautta. Se voidaan määritellä yksilön todelliseksi valmiuksiksi kohdata ammatin haasteet ja potentiaaliseksi pätevyudeksi. Tällöin yksilö voi hyödyntää ja kehittää työssään kompetenssiaan. Kompetenssit ovat välttämättömiä asiantuntijuuden kehittymisessä, koska niiden perusteella voidaan muodostaa asiantuntijuudessa vaadittava syvälinen ymmärrys. (Ruohotie 2002, 110; 118.) Todellinen ammattitaidon kehittyminen vaatii kuitenkin muodollisen pätevyyden lisäksi harjoittelua sekä formaalista ja informaalista kokemusten jakamista muiden ammattilaisten kanssa. Tehokkaimmillaan tämä prosessi kehittää asiantuntijuuden tärkeimpiä kognitiivisia kykyjä, kuten ammatillista päätöksentekoa. (Fadde 2009.)

Kvalifikaatiot. Tarkasteltaessa työelämän kvalifikaatioita ollaan usein kiinnostuneita siitä, millaisia vaatimuksia työ ja työelämä asettavat työntekijöille. Kvalifikaatiot ovat siis yhteydessä myös ammattitaito- ja pätevyysvaatimuksiin. Työyhteisöt ja työntekijät vastaavat yleensä itse työelämän asettamiin kvalifikaatioihin. Kvalifikaatiot voidaan luokitella toimintaympäristön ja perustehtävien, kontekstin, yhteiskunnallisten ja kulttuuristen sekä instituutioiden asettamiin vaatimuksiin. Työlle asettavat haasteita myös arjen toiminta, työtä ohjaava lainsäädäntö sekä työn asiasisällöt. (Karila & Nummenmaa 2001, 22; 27 - 28.) Kvalifikaatiotutkimukset osoittavat, että kasvatuksen ammattilaiset kokevat tärkeimmiksi kvalifikaatioiksi vuorovaikutus- ja yhteistyötaidot sekä

lapsen kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen liittyvän tiedon. Työssä vaadittavia kvalifikaatioita voidaan kehittää koulutuksen, arvioinnin ja refleksiivisen työotteen avulla. (Korkalainen 2009, 174 - 176; McGillivray 2008.) Lisäksi ammatillisten kvalifikaatioiden kehittämiseen tarvitaan vuosikausia kestävästä työkokemuksesta sekä haasteelliset ja monipuoliset työtehtävät (Väisänen 2003, 172 - 173).

TAULUKKO 1 Asiantuntijuuden komponentit Korkalaista (2009) mukaellen

	Teoreettinen määritelmä	Ilmenee käytännössä	Miten voidaan kehittää?
Hiljainen tieto	Asiantuntijan taitoihin kätkeytyvä tieto, jota on vaikea selittää	Asiantuntijan asenteissa, arvoissa, uskomuksissa ja toimintatavoissa	Seuraamalla ja havainnoidamalla toisen asiantuntijan työtä
Osaaminen	Tietyn alan asiantuntijoille ominainen tietoperusta	Asiantuntijan teoreettisen tiedon hallintana sekä kommunikaatio- ja oppimistaitoina	Keskustelemalla eri alan asiantuntijoiden kesken sekä perehtymällä alalle tyypilliseen kirjallisuuteen
Pätevyys eli kompetenssi	Työmarkkinoiden ilmaiset kelpoisuus- ja ammattitaitovaatimukset sekä asiantuntijan yksilölliset valmiudet	Tietyn koulutuksen omaava asiantuntija voi hakeutua tietynlaisiin työtehtäviin ja hänellä voi olla yleisen koulutuksen lisäksi myös henkilökohtaisia taitoja	Osallistumalla lisä- ja täydennyskoulutukseen
Kvalifikaatiot	Työn ja työelämän asiantuntijalle asettamat vaatimukset	Riippuvat asiantuntijan alasta. Esimerkiksi koulukuraattorilla sosiaalityön asiantuntemukseen, sosiaalisiin ongelmiin ja syrjäytymisen ehkäisyyn liittyvät haasteet	Koulutuksen, työn arvioinnin ja refleksiivisen työotteen avulla

2.2 Koulukuraattorin rooli ja tehtävä kouluyhteisössä

Koulukuraattorin työlle on tyypillistä erilaisissa työryhmissä toimiminen, joista oppilashuoltoryhmä on merkittävin. Koulukuraattorit kokevat olevansa oppilashuoltoryhmässä rooliltaan eniten sosiaalityöntekijöitä. Koulussa on paljon kasvatuksen ammattilaisia, mutta sosiaalityön asiantuntemusta ei ole kuitenkaan muilla koulun työntekijöillä.

Kuraattorit kokevat toki olevansa työssään myös kasvattajia, sillä he ajattelevat kaikkien koulussa toimivien aikuisten olevan kasvattajan roolissa. Kuraattorit kuitenkin kokevat, että kasvattajan rooli on selkeämmin jollain muun ammattiryhmän edustajalla kuten terveydenhoitajalla tai opettajalla. Vähiten kuraattorit ajattelevat olevansa työssään kulttuurityöntekijöitä. Kulttuurityön tekemisen katsotaan kuuluvan enemmän tukioppilas-toiminnan vetäjille kuin koulukuraattoreille. (Sipilä-Lähdekorpi 2004, 131 - 133.)

Koulukuraattori kohtaa kouluyhteisössä pääasiassa koulunkäyntiin liittyviä ongelmia. Kuraattoria työllistävät eniten oppilaiden vähäinen motivoituminen koulutyöhön sekä koulun työrauhaongelmat. Lisäksi koulukuraattori kohtaa työssään oppilaiden mielenterveysongelmia ja päihteiden käyttöä. Kouluyhteisö tarvitsee kuraattorin asiantuntemusta myös oppimisvaikeuksiin liittyvissä kysymyksissä sekä koulukiusaamisen selvittelyssä. (Sipilä-Lähdekorpi 2004, 118, 121 - 122). Yhteiskunnalliset muutokset ovat kuitenkin tuoneet kouluihin uusia sosiaalisia ongelmia. Nykyään koulukuraattori keskittyy työssään entistä enemmän kotien kasvatustehtävän tukemiseen sekä ratkaisee perheiden taloudellisista vaikeuksista, syrjinnästä ja rasismista peräisin olevia pulmia. (Harrison & Harrison 2009.) Koulukuraattorin tehtävä koko kouluyhteisössä onkin tukea oppilaan oppimista ja kasvua sekä suunnitella oppilaalle sopivia tukipalveluja moniammatillisen yhteistyön avulla (Frey, & George – Nichols 2003; Dupper, Theriot & Craun 2009; Harrison & Harrison 2009; Hovila 2004, 155 - 162; Sipilä - Lähdekorpi 2004, 113 - 114). Kuraattorin työnkuvat voivat vaihdella hyvinkin paljon eri kuntien ja jopa eri koulujen välillä. Koulukuraattorin työnkuva ja työtehtävät riippuvatkin pitkälti työntekijästä itsestään.

Koulukuraattorin oppilaiden kanssa käyttämät työmenetelmät voidaan jakaa yksilöllisiin ja yhteisöllisiin menetelmiin. Tutkimusten perusteella kuraattorit ratkovat suurimman osan ongelmista antamalla tukea tarvitsevalle oppilaalle ohjausta ja neuvontaa sekä kuuntelemalla oppilasta ja haastatteleamalla häntä. Yksilökeskeisen keskustelun käyttöä voidaan kuraattorin työssä perustella muun muassa sillä, että suurin osa kuraattorin ratkaisemista ongelmista liittyy oppilaiden yksilöllisiin elämäntilanteisiin. (Kelly & Stone 2009; Sipilä – Lähdekorpi 2004, 149.) Oppilaiden ongelmat tulee kuitenkin nähdä koko kouluyhteisön ongelmina sen sijaan, että keskityttäisiin vain yksittäisen oppilaan tukemiseen. Koulukuraattori voi työskennellä esimerkiksi koko luokan kanssa, tiedottaa ja valistaa oppilaita sekä toimia tukioppilastoiminnan vetäjänä. Lisäksi kuraattori voi työskennellä tukea tarvitsevien oppilasryhmien kanssa sen sijaan, että hän ohjai-

si kutakin oppilasta yksilöllisesti. Koulukuraattorin yhteisöllisiin menetelmiin kuuluu myös oppilaan koko perheen ja lähiyhteisön kanssa työskentely, jotta oppilasta pystytään tukemaan mahdollisimman paljon hänen luonnollisessa elinympäristössään. (Dupper, Theriot & Craun 2009; Garret 2005; Frey & George – Nichols 2003; Kelly & Stone 2009; Sipilä – Lähdekorpi 2004, 149.) Koulukuraattorin tärkeä työmenetelmä on opettajien ja muun koulun henkilökunnan konsultointi, joka tapahtuu joko kirjallisten raporttien, kahdenkeskisen keskustelun tai oppilashuoltoryhmän kokousten välityksellä (Frey & George – Nichols 2003; Lynn ym. 2009; Sipilä – Lähdekorpi 2004, 117).

Koulukuraattorit arvioivat työstään keskimäärin 63 % olevan korjaavaa ja 37 % ennaltaehkäisevää työtä. Vaikka ennaltaehkäisevän työn merkitystä koulukuraattorin työotteena korostetaankin, on ennaltaehkäisevän ja korjaavan työn välinen ero kuitenkin kuraattoreille epäselvä. (Sipilä – Lähdekorpi 2004, 118.) Kuraattorin ennaltaehkäiseviä työmenetelmiä ovat muun muassa nivelvaihtotyöskentely, oppilashuoltoryhmän työskentelyyn osallistuminen ja opettajien konsultaatiot. Lisäksi vanhempien tukemisen ja projektityöskentelyn sekä teemaviikkojen järjestämisen koetaan olevan osa kuraattorin ennaltaehkäisevää työtä. (Sipilä – Lähdekorpi 2004, 151.) Tämän perusteella ennaltaehkäisevät työmenetelmät ovat yhteisöllisempiä kuin korjaavat menetelmät, jotka keskittyvät lähinnä yksittäisen oppilaan tukemiseen. Toivo Lipiäinen (1977, 49) jakaa ennaltaehkäisevän ja korjaavan työn siten, että ennaltaehkäisevä työ keskittyy enemmän poliittisiin ja hallinnollisiin kysymyksiin, kun vastaavasti korjaavassa työssä paneudutaan oppilaan ja koko kouluyhteisön tukemiseen sekä jo olemassa olevan ongelman poistamiseen.

2.3 Kuraattorityön merkitys opettajille

Koulukuraattorin työstä on tukea koko kouluyhteisölle, oppilaille sekä koulun muulle henkilökunnalle. Koulukuraattorien itsensä määrittäminä he kokevat työllään olevan eniten merkitystä koulun työrauhaongelmiin, kotien kasvatustehtävän tukemiseen sekä oppilaiden koulumenestyksen parantumiseen. Lisäksi kuraattorit kokevat kouluyhteisön saavan tukea myös kouluviihtyvyyden, väkivallan ehkäisyn ja oppimismotivaation tukemiseen. (Lynn ym. 2009.) Koulukuraattorin ja opettajien yhteistyöllä voidaan tukea koko koulua, luokkaa, lasta ja perhettä sekä yksittäisten opettajien työtä. Täten voidaan

saada hallinnolliset kysymykset vastaamaan paremmin koulun arkea, kehittää työrauhaongelmiin puuttumisen keinoja, tunnistaa tukea tarvitsevat oppilaat tehokkaammin sekä tukea opettajien työssä jaksamista. (Lynn, McKay, McKernan & Atkins 2003.)

Opettajat toivovat saavansa kuraattorilta apua lähinnä oppilaan oppimisen tukemiseen ja kouluhyvinvoinnin lisäämiseen. Lisäksi opettajat toivovat s kuraattorin tukevan heitä muun muassa oppilaiden motivoimisessa, nivelvaiheyhteistyössä sekä oppilaiden välisten sosiaalisten suhteiden edistämisessä. Opettajat kaipaavat neuvoja myös kouluhaluttomuuden selvittämiseen, oppilaiden päihdeongelmiin sekä oppilaiden mielenterveyden tukemiseen. (Lipiäinen 1977, 349.) Kuraattorit kokevat opettajien uupumuksen ja puutteellisen koulutuksen yhdeksi kouluyhteisön ongelmaksi, joten opettajien jaksamisen tukeminen on tärkeää. Lisäksi opettajien työnkuvan kapea-alaisuutta pidetään yhtenä koulun ongelmana, sillä opettajat käsittelevät ongelmia usein vain yhdestä näkökulmasta. Kuraattorit käyttävätkin melko paljon työajastaan opettajien konsultointiin. (Sipilä – Lähdekorpi 2004, 117, 119.)

Yleisimmin oppilaan ongelmista raportoi kuraattorille opettaja tai rehtori, joten oppilaista keskusteleminen on luontaisin yhteistyömuoto koulukuraattorin ja opettajien välillä. Yleisimmin opettajat ilmoittavat kuraattorille koulunkäynnin laiminlyöntiin liittyvistä asioista. (Sipilä-Lähdekorpi 2004, 122.) Kuraattorit kokevat yhteistyön erityisopettajan kanssa tärkeäksi (Hovila 2004, 163; Sipilä-Lähdekorpi 2004, 137), mutta kuraattorityön ajatellaan kuitenkin olevan osittain päällekkäistä erityisopettajien työn kanssa (Sipilä – Lähdekorpi 2004, 138). Oppilashuoltoryhmien lisäksi erityisopettaja ja kuraattori tekevät yhteistyötä myös muissa palaverissa esimerkiksi silloin, kun pohditaan interventioita jonkin tietyn oppilaan tukemiseksi (Frey & George – Nichols 2003). Koska aikaisemmat tutkimukset ovat lähestyneet koulukuraattorin työtä lähinnä kuraattorin itsensä tai yleisesti opettajien näkökulmasta, keskitytään tässä tutkimuksessa kuraattorityön tarkasteluun nimenomaan erityisopettajien näkökulmasta.

3 Oppilashuoltoryhmä koulukuraattorin työympäristönä

Oppilashuoltoryhmän jäsenenä toimiminen on merkittävä osa koulukuraattorin työtä, joten tässä luvussa tarkastellaan oppilashuoltoryhmää kuraattorin työympäristönä. Kuraattorin toiminnan lisäksi kuvataan myös muiden oppilashuoltoryhmässä toimivien asiantuntijoiden työnkuvaa sekä yleisesti oppilashuollon tavoitteita ja tehtäviä. Lopuksi pohditaan vielä oppilashuoltoryhmän toimintaa ja sitä edistäviä tekijöitä.

Oppilashuoltoa ohjaa perusopetuslaki (477/2003), jonka mukaan kuntien tulee järjestää opetuksen osallistumisen edellyttämä maksuton oppilashuolto. Oppilashuollolla tarkoitetaan oppilaan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa. Oppilashuoltoon kuuluvat kansanterveyslaissa (66/1972) määritelty kouluterveydenhuolto sekä lastensuojelulain (683/1983) mukainen kasvatuksen tukeminen. Lastensuojelulaissa (417/2007) määritellään kunnan velvollisuudeksi järjestää koulupsykologi- ja kuraattoripalveluita.

Myös perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2004) korostetaan oppilaan hyvän oppimisen edellytysten turvaamista etupäässä huolehtimalla oppilaan fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta hyvinvoinnista. Lisäksi painotetaan oppilashuollon yhteisöllistä ulottuvuutta, jolloin oppilashuollon tulee edistää välittämisen, huolenpidon ja myönteisen vuorovaikutuksen toimintakulttuuria kouluympäristössä ja pyrkiä täten turvaamaan lapsen ja nuoren hyvä oppiminen sekä tasapainoinen kasvu ja kehitys. Oppilashuoltoon osallistuminen kuuluu kaikille kouluyhteisössä työskenteleville ja oppilashuoltoa tulee toteuttaa yhteistyössä kotien kanssa. Oppilashuollon suunnitelma tulee laatia yhteistyössä sosiaali- ja terveystoimen viranomaisten kanssa. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004, 22.) Oppilashuoltotyö on luonteeltaan moniammatillista. Moniammatillisessa yhteistyössä tulee toimia avoimessa vuorovaikutuksessa oppilasta koskevien tietojen vaihtamiseksi, mutta oppilashuoltoryhmän toimintaa ohjaavat salassapitosäädökset. Tällöin oppilaan tukitoimien suunnitteluun tarvitaan oppilaan

ja huoltajan suostumus, mutta salassapitovelvollisuus ei saa kuitenkaan olla esteenä ryhmän toiminnalle. (Pönnkö & Tervonen-Rossi 2009, 146.)

3.1 Oppilashuoltoryhmän rakenne

Oppilashuoltoryhmän muodostavat yleensä viidestä kymmeneen eri alojen ammattilaisista. Sen kokoonpanoon kuuluu yleensä rehtori, terveydenhoitaja, erityisopettaja, koulukuraattori ja koulupsykologi. Ryhmien välillä on kuitenkin eroavaisuuksia eri paikkakuntien välillä ja esimerkiksi psykologin puuttuessa voi kuraattori hoitaa hänen tehtävänsä. Ryhmän kokouksiin voi tarvittaessa osallistua myös muita asiantuntijoita kuten koululääkäri, luokanopettaja, aineenopettaja, luokanvalvoja tai koulun ulkopuolisia asiantuntijoita. Myös oppilas ja hänen huoltajansa voivat tarvittaessa osallistua ryhmän kokoukseen. Oppilashuoltoryhmän henkilöstön työnkuvia voi olla vaikea määritellä, koska ne ovat muodostuneet erilaisiksi eri kouluilla. (Fröjd, Mansikka, Ahonen, Ahonen & Kaltiala-Heino 2008, 24).

Rehtorin roolia pidetään tärkeänä oppilashuoltoryhmän toiminnan ohjaimisen kannalta. Hän tekee päätökset ryhmän toiminnasta ja kokouksissa käsiteltävistä asioista. Terveydenhoitaja on selkeimmin oppilaiden terveyden asiantuntija ja vastaa esimerkiksi mielenterveysongelmien tulemisesta ryhmän tietoon. Toisaalta terveydenhoitaja etsii aktiivisesti muun muassa terveystarkastusten yhteydessä oppilaita, joiden terveyteen on syytä kiinnittää huomiota ja toisaalta taas oppilashuoltoryhmän jäsenet voivat viedä tällaiset oppilaat terveydenhoitajan tietoon. Koulupsykologin päätehtävänä on yleensä oppimisvaikeuksien selvittely. Viime aikoina psykologin työnkuva on laajentunut kuitenkin muun muassa koulukiusaamistapausten ja oppilaiden psykososiaalisten ongelmien selvittelyyn. Oppilashuoltoryhmässä tarvittaessa käytettyjen asiantuntijoiden tarkoituksena on tuoda oman asiantuntemuksensa kautta apua ryhmän toimintaan. Jos esimerkiksi oppilashuoltoryhmä käsittelee kokouksessaan oppilaan fyysiseen tai psyykkiseen terveyteen liittyviä asioita, voidaan paikalle kutsua silloin muun muassa koululääkäri. (Fröjd ym. 2008, 24 - 27.)

Opettajan perustehtävä koulussa on toimia opetuksen ja kasvatuksen asiantuntijana sekä noudattaa toiminnassaan peruskoulun perustehtävää. Opettajan tietämys oppilaan asioista rajoittuu pitkälti kouluun ja koulun ulkopuolisista asioista vastuu onkin

enemmän kouluyhteisön muilla asiantuntijoilla. Opettajan erityisenä tehtävänä koulussa on tukea oppilaan oppimista, kotien kasvatustehtävää, sekä lasten ja nuorten yhteiskuntakelpoisuuteen kasvamista. (Korhonen 2008, 126 - 132.) Opettajan roolin oppilashuoltoryhmän jäsenenä voidaan katsoa noudattavan tätä perustehtävää. Opettajan tehtävänä oppilashuoltoryhmässä onkin toimia oppilaan kasvun ja oppimisen asiantuntijana sekä huolehtia erityisesti oppilashuoltoryhmän pedagogisesta osaamisesta (Jauhiainen 1993, 249; Koskela 2009; 248). Oppilashuoltotyötä käsittelevät tutkimukset ovat kuitenkin osoittaneet, että opettajat ajattelevat oppilaiden ongelmien alkuperän olevan hyvin usein oppilaassa tai oppilaan kotiooloissa, jolloin koulun pedagogisen toiminnan kehittäminen jää oppilashuoltotyössä vähemmälle (Hjörne & Säljö 2004; Naukkarinen 1999, 63).

Koulukuraattorin päätehtävänä oppilashuoltoryhmässä on hoitaa oppilaiden sosiaalisia ongelmia. Koulukuraattori toimii oppilashuoltoryhmässä koulun sosiaalityöntekijänä, joka toimii asiantuntijana oppilaiden koulunkäyntiin ja vapaa-aikaan liittyvissä vaikeuksissa. (Naukkarinen 1999, 39.) Koulukuraattori käsittelee oppilashuoltoryhmässä yleensä lapsen tai nuoren kehitystä uhkaavia tekijöitä kuten perheväkivallan uhkaa, oppilaan perheen taloudellisen tilanteen heikkenemistä tai oppilaan kaveripiirissä tapahtuvat muutoksia (Oppilas- ja opiskelijahuoltoryhmän... 2009, 33). Kuraattori hoitaa myös yksittäisten oppilaiden asioita, mutta käsittelee myös kouluyhteisön ilmapiiriin, oppilaiden syrjäytymisen ehkäisyyn sekä erilaisten strategioiden, kampanjoiden ja kriisisuunnitelmien laatimista. Kuraattori tuo oppilashuoltoryhmään kokonaisnäkemyksiä oppilaan ja perheen asioiden hoitoon, sillä koulun näkemys oppilaan asioista mielletään usein yksipuoliseksi. (Hovila 2004, 156; Sipilä-Lähdekorpi 2004, 142.)

Suurin osa koulukuraattoreista kokee roolinsa oppilashuoltoryhmässä neutraaliksi eli kuraattorit eivät koe olevansa sen tärkeämpiä oppilashuoltoryhmän jäseniä kuin muutkaan (Sipilä-Lähdekorpi 2004, 142). Koulukuraattorin toimii oppilashuoltoryhmässä usein koordinoijan ja konsultoin roolissa. Hän voi toimia ryhmän puheenjohtajana, kerää usein oppilasta ja perhettä koskevaa tietoa oppilashuoltoryhmän käsiteltäväksi sekä huolehtii yhteistyöstä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Koulukuraattorin tärkeänä tehtävänä oppilashuoltoryhmässä on toimia oppilaan etujen valvojana. Koulukuraattorin tuleekin oppilashuoltoryhmässä huolehtia muun muassa siitä, että syrjäytymisen ehkäisy ja oppilaan tukeminen pääsevät keskustelussa etusijalle. (Harrison & Harrison 2009; Hovila 2009, 156; Lynn ym. 2009; Naukkarinen 1999, 111, 238; Sipilä-Lähdekorpi 2004, 142.)

Opettajien ja koulun muun henkilökunnan välinen yhteistyö on tärkeää, jotta oppilasta voidaan tukea parhaalla mahdollisella tavalla. Opettajalla on kuitenkin eniten tietoa koulun ilmapiiristä, oppilaiden keskinäisistä suhteista koulussa, vanhempien osallistumisesta koulun toimintaan ja opettajien omista voimavaroista oppilaiden tuomien haasteiden kohtaamiseen. Toimittaessa esimerkiksi koulukuraattorin kanssa yhteistyössä voidaan kehittää yhdessä interventioita, joita voidaan toteuttaa muun muassa luokkahuoneessa kaikkien oppilaiden kanssa. Tällaisessa yhteistyössä tärkeää ovat säännölliset tapaamiset ja toiminta yli ammatillisten rajojen. (Lynn ym. 2003.) Tiedon kulku ja informaation jakaminen oppilashuoltoryhmän ja opettajien välillä koetaan kuitenkin puutteelliseksi, jolloin oppilaan tukitoimien toteuttaminen hankaloituu. Puutteellisen tiedonkulun vuoksi oppilasryhmän toiminta on epäselvää monille opettajille eikä oppilashuoltoon liittyviä asioita oteta puheeksi esimerkiksi välituntisin. (Naukkarinen 1999, 113; Pesonen & Heinonen 2005, 26.) Muun muassa kuraattorin toivottaisiin olevan useammin opettajainhuoneessa, jotta hän olisi paremmin tavoitettavissa (Naukkarinen 1999, 13).

Oppilashuoltoa sekä kodin ja koulun yhteistyötä käsittelevien tutkimusten mukaan huoltajien osallistuminen oppilashuoltoryhmän toimintaan on kuitenkin vähäistä. Vanhempien on vaikea päästä mukaan kokouksiin ja he kokevat usean asiantuntijan kohtaamisen haastavaksi. Lisäksi asiantuntijat kokevat vanhempien olevan haluttomia osallistumaan kokouksiin sekä oppilashuoltoryhmän kokouksiin varatun ajan olevan riittämätöntä oppilaan ja hänen huoltajiensa kohtaamiseen. Ongelmatilanteissa vanhemmat tapaavatkin yleensä asiantuntijan kahdenkeskisesti, jolloin säännöllisesti toteutettava kodin ja koulun välinen yhteistyö painottuu retkien ja teemapäivien järjestämiseen sekä koulun toiminnan arviointiin huoltajien näkökulmasta. (Fröjd ym. 2008, 24 - 27; Johnson, Pugach & Hawkins 2004; Peltonen & Kalkkinen 2007, 44; Rimpelä ym. 2008, 38.)

3.2 Oppilashuollon tavoitteet ja tehtävät

Oppilashuollon tavoitteena on, että oppilaan ongelmaan reagoi ensimmäisenä se koulu-yhteisön jäsen, jolle nousee huoli oppilaan tilanteesta. Oppilaan opettaja voi esimerkiksi havaita ongelman, keskustella siitä oppilaan sekä hänen huoltajiensa kanssa ja kertoa

sitten asiasta oppilashuoltoryhmälle, joka ottaa ongelman käsiteltäväkseen. Oppilashuolto pyrkii toiminnallaan edistämään yhteistyötä terveydenhuollon, sosiaalitoimen ja opetustoimen välillä, jolloin oppilaalle pystytään tarjoamaan tuki hänen lähiympäristössään. Koulu voi olla oppilaalle ja vanhemmille luonnollisempi paikka käsitellä oppilaan ongelmia kuin esimerkiksi mielenterveys- tai sosiaalitoimisto. Oppilashuollon keskeisin tavoite on kuitenkin oppilaan oppimisen ja hyvinvoinnin tukeminen. Tähän pyritään muun muassa seuraamalla oppilaan poissaoloja ja kurinpitotoimia sekä toimimalla yhteistyössä vanhempien kanssa. (Honkanen & Suomala 2009, 42 - 43.)

Vaikka oppilashuoltotyön tavoitteissa korostetaankin oppilaan oppimisen turvaamisen tärkeyttä, oppilashuoltoryhmän kokoukset käsittelevät kuitenkin erittäin vähän opettamista ja sen kehittämistä ongelmien ratkaisemiseksi. Oppilashuoltoryhmä keskittyy lähinnä opetuksen tukemisen pohtimiseen, kuten pidennettyyn oppivelvollisuuteen ja avustajan käyttämiseen opetuksessa. Pohdittaessa ongelmien alkuperää oppilashuoltoryhmät eivät kiinnitä huomiota opetuksessa käytettävien menetelmien mahdollisuudesta olla osallisena oppilaan kouluvaikeuksiin, joten opetusmenetelmien muuttamisen ei myöskään oleteta olevan ratkaisu kouluongelmiin. Yhtenä selityksenä opetussellisista kysymyksistä keskustelemisen vähyydelle voidaan pitää lojaalisuutta työtoveria kohtaan. On helpompaa etsiä ongelmien syytä oppilaasta ja tämän käyttäytymisestä kuin kritisoida työtoverin käyttämiä opetusmenetelmiä. (Hjörne & Säljö 2004.)

Oppilashuoltoryhmän tehtävänä on pohtia kullekin oppilaalle sopivia yksilöllisiä tukitoimia. Oppilashuoltoryhmä käsittelee kuitenkin oppilaita enemmän yksikköinä kuin yksilöinä, jolloin ongelman ratkaisu siirretään jollekin tilanteen ulkopuoliselle henkilölle kuten rehtorille, opettajalle tai kuraattorille. Oppilashuoltoryhmä kohtaakin oppilaan yksilöllisyyttä lähinnä järjestämällä oppilaalle keskustelu-aikaa opettajan tai jonkun oppilashuoltoryhmän asiantuntijan kanssa, lisäämällä oppilaaseen kohdistuvaa kontrollia tai järjestämällä oppilaan huoltajien ja koulun välisiä keskusteluhetkiä. Oppilashuoltoryhmässä oppilas nähdään pikemminkin passiivisena subjektina kuin aktiivisena toimijana. Tämä ilmenee muun muassa keskusteluna siitä, mitä oppilaalle tulee tehdä sen sijaan, että tukitoimia pohdittaisiin oppilaasta itsestä ja hänen lähiympäristössään tapahtuvien muutosten kautta. (Naukarinen 1999, 201 - 202, 215.)

Aikaisempien tutkimuksien perusteella suurin osa oppilashuoltoryhmien käyttämästä ajasta kuluu yksittäisen oppilaan asioiden käsittelyyn tai yksittäisten ongelmatapauksien hoitamiseen. Oppilashuoltoryhmät käyttävät huomattavasti vähemmän aikaa

yleiseen kouluuyhteisön hyvinvointiin ja opetuksen tukeen liittyviin kysymyksiin sekä oppilashuoltoryhmän oman toiminnan arviointiin ja kehittämiseen. Oppilashuoltoryhmän tehtävissä onkin syytä jakaa erilleen yleiset kouluhyvinvoinnin tukemiseen ja opetuksen tukeen liittyvät kysymykset sekä yksittäistä oppilasta koskevat asiat, joiden käsittelemistä ohjaavat eri hallinnonalojen salassapitosäädökset. (Kalkkinen & Peltonen 2007, 79; Rimpelä ym. 2008, 50 - 53.)

Aimo Naukkarinen (1999) on tutkinut oppilaiden ei-toivotun käyttäytymisen ratkaisukeinoja ja listannut samalla oppilashuoltoryhmän käsittelemiä ongelmia. Tutkimuksessa mukana ollut oppilashuoltoryhmä mainitsi käsittelevänsä oppilaan koulukäyntiin, kotioloihin ja oppilaaseen itseensä liittyviä ongelmia. Oppilashuoltoryhmää työllistävät muun muassa oppilaiden luvattomat poissaolot, oppituntien häiritseminen, oppimisvaikeudet, oppilaiden välinpitämättömyys koulun järjestyssäännöistä, oppilaiden piittaamattomuus auktoriteeteista, oppilaiden kotiongelmat sekä lastensuojelulaitoksissa oleva henkilökuntavaje. Näiden lisäksi oppilashuoltoryhmät käsittelevät oppilaiden fyysisiä oireita, rajattomuutta, opetuksen kehittämistä sekä integraatioon liittyviä kysymyksiä. (Naukkarinen 1999, 296.) Naukkarisen tutkimustulokset ovat samansuuntaisia Kalkkisen ja Peltosen (2007) tulosten kanssa. Heidän mukaan oppilashuoltoryhmät käsittelevät pääasiassa yksittäisten oppilaiden ongelmia muun oppilashuollollisen työn jäädessä vähemmälle (Kalkkinen & Peltonen 2007, 79).

3.3 Oppilashuoltoryhmän toiminta ja sitä edistävät tekijät

Oppilashuoltoryhmien toimintaa koskevissa tutkimuksissa ryhmien toiminnan on arvioitu olevan tasapainoista ja ryhmän jäsenet ovat pääasiassa kohteliaita toisilleen. Ryhmän puheenjohtajana toimii yleensä joko rehtori tai koulukuraattori. Oppilashuoltoryhmissä moniammatillisuuden ja töiden jakautumisen arvioidaan toimivan melko hyvin, jolloin opettajien ilmoittamiin ongelmiin pohditaan ratkaisua yhdessä. Tiedot kulkevat ryhmien sisällä hyvin ja väärinkäsityksiä esiintyy erittäin harvoin. Oppilashuoltoryhmien jäsenet luottavat toistensa salassapitokykyyn, jolloin myös oppilastietojen saaminen ryhmän käyttöön helpottuu. (Hjörne & Säljö 2004; Koskela 2009 228 - 229; Naukkarinen 1999; 111 - 114; Pesonen & Heinonen 2005, 12.) Toisaalta osa oppilashuoltoryhmän jäsenistä arvioi ryhmän toiminnan heikommaksi kuin toiset. Esimerkiksi psykologit kokevat hei-

komppaa luottamusta muiden ryhmän jäsenten salassapitokykyyn ja tietojen luovuttamisen laillisuuteen (Pesonen & Heinonen 2005, 18 - 19).

Oppilashuoltoryhmien toiminnassa ongelmalliseksi koetaan ryhmän jäsenten vaihtuvuus. Jos ryhmäläiset eivät tunne toimintatapojaan, syntyy helposti väärinkäsityksiä. Oppilashuoltoryhmien toiminnassa tiedonkulku muille kuin ryhmän jäsenille, kuten opettajille, koetaan heikoksi. Tiedotus on satunnaista, jolloin opettajilta voi jäädä jotain kouluyhteisön toiminnan kannalta oleellista tietoa tietämättä. Toisaalta koetaan epävarmuutta sen suhteen, mitä tietoja oppilaasta saa tiedottaa ryhmän jäsenille tai siihen kuulumattomille opettajille. Vaikka töiden jakautuminen koetaan pääasiassa tasaiseksi, käsitetään se kuitenkin ryhmän jäseniä kuormittavaksi tekijäksi. Voimavaroja kuluu työtehtävistä kieltäytymiseen ja keskinäisen luottamuksen rakentumiseen työtehtävien hoidon osalta. (Koskela 2009, 228 - 229; Naukkarinen 1999; 111 - 114; Pesonen & Heinonen 2005, 12.)

Monet oppilaiden asioista jäävätkin oppilashuoltoryhmien erityistyöntekijöiden, kuten psykologin ja kuraattorin, hoidettaviksi (Pesonen & Heinonen 2005, 23 - 24). Tätä voidaan osaltaan selittää sillä, että sekä psykologien että kuraattorin työ on pääasiassa yksittäisten oppilaiden kanssa työskentelyä (Rimpelä ym. 2008, 86), jolloin myös oppilaiden ongelmien ratkaiseminen kasaantuu helposti näiden ammattiryhmien hoidettavaksi.

Moniammatillisten ryhmien toimintaa estävät muun muassa selkeiden tavoitteiden puuttuminen, ryhmän sisällä vallitseva kilpailu, työntekijöiden vaihtuvuus sekä valtasuhteisiin liittyvät kysymykset (Määttä 2007, 48; Pesonen & Heinonen 2005). Oppilashuoltoryhmän onnistunutta toimintaa voidaan sen sijaan kuvata hyvän puheenjohtajuuden, asiantuntijuuden jakamisen, opettajakunnan luottamuksen rakentumisen ja ryhmän voimavarojen käsitteillä (Pesonen & Heinonen 2005), joita seuraavaksi käsitellään tarkemmin.

Hyvä puheenjohtaja. Oppilashuoltoryhmän arviot puheenjohtajuuden toimivuudesta ovat selkeimmin yhteydessä opettajakunnalta saatuun luottamukseen eli mitä toimivampi puheenjohtajuus sitä korkeampi on opettajakunnan luottamus oppilashuoltoryhmää kohtaan. Toimiva puheenjohtajuus yhdistetään myös kokousajan riittävyteen sekä oppilashuoltotyön merkitykseen oppilaille sekä koko kouluyhteisölle. Erityisen paljon hyvään puheenjohtajuuteen yhdistetään kyky huolehtia sujuvista kokouskäytännöistä, jolloin puheenjohtaja pyrkii toiminnassaan napakkuuteen asioiden hoidossa, ko-

kousten läpiviemisessä sekä asioiden rajaamisessa. Lisäksi hyvältä puheenjohtajalta odotetaan yhteistyökykyisyyttä. Puheenjohtajuutta haittaavana tekijänä koetaan se, ettei puheenjohtaja kykene toimimaan tarpeeksi jämäkästi, vaan sallii ryhmän keskustella muistakin kuin kyseisen kokouksen kannalta oleellisista asioista. (Pesonen & Heinonen 2005, 31 - 32.) Myös Ulla Salmelainen (2008) on saanut samansuuntaisia tuloksia tutkimuksessaan moniammatillisen yhteistyön toteutumista ikäihmisten kuntoutuksessa. Tutkimuksen mukaan tiimin yhdyshenkilön sitoutuminen työhönsä määrittäi oleellisesti moniammatillisten työkäytäntöjen toteutumista. Hyvää yhteistyötä määrittivät myös huolellinen etukäteistyö sekä asioiden jämäkkä hoitaminen. (Salmelainen 2008, 101 - 102.)

Asiantuntijuuden jakaminen. Asiantuntijuuden jakamista määrittävät vahvimmin näkemys yhteisistä tavoitteista sekä töiden jakaantuminen. Oppilashuoltoryhmän jäsenillä tulee olla yhtenevät näkemykset toimintansa tavoitteista, jonka perusteella työtehtävät jaetaan ryhmän jäsenten kesken. Töiden jakaantuminen saattaa toisaalta helpottaa ja toisaalta hankaloittaa ryhmän työskentelyä. Työtehtävät voidaan jakaa joko ammatillisen osaamisen tai yhteisen osaamisen pohjalta, jolloin tehtävien hoitaminen on selkeämpää. Toisaalta taas työtehtävien tarkan jakamisen vuoksi monet tehtävät kasautuvat kaikesta huolimatta erityistyöntekijöille, kuten psykologille ja kuraattorille, tai ryhmän keskinäinen luottamus voi kärsiä. Asiantuntijuuden tasaisen jakautumisen tavoitteena on edistää moniammatillisen työryhmän vuorovaikutuksellista työtettä sekä toisia kuuntelevaa ja kunnioittavaa neuvottelua. (Pesonen & Heinonen 2005, 33.) Tarve asiantuntijuuden jakamiseen ilmenee erityisesti ongelmatilanteissa. Tällöin toisen ammattin edustajalla toivotaan olevan paremmat edellytykset ongelman ratkaisemiseen tai oppilaan ja hänen perheensä tukemiseen. Lisäksi muilla oppilashuollon ammattilaisilla toivotaan olevan kokemuksensa ja ammattitaitonsa puolesta paremmat edellytykset kohdata haastavia tilanteita. (Koskela 2009, 162 - 163.)

Opettajakunnan luottamuksen rakentuminen. Opettajien keskuudessa on jo pitkään vallinnut niin sanottu yksin tekemisen myytti, jonka mukaan opettajan tulee selvitä haastavistakin tilanteista yksin. Yksin tekemisen myytti on toiminut esteenä koulussa toteutettavalle moniammatilliselle yhteistyölle ja opettajien käsityksille moniammatillisen yhteistyön hyödyllisyydestä. (Jyrkiäinen 2007, 155.) Opettajakunnan luottamuksen saavuttamiseksi pidetään tärkeänä oppilashuoltoryhmän joustavia ja toimivia aikatauluja, jotka huomioivat opettajien tarpeet. Myös oppilashuoltoryhmän korkea työmoraali ja työntekijöiden hyvä ammattitaito lisäävät opettajakunnan luottamusta.

Opettajat arvostavat ryhmän toiminnassa lisäksi sitä, että oppilashuoltoryhmä todellakin tekee asioille jotain eikä vain puhu niistä. Opettajakunnalta saatua luottamusta murentavat lähinnä heikko tiedotus oppilashuoltoryhmän toiminnasta, ryhmän jäsenten suuri vaihtuvuus sekä opettajien liian suuret odotukset oppilashuollon toimivuudesta. (Pesonen & Heinonen 2005, 34).

Ryhmän voimavarat. Moniammatillisen yhteistyön avulla tieto oppilaan tuen tarpeesta saadaan nopeasti oppilaan kanssa työskentelevien aikuisten tietoon. Tämä taas helpottaa avun tarpeen kartoittamista. Moniammatillisessa työryhmässä vallitseva kannustus, luottamus, yhteistyöajan resursoiminen ja avoimuus edistävät oppilashuollollisten tavoitteiden toteutumista. (Jyrkiäinen 2007, 162.) Oppilashuoltoryhmien toimintaa haittaava resurssien puute on osattu kuitenkin useimmiten kääntää voimavaraksi esimerkiksi siten, että se sitoo ryhmäläiset toimimaan tiiviimmässä yhteistyössä keskenään. Lisäksi resurssien ollessa vähäiset ne täytyy osata kohdentaa oikein. Oppilashuoltoryhmän toiminnan ansiosta oppilaiden ongelmia voidaan käsitellä koulussa eikä oppilasta tarvitse välttämättä ohjata ulkopuolisen avun piiriin. Toisaalta taas oppilashuoltoryhmä odottaa koulun ulkopuolisilta toimijoilta enemmän. Oppilaat on kyettävä näkemään sekä yksilöinä että ison ryhmän jäsenenä olevina koululaisina. (Pesonen & Heinonen 2005, 35.)

4 Tutkimusongelmat

Tutkimuksen tavoitteena on kartoittaa peruskoulun erityisopettajien käsityksiä koulukuraattorin työstä ja kuraattorin työn merkityksestä erityisopettajan työlle. Aineistonkeruumenetelmänä käytetyn kyselylomakkeen pääteemoina toimivat tutkimusongelmat ovat seuraavat:

1. Millainen on erityisopettajien näkemys koulukuraattorin roolista koulussa ja opilashuoltoryhmässä?
2. Miten koulukuraattori pyrkii ratkaisemaan koulu yhteisössä esiintyviä ongelmia erityisopettajien näkemyksen mukaan?
3. Miten koulukuraattorin toiminta tukee erityisopettajan työtä?

5 Tutkimuksen toteutus

5.1 Aineiston keruu ja tutkimuksen vastaajat

Aineistonkeruumenetelmänä toimivaan kyselyyn otettiin mukaan kaikki Suomen kunnat, koska otoksesta haluttiin mahdollisimman kattava ja koko Suomea koskeva. Kunnissa olevista kouluista valittiin tutkimukseen mukaan tulevat opettajat yksinkertaisen satunnaisotannan avulla. Satunnaisotanta soveltuu tämän kaltaiseen tutkimukseen hyvin, koska periaatteessa kaikilla Suomen erityisopettajilla on ollut yhtä suuri mahdollisuus päästä mukaan tutkimukseen. Lisäksi suuressa osassa tilastollisista testeistä oletetaan, että otos on poimittu yksinkertaisella satunnaisotannalla. (Nummenmaa 2004, 22.)

Kunnissa oleville kouluille annettiin järjestysnumerot, joista valittiin satunnaislukugeneraattorin (<http://www.psychicscience.org/random.aspx>) avulla kolme koulua. Jos valituissa kouluissa oli useampi kuin yksi erityisopettaja, annettiin opettajillekin järjestysnumerot ja heistä valittiin otokseen yksi satunnaislukugeneraattorin avulla. Jos kunnassa oli vain yksi erityisopettaja, valittiin hänet automaattisesti mukaan otokseen. Lisäksi joillain kunnilla oli yhteinen erityisopettaja, jolloin myös hänet valittiin automaattisesti mukaan otokseen. Otannassa ei tehty eroa ala- ja yläkoulujen erityisopettajien mukaan eikä osa-aikaisten erityisopettajien ja erityisluokanopettajien välillä, joten otokseen on valikoitunut satunnaisesti molempia. Koska opettajien nimet ja yhteystiedot etsittiin koulujen Internet-sivuilta, valikoitui otoksesta pois sellaiset koulut, joissa ei ollut saatavilla opettajien nimiä ja yhteystietoja. Myös joitain kuntia karsiutui pois siksi, ettei niissä sijaitsevilla kouluilla ollut lainkaan kotisivuja Internetissä. Lisäksi ruotsinkieliset kunnat karsittiin otannasta pois.

Tutkimusaineisto kerättiin tammikuun 2010 aikana erityisopettajille lähetettynä sähköpostikyselynä. Sähköpostitse toteutetun kyselyn etuina on muun muassa edullisuus sekä mahdollisuus kerätä aineistoa nopeasti laajallakin otoksella. Sähköpostitse toteutetun kyselyn haittana on sähköpostien lähetykseen liittyvien teknisten ongelmien aiheuttama kato. Lisäksi Internetin kautta tehdyissä kyselyissä ei voida olla varmoja siitä, onko kukin vastaaja vastannut kyselyyn vain kerran. Kyselylomake lähetettiin kai-

ken kaikkiaan 520 erityisopettajalle ympäri Suomen. Ensimmäinen sähköposti lähetettiin opettajille 11.1.2010, jolloin vastausaikaa annettiin kaksi viikkoa. Tällöin kyselyyn vastasi 135 opettajaa. Opettajille lähetettiin muistutus kyselyyn vastaamisesta 25.1.2010, jolloin annettiin viikko lisää vastausaikaa. Uusintakyselyssä saatiin 60 vastaajaa lisää. Kyselyyn vastasi siis 195 erityisopettajaa, jolloin kyselyn vastausprosentti on 38. Tutkimuskohteeksi otettiin vain erityisopettajat, koska tällä tutkimuksella haluttiin selvittää nimenomaan erityisopettajien näkemyksiä kuraattorin roolista koulussa. Tämän vuoksi esimerkiksi kuraattoreille ei lähetetty kyselyä lainkaan.

Tutkimukseen osallistuneista erityisopettajista suurin osa oli naisia ja osaikaisia erityisopettajia (taulukko 2). Myös erityisluokanopettajia vastasi kyselyyn melko paljon. Vastaajat jakoutuivat tasaisesti ala- ja yläkoulun erityisopettajiin, jolloin sekä ala- että yläkoulussa toimivia erityisopettajia vastasi kyselyyn vähiten. Tämän tutkimuksen perusteella erityisopettajat osallistuvat aktiivisesti oppilashuoltoryhmän toimintaan. Vain pieni osa kyselyyn vastanneista erityisopettajista ilmoitti, etteivät he osallistu lainkaan oppilashuoltoryhmän toimintaan. Suurin osa erityisopettajista osallistuu oppilashuoltoryhmän toimintaan yhdellä koululla, mutta osa erityisopettajista osallistuu oppilashuoltoryhmiin useammalla koululla.

Koska kaikki erityisopettajat eivät osallistu oppilashuoltoryhmän toimintaan, vastasivat oppilashuoltoa koskeviin kysymyksiin 8 - 10 vain oppilashuoltoryhmän toimintaan osallistuvat opettajat (n =150). Kuraattorityötä käsitteleviin kysymyksiin 11 - 14 vastasivat vain kuraattorin kanssa yhteistyötä tekevät opettajat (n =161). Koska kysymyksissä 15 ja 16 tarkasteltiin erityisopettajien toiveita kuraattorityötä koskien, vastasivat niihin kaikki (n =195) riippumatta siitä, osallistuvatko he oppilashuoltoryhmän toimintaan tai tekevätkö he yhteistyötä koulukuraattorin kanssa. Avoimeen kysymykseen vastasi 131 erityisopettajaa.

TAULUKKO 2 Vastaajien (n =195) sukupuolijakauma, ammatti, työpaikka ja osallistuminen oppilashuoltoryhmän toimintaan (%)

	f	%
Sukupuoli		
Naiset	171	88
Miehet	24	12
Ammatti		
Osa-aikainen erityisopettaja	117	60
Erytysluokanopettaja	59	30
Sekä osa-aikainen erityisopettaja että erityisluokanopettaja	19	10
Työpaikka		
Alakoulu	74	38
Yläkoulu	72	37
Sekä ala- että yläkoulu	49	25
Osallistuminen oppilashuoltoryhmän toimintaan		
Ei osallistu oppilashuoltoryhmän toimintaan	11	7
Yhdellä koululla	109	68
Kahdella koululla	24	15
Kolmella koululla	9	6
Useammalla kuin kolmella koululla	8	5

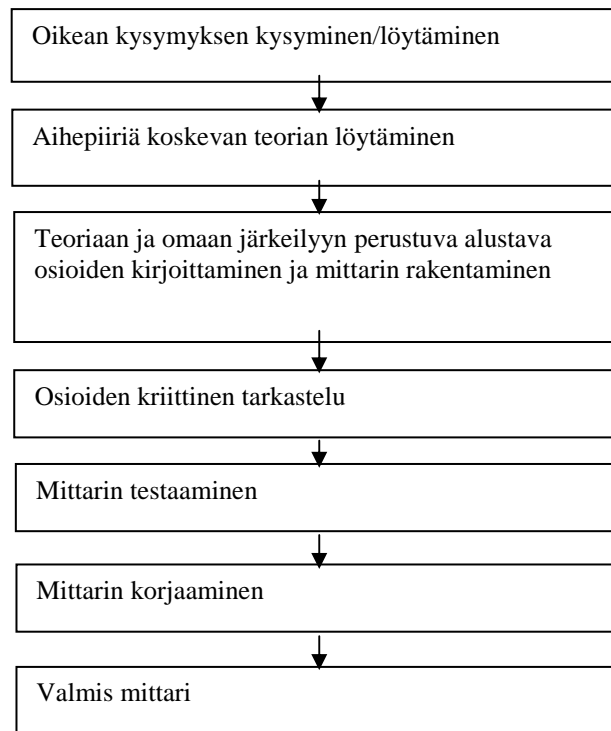
5.2 Tutkimuksessa käytetty mittari

Tutkimusmenetelmäksi valittiin kvantitatiivinen kyselytutkimus, koska koulukuraattorin työstä Suomessa on tehty aikaisemmin hyvin vähän tutkimusta ja haluttiin saada yleistettävissä olevaa tietoa. Nummenmaan (2004, 21) mukaan kvantitatiivista tutkimusta voidaan käyttää muun muassa silloin, kun halutaan tehdä otoksen perusteella koko populaatiota koskevia päätelmiä. Tässä tutkimuksessa selvitettiin kattavasti erityisopettajien näkemyksiä koulukuraattorin roolista koulussa, joten tällaiseen yleistettävyyteen pyrkivään tutkimukseen kvantitatiivisten menetelmien käyttö soveltuu hyvin. Jos tutkimuksessa olisi käytetty kvalitatiivisia menetelmiä, olisi tieto koskenut pienempää joukkoa eivätkä tulokset olisi sen takia olleet yleistettävissä. Tämän tutkimuksen pohjalta

voidaankin jatkossa tehdä kvalitatiivista tutkimusta koulukuraattorin työstä ja erityisesti erityisopettajien näkökulmasta kuraattorityöhön.

Kvantitatiivinen tutkimus voidaan jakaa kolmeen alaluokkaan sen mukaan, miten paljon tutkittavasta ilmiöstä on tehty tutkimusta aikaisemmin. Jos tutkittavasta ilmiöstä ei juuri ole aikaisempaa tutkimusta, tutkimus on enemmän kuvailevaa ja kartoittavaa. Jos taas ilmiötä on tutkittu aiemmin kohtuullisesti tai paljon, on syytä tutkia enemmän ilmiöiden välisiä yhteyksiä sekä yhteyksien selityksiä. (Metsämuuronen 2003, 31.) Koska koulukuraattorin työtä on tutkittu Suomessa vähän ja erityisopettajien näkökulmasta sitä ei ole tutkittu lainkaan, on tämä tutkimus luonteeltaan enemmän kuvaileva ja kartoittava kuin ilmiöiden välisiä yhteyksiä ja niiden selityksiä tutkiva. Tutkimuksen tekeminen aloitettiin syksyllä 2009, jolloin kirjoitettiin tutkimuksen teoreettinen viitekehys. Teoreettisen viitekehysten ja aikaisemmissa tutkimuksissa käytettyjen mittareiden pohjalta laadittiin aineiston keruussa käytetty kyselylomake (liite 1).

Tutkimusongelmien rajaamisen jälkeen alkoi mittarin kehittäminen ongelmien pohjalta. Mittarin rakentaminen aloitettiin huolellisella tutustumisella tutkittavasta ilmiöstä aikaisemmin tehtyyn tutkimukseen ja niistä saatuihin tuloksiin. Aikaisemman tutkimuksen perusteella saatiin selville ne käsitteet, jotka tulee operationalisoida mittaria varten. Käsitteiden operationalisoinnissa käytettiin apuna aikaisempia oppilashuoltoa ja kuraattorin työtä käsitteleviä tutkimuksia, jotta käsitteet ja niiden operationalisoinnit vastaisivat mahdollisimman hyvin tutkittavaa ilmiötä. Käsitteiden operationalisoinnin jälkeen muotoiltiin lomakkeen kysymykset tutkimusongelmien perusteella ja kysymysten osiot operationalisoitujen käsitteiden perusteella. Valmista mittaria testattiin muutamalla opiskelijalla, minkä perusteella tehtiin muutamia korjauksia lähinnä yksittäisten kysymysten ja osioiden sanamuotoihin, kysymysten järjestykseen sekä lomakkeen ulkoasuun. Mittarin rakentaminen noudatti siis pääosin Metsämuurosen (2006, 115) luomaa kulkukaaviota toimivan mittarin luomisesta (kuvio 1).

KUVIO 1 Mittarin luomisen kulkukaavio Metsämuurosta (2006, 115) mukaellen

Lomakkeessa on kaikkiaan 17 kysymystä, joista 16 on monivalintakysymyksiä ja yksi avoin kysymys. Näihin 17 kysymykseen sisältyvät myös taustatietokysymykset. Taustatietoja käsittelevässä osassa kysyttiin muun muassa vastaajan sukupuolta, osallistumista oppilashuoltoryhmän toimintaan sekä kuraattorin kanssa tehtävän yhteistyön kontekstia. Koska otannassa ei tehty jakoa ala- ja yläkoulun erityisopettajien eikä osa- aikaisten erityisopettajien ja erityisluokanopettajien kesken, taustatiedoissa kysyttiin myös nämä tiedot. Taustatietojen (kysymykset 1 - 7) perusteella pystyttiin lomake rakentamaan siten, että esimerkiksi oppilashuoltoon osallistumattomien vastaajien osalta pystyttiin oppilashuoltoa koskevat kysymykset jättämään pois. Kysymykset järjestettiin lomakkeeseen tutkimusongelmittain (taulukko 3). Kysymysten osiot koostuivat pääasiassa viisiportaisista Likert-asteikollisista väittämistä. Tämän lisäksi joissain osioissa käytettiin kaksiportaista asteikkoa, jossa kysymysten vastausvaihtoehdot jakautuivat pääasiassa sen mukaan, kokeeko vastaaja tarvitsevansa muutosta nykyiseen tilanteeseen. Osa kysymysten osioista käännettiin siten, että ne esittävät tarkoituksellisesti osion vastakkaisesti kysymyksen muihin osioihin nähden (Metsämuuronen 2006, 524).

TAULUKKO 3 Mittarin kysymykset tutkimusongelmittain ja niissä käytetyt analyysimenetelmät

Tutkimusongelma	Kysymysnumerot	Käytetyt analyysimenetelmät
1. Millainen on erityisopettajien näkemys koulukuraattorin roolista oppilashuoltoryhmässä?	8 - 10, 17	Keskiarvojen laskeminen, prosenttijakaumat, Kolmogorov-Smirnovin testi, Mann-Whitneyn U-testi, Kruskal-Wallis testin testi, ristiintaulukointi, χ^2 -testi, kvalitatiivinen teemoittelu
2. Miten koulukuraattori pyrkii ratkaisemaan koulu yhteisössä esiintyviä ongelmia erityisopettajien näkemyksen mukaan?	11 - 13, 17	Keskiarvojen laskeminen, prosenttijakaumat, Kolmogorov-Smirnovin testi, Mann-Whitneyn U-testi, Kruskal-Wallis testin testi, ristiintaulukointi, χ^2 -testi, kvalitatiivinen teemoittelu
3. Miten koulukuraattorin toiminta tukee erityisopettajan työtä?	14 - 16, 17	Keskiarvojen laskeminen, prosenttijakaumat, Kolmogorov-Smirnovin testi, Mann-Whitneyn U-testi, Kruskal-Wallis testin testi, ristiintaulukointi, χ^2 -testi, kvalitatiivinen teemoittelu

5.3 Aineiston analyysimenetelmät

Aineiston analysointi aloitettiin helmikuussa 2010. Ensin analysoitiin kvantitatiiviset kysymykset 1 - 16. Kvalitatiivinen kysymys 17 analysoitiin viimeisenä, koska sen tarkoitus oli lähinnä täydentää kvantitatiivista aineistoa. Tutkimuksen etenemistä kontrolloitiin tekemällä mahdollisimman tarkka aikataulu siitä, mitä milloinkin tulee tehdä tutkimuksen etenemiseksi. Tutkimusaineisto analysoitiin SPSS (Statistical Package for Social Sciences) -ohjelmalla. Taustamuuttujista (kysymykset 1 - 7) laskettiin prosentit. Likert-asteikollisten muuttujien normaalijakaumaoletus laskettiin Kolmogorov-Smirnovin testillä. Tässä tutkimuksessa yksikään muuttuja ei ollut normaalisti jakautunut (Kolmogorov-Smirnov, $p < .05$). Myös aineiston silmämääräinen tarkastelu osoitti, ettei aineisto ole normaalisti jakautunut. Koska parametrittomien menetelmien käytössä muuttujien ei tarvitse olla normaalisti jakautuneita, päädyttiin parametristen menetelmien sijaan käyttämään parametrittomia menetelmiä (Metsämuuronen 2006, 904).

Likert-asteikollisista muuttujista muodostettiin summamuuttujia kysymyksittäin pääkomponenttianalyysin avulla. Pääkomponenttianalyysin tarkoituksena on tiivis-

tää informaatiota ja vähentää tarkasteltavien muuttujien määrää. Pääkomponenttianalyysissä muuttujien ei välttämättä tarvitse olla normaalisti jakautuneita, mutta tulokset ovat luotettavampia, mikäli muuttujat ovat jakautuneet normaalisti. (Metsämuuronen 2006, 618 - 619.) Tässä tutkimuksessa päädyttiin käyttämään pääkomponenttianalyysiä, koska muuttujien normaalijakaumaoletus ei toteutunut. Pääkomponenttianalyysissä arvioidaan aluksi muuttujien välisiä korrelaatioita, joiden tulisi olla yli 0.30 (Metsämuuronen 2006, 618). Ennen varsinaisen pääkomponenttianalyysin suorittamista on hyödyllistä tutkia, sopiiko käytettävä korrelaatiomatriisi pääkomponenttianalyysiin. Barlettin sfäärisyys-testillä tutkitaan hypoteesia, ovatko korrelaatiomatriisin arvot nolliä. Kaiserin testillä lasketaan suhde korrelaation sekä korrelaation ja osittaiskorrelaation välillä. Mikäli Kaiserin testissä saadaan arvo 0.6 tai suurempi, on korrelaatiomatriisi sovelias pääkomponenttianalyysiin. (Metsämuuronen 2006, 622.) Seuraavassa vaiheessa arvioidaan pääkomponenttien lataukset. Muuttujan latausten ollessa alle 0.30 kaikilla pääkomponenteilla on muuttuja huono ja se kannattaa poistaa. (Metsämuuronen 2006, 621). Lopuksi muuttujat rotatoidaan. Tässä tutkimuksessa päädyttiin suorakulmaiseen VARIMAX-rotatioon, koska muuttujien oletetaan olevan toisistaan riippumattomia. (Metsämuuronen 2006, 620.) Pääkomponentit tulkitaan ja nimetään rotatoinnin jälkeen yleensä voimakkaimmin latautuneiden muuttujien mukaan (Metsämuuronen 2006, 622).

Tutkittavat korrelaatiomatriisit sopivat pääosin hyvin pääkomponenttianalyysin laskemiseen. Ainoastaan kysymyksen 8 osalta sopivuus jäi matalaksi (KMO = .583, Barlettin sfäärisyys $p = .000$), mutta kommunaliteettiarvojen ollessa melko korkeita välillä .548 - .802, päädyttiin myös kysymyksen 8 osalta muodostamaan summamuuttujat pääkomponenttianalyysin avulla.

Lomakkeen kahdeksannessa kysymyksessä oli yhdeksän muuttujaa, joilla mitattiin koulukuraattorin roolia oppilashuoltoryhmässä. Näistä muodostettiin pääkomponenttianalyysin perusteella neljä summamuuttujaa, jotka olivat sosiaalityöntekijän, kulttuurityöntekijän, kasvattajan ja oppimisvaikeuksien asiantuntijan roolit (taulukko 4).

TAULUKKO 4 Koulukuraattorin roolia oppilashuoltoryhmässä kuvaavista muuttujista muodostetut summamuuttujat

Muuttuja	S1	S2	S3	S4
	Sosiaalityöntekijä	Kulttuurityöntekijä	Kasvattaja	Oppimisvaikeuksien asiantuntija
Koulukuraattori toimii koulussa sosiaalitoimen edustajana, jonka vuoksi hänellä on sosiaalityön asiantuntemusta	.847			
Sosiaalityöntekijän rooli on kuraattorille luonnollisin	.776			
Vain kuraattorilla on sosiaalityön ammattitaitoa oppilashuoltoryhmässä	.681			
Kuraattori toimii yhteyshenkilönä oppilashuoltoryhmän ja oppilaskunnan välillä		.824		
Kuraattorin tehtävänä on tuoda esiin koulun virkistystoimintaan liittyviä ideoita		.746		
Kuraattorin tulee saada oppilashuoltoryhmä suunnittelemaan koulun yhteisöllisyyttä edistäviä toimenpiteitä		.484	.443	-.505
Kuraattori on kasvattajan roolissa juuri sen takia, että hän on aikuinen koulussa			.766	
Kuraattori on kasvatuksen asiantuntija			.761	
Kuraattorilla on oppilashuoltoryhmässä vahvin oppimisvaikeuksien asiantuntemus				.837

Yhdeksännessä kysymyksessä käsiteltiin kuraattorin oppilashuoltoryhmässä hoitamia asioita. Tässä kysymyksessä oli yhdeksän muuttujaa, joista muodostettiin pääkomponenttianalyysillä kaksi summamuuttujaa, jotka olivat koko koulu yhteisöä koskevien asioiden sekä yksittäisiä oppilaita koskevien asioiden hoitaminen (taulukko 5).

TAULUKKO 5 Koulukuraattorin oppilashuoltoryhmässä hoitamia asioita kuvaavista muuttujista muodostetut summamuuttujat

Muuttuja	S1	S2
	Koko kouluyhteisöä koskevat asiat	Yksittäisiä oppilaita koskevat asiat
Opetusjärjestelyjen kehittäminen	.784	
Koulun henkilökunnan ammatillisen kasvun edistäminen	.745	
Työyhteisön toimintatapojen muuttaminen	.687	
Koulun taloudellisten resurssien hoitaminen	.611	
Yhteiskunnan ongelmiin vaikuttaminen	.507	
Yhteistyö koulun ulkopuolisten toimijoiden (esim. sosiaalityö, perheneuvola) kanssa		.780
Oppilaiden ongelmien ratkaiseminen		.740
Perheiden ongelmiin puuttuminen		.722
Kouluyhteisössä esiintyvien ongelmien ennaltaehkäisy	.518	.569

Kysymyksessä 11 tarkasteltiin koulukuraattorin koulussa käsittelemiä ongelmia. Kuusi ongelmia kuvaavaa muuttujaa latautuivat yhdeksi summamuuttujaksi, joka nimettiin yleisesti ongelmia kuvaavaksi muuttujaksi (taulukko 6).

TAULUKKO 6 Koulukuraattorin käsittelemiä ongelmia kuvaavista muuttujista muodostettu summamuuttuja

Muuttuja	S1
	Ongelmat
Koulukiusaaminen	.811
Oppilaiden vähäinen motivoituminen koulutyöhön	.793
Työrauhaongelmat	.786
Oppilaiden mielenterveysongelmat	.779
Oppilaiden päihteiden käyttö	.660
Oppimisvaikeudet	.577

Lomakkeen kysymyksessä 12 selvitettiin erityisopettajien käsityksiä koulukuraattorin käyttämistä ongelmanratkaisukeinoista. Kysymyksessä oli 10 muuttujaa, jotka latautui-
vat pääkomponenttianalysissä kahdelle summamuuttujalle (taulukko 7). Muuttujat ni-
mettiin koko kouluyhteisöä koskeviin ongelmanratkaisukeinoihin sekä yksittäisiä oppi-
laita koskeviin ongelmanratkaisukeinoihin.

TAULUKKO 7 Kuraattorin käyttämiä ongelmanratkaisukeinoja kuvaavista muuttujista muodostetut summamuuttujat

Muuttuja	S1	S2
	Koko kouluyhteisöä koskevat ongelmanratkaisukeinot	Yksittäisiä oppilaita koskevat ongelmanratkaisukeinot
Kuraattori työskentelee kaikkien oppilaiden kanssa eikä keskity vain muutamiin oppilaisiin	.743	
Kuraattori on mukana toteuttamassa oppilaiden yhteisöllisyyttä muun muassa tukioppilastoiminnan avulla	.731	
Kuraattori pitää oppilaille oppitunteja muun muassa päihdevalistukseen kuuluvista aiheista	.722	
Kuraattori suunnittelee keinoja, joilla ongelmia voitaisiin ehkäistä	.644	
Kuraattori ratkoo ongelmia etsimällä ratkaisua koulun hallintoon liittyvistä asioista	.586	
Kuraattori toimii oppilashuoltoryhmän lisäksi myös muissa yhteistyöryhmissä	.505	
Kuraattori osallistuu täydennyskoulutukseen	.390	.331
Kuraattori tekee yhteistyötä oppilaiden huoltajien kanssa		.822
Kuraattori konsultoi opettajia ongelmatilanteissa	.383	.662
Kuraattori työskentelee pääasiassa oppilaiden kanssa kahdenkeskisesti	-.337	.625

Kysymyksessä 14 erityisopettajia pyydettiin arvioimaan 11 muuttujan avulla, minkä verran he kokevat saavansa kuraattorilta tukea työssään kohtaamiin haasteisiin. Muuttujista muodostettiin pääkomponenttianalyysillä kaksi summamuuttujaa (taulukko 8). Summamuuttujat nimettiin oppilaiden elämäntilanteisiin liittyviin haasteisiin sekä oppilaiden oppimiseen liittyviin haasteisiin.

TAULUKKO 8 Erityisopettajan kohtaamiin haasteisiin kuraattorilta saatua tukea kuvaavista muuttujista muodostetut summamuuttujat

Muuttuja	S1	S2
	Oppilaiden elämäntilanteisiin liittyvät haasteet	Oppilaiden oppimiseen liittyvät haasteet
Vanhempien kasvatustehtävän tukeminen	.785	.327
Oppilaiden mielenterveysongelmat	.771	
Ongelmien ennaltaehkäisy	.754	
Oppilaiden vähäinen motivoituminen koulutyöhön	.752	
Lastensuojeluilmoituksen tekeminen	.688	
Oppilaiden pähteiden käyttö	.652	
Erilaisten uskonnollisten ryhmien kohtaaminen		.878
Tekniikkaan liittyvät kysymykset (mm. oppilaiden kännyköiden käyttö)		.828
HOJKS:n laadinta		.683
Monikulttuurisuus	.380	.631
Oppilaiden fyysiset sairaudet	.402	.573
Oppimisvaikeudet	.417	.533

Kyselylomakkeen kysymyksessä 16 tarkasteltiin erityisopettajien oman asiantuntijuuden kehittymistä toimittaessa yhteistyössä kuraattorin kanssa. Alun perin kysymyksessä oli 12 muuttujaa, joista yksi poistettiin alhaisen reliabiliteettikertoimen vuoksi. Jäljelle jääneistä muuttujista muotoutui pääkomponenttianalyysissä neljä summamuuttujaa, jotka nimettiin hiljaisen tiedon, osaamisen, pätevyyden ja kvalifikaatioiden kehittymiseksi (taulukko 9).

TAULUKKO 9 Erityisopettajien asiantuntijuuden kehittymistä kuvaavista muuttujista muodostetut summamuuttujat

Muuttuja	S1	S2	S3	S4
	Hiljainen tiet	Osaaminen	Pätevyys	Kvalifikaatiot
Kuraattorilla on erityisopettajaa paremmat valmiudet kohdata kouluyhteisössä esiintyviä ongelmia	.761			
Toivon kuraattorin järjestävän erityisopettajille koulutuksia, joissa hän tuo esiin omaa ammattitaitoaan	.665			
Toivon pääseväni seuraamaan kuraattorin työtä, jotta voin kehittyä ammatillisesti	.650			
Kuraattori sopii erityisopettajan työpariksi oppitunneille	.557	.502		
Kohtaan kuraattorin kanssa samanlaisia haasteita työssäni, joten niitä kannattaa pohtia yhdessä		.741		
Oppilaiden ongelmien ratkaiseminen on helpompaa yhteistyössä kuraattorin kanssa		.712		
Kuraattorin tulee konsultoida erityisopettajia oppilaiden sosiaalisiin ongelmiin liittyvissä tilanteissa		.696		
Erityisopettajien ja koulukuraattoreiden täydennuskoulutukset on järkevää järjestää erikseen			.890	
Kuraattorin ja erityisopettajan työtehtäviä kannattaa kehittää erikseen			.882	
Koen hyötyväni enemmän kuraattorin kanssa käydyistä käytännönläheisistä kuin arvoihin liittyvistä keskusteluista				.865
Erityisopettajalla tulee olla sosiaalityön koulutusta joko perustutkintoon kuuluvana tai täydennuskoulutuksena	.368		-.350	.611

Selkeyden vuoksi myös laatueroasteikollisia muuttujia luokiteltiin kysymyksittäin Likert-asteikollisista muuttujista muodostettujen summamuuttujien ja aikaisemman tutkimuksen (mm. Pesonen & Heinonen 2005) perusteella. Kysymyksen 10 muuttujat luokiteltiin neljäksi muuttujaksi Pesosen & Heinosen (2005) tutkimuksen perusteella (taulukko 10). Koska kysymyksessä 13 käsiteltiin pääasiassa samoja asioita kuin kysymyksessä 12, yhdistettiin kysymyksen 13 muuttujat kahdeksi muuttujaksi kysymyksen 12

pääkomponenttianalyysin perusteella. Samoin toimittiin myös kysymyksen 15 kohdalla, mutta tällöin muuttujat yhdisteltiin kahdeksi muuttujaksi kysymyksen 14 pääkomponenttianalyysin mukaan.

TAULUKKO 10 Nominaaliasteikollisten muuttujien luokittelu kysymyksittäin

Kysymyksen numero	Luokitellut muuttujat			
10	Puheenjohtajuus	Asiantuntijuuden jakaminen	Opettajilta saatu luottamus	Ryhmän voimavaroista huolehtiminen
13	Yksittäisiin oppilaisiin kohdentuvat	Koko kouluyhteisöön kohdentuvat		
15	Oppilaiden elämäntilanteisiin liittyvät haasteet	Oppilaiden oppimiseen liittyvät haasteet		

Aineiston analysoinnissa keskityttiin pääasiassa summamuuttujien keskiarvojen ja prosenttijakautumien laskemiseen, koska kyseessä oli kartoittava tutkimus. Likertasteikollisista muuttujista koostuvista kysymyksistä analysoitiin keskiarvot ja keskiarvojen väliset vertailut tehtiin joko Mann-Whitneyn U-testillä tai Kruskal-Wallis testillä. Laatueroasteikollisista muuttujista laskettiin prosenttijakaumat. Prosenttijakaumissa ilmeneviä eroja tarkasteltiin ristiintaulukoinnilla ja χ^2 -testillä.

Avoimen kysymyksen vastaajat numeroitiin SPSS-ohjelman antaman vastaaj numeron perusteella. Lisäksi analysoinnissa huomioitiin vastaajan ammatti ja koulu muoto. Avoimen kysymyksen vastaukset analysoitiin laadullisella sisällönanalyysillä (taulukko 3). Sisällönanalyysiä voidaan pitää laadullisen aineiston perusanalyysimenetelmänä, jolloin se soveltuu lähes kaikenlaisen laadullisen aineiston analysointiin (Tuomi & Sarajärvi 2002, 93). Avoimen kysymyksen vastauksista muotoiltiin pelkistettyjä ilmauksia, jotka luokiteltiin kolmen teeman mukaisesti. Nämä teemat olivat kuraattorin rooli, kuraattorin ratkaisemat ongelmat ja kuraattorin toiminta. Näiden kolmen teeman mukaan luokitellut pelkistetyt ilmaukset luokiteltiin vielä kolmen yläluokan mukaan, jotka olivat oppilashuolto, ongelmien ratkaiseminen sekä kuraattorin ja erityisopettajan yhteistyö. Koska aineisto luokiteltiin jo tiedettyjen ja olemassa olevien käsitteiden mu-

kaan, voidaan puhua teoriaohjaavasta sisällönanalyysistä (Tuomi & Sarajarvi 2002, 116).

5.4 Luotettavuus ja eettisyys

Mittarin reliabiliteettia tarkasteltiin laskemalla osioiden Cronbachin alfa -kertoimet (taulukko 11), joiden avulla saatiin selville mittarin sisäinen yhtenevyys (Metsämuuronen 2006, 137). Alfa arvojen ollessa 0.60 tai yli voidaan mittaria pitää sisäisesti yhtenevänä (Cohen, Manion & Morrison 2007, 506). Kysymyksissä 8, 10 ja 16 alfan arvot jäivät alle 0.60. Kysymyksessä 8 minkään muuttujan poistaminen ei olisi muuttanut alfan arvoa oleellisesti, joten kysymyksessä 8 ei poistettu mitään muuttujaa. Kysymyksestä 10 poistettiin muuttuja numero 4 ja kysymyksestä 16 muuttuja numero 6. Tällöin alfan arvot saatiin nousemaan yli 0.60 ja mittaria voidaan pitää sisäisesti yhtenevänä alfan arvojen vaihdellessa välillä .571 - .901. Metsämuurosen (2006, 531) mukaan matalia alfan arvoja saaneet muuttujat voidaan poistaa, koska ne eivät ole erotelleet vastaajia tarpeeksi hyvin ja sisältävät vain vähän informaatiota.

TAULUKKO 11 Mittarin osioiden sisäinen yhtenevyys

Kysymysnumero	Mittarin osio	Cronbachin alfa
8	Kuraattorin rooli oppilashuoltoryhmäsä	.571
9	Kuraattorin oppilashuoltoryhmässä hoitamat asiat	.802
10	Kuraattorin toiminta oppilashuoltoryhmässä	.602
11	Kuraattorin käsittelemät ongelmat	.831
12	Kuraattorin käyttämät ongelmanratkaisukeinot	.767
13	Kuraattorin käyttämät työtavat	.738
14	Kuraattorilta saatu apu	.901
15	Kuraattorilta toivottu asiantuntemus	.725
16	Erityisopettajan asiantuntijuuden kehittyminen	.680

Metsämuurosen (2006, 118) mukaan mittarin validiteettia voidaan arvioida muun muassa sen perusteella, ovatko mittarissa käytetyt käsitteet teorian mukaiset sekä kattavatko käsitteet tutkittavan ilmiön riittävän laajasti. Tässä tutkimuksessa käytetty mittari on laadittu aikaisempien tutkimustulosten perusteella, joten täten mittaria voidaan pitää validina. Toisaalta suurin osa koulukuraattorin työtä käsittelevistä tutkimuksista on tehty ulkomailla, joten niiden soveltuvuutta suomalaisen kuraattorityön mittaamisen taustana on syytä arvioida. Mittarin laatimisessa apuna käytetyissä tutkimuksissa tutkimusjoukkona ovat olleet pääasiassa koulukuraattorit. Tässä tutkimuksessa tutkimusjoukkona ovat kuitenkin erityisopettajat, joten mittarin soveltuvuutta opettajille tehtyyn kyselyyn voidaan pohtia. Suuressa osassa mittarin perustana olevista aikaisemmista tutkimuksista on tarkasteltu kuraattorin työtä joko ala- tai yläkoulussa tai toisella asteella. Tässä tutkimuksessa käytettiin samaa mittaria sekä ala- että yläkoulun erityisopettajille. Tämä taas aiheuttaa haasteen mittarin validiteetille ja soveltuvuudelle.

Metsämuurosen (2005, 109) mukaan kvantitatiivisen tutkimuksen luotettavuutta voidaan arvioida tarkastelemalla mittauksen reliabiliteettia ja validiteettia. Tutkimuksen luotettavuuteen ovat yhteydessä muun muassa tutkimuksen yleistettävyyden, käsittei-

den operationalisointi, teorian soveltuvuus tutkimuksessa käytetyn mittarin laadintaan sekä tulosten yhteneväisyys aikaisempien tutkimustulosten kanssa (Metsämuuronen 2005, 109 - 115). Tutkimuksen yleistettävyys on pitkälti yhteydessä otannan tekemiseen. Käsitteiden operationalisoinnin arviointiin liittyy se, ovatko tutkimuksessa käytetyt käsitteet teorian mukaiset. Luotettavassa tutkimuksessa tulosten tulisi olla ainakin jossain määrin yhdistettävissä aikaisempaan tutkimukseen ja tutkimuksessa käytetyn mittarin perustua vankkaan teoriapohjaan. (Metsämuuronen 2005, 109 - 115.)

Tutkimukseen valittiin otanta yksinkertaisella satunnaisotannalla, joten periaatteessa kaikilla Suomen erityisopettajilla on ollut yhtäläiset mahdollisuudet päästä mukaan tutkimukseen. Otanta suoritettiin myös koko Suomen alueella, joten tämän perusteella tulokset voidaan yleistää koskemaan kaikkien Suomen erityisopettajien ajatuksia koulukuraattorin työstä. Tutkimuksessa käytetty mittari on laadittu aikaisemman tutkimuksen perusteella ja mittarin reliabiliteettikertoimet olivat melko korkeat, joten täten mittarin avulla hankittua tietoa voidaan pitää melko luotettavana. Lisäksi mittarin väittämät operationalisoitiin aikaisemman tutkimuksen perusteella mittaamaan tiettyä ominaisuutta, joten tämäkin osaltaan parantaa erityisesti mittarin luotettavuutta. Tutkimusaineisto oli saatavilla sähköisessä muodossa, joten sitä ei tarvinnut siirtää manuaalisesti koneelle. Tämän vuoksi aineistossa ei ole lainkaan näppäilyvirheitä, joka parantaa tutkimuksen luotettavuutta oleellisesti.

Tähän tutkimukseen on todennäköisesti osallistunut enimmäkseen sellaisia erityisopettajia, jotka tekevät yhteistyötä kuraattorin kanssa. Tätä voidaan pitää yleistettyä heikentävänä seikkana, sillä tutkimustulokset ovat silloin enimmäkseen yleistettävissä vain kuraattorin kanssa yhteistyötä tekevien erityisopettajien näkemyksiin. Vaikka tutkimuksen aineisto on enimmäkseen määrällistä, on aineistossa mukana myös laadullisia avovastauksia. Avoimen kysymyksen vastausten analysointi on hyvin tulkinanvaraista ja perustuu tässä tutkimuksessa ainakin jossain määrin määrällisestä aineistosta saatuihin tuloksiin. Tämän vuoksi laadullisen aineiston käyttö saattaa jossain määrin heikentää tulosten luotettavuutta. Tutkimustulokset erosivat jonkin verran aikaisempien tutkimusten tuloksista. Tätä voidaan osaltaan selittää sillä, että lähes kaikissa aikaisemmissa tutkimuksissa (mm. Sipilä-Lähdekorpi 2004) vastaajina ovat olleet kuraattorit itse, joten heidän näkemyksensä omasta roolistaan eroavat varmasti erityisopettajien ajatuksista. Täten tulosten eroavaisuutta ei voida kuitenkaan pitää luotettavuutta heikentävänä tekijänä.

Tieteelliselle tutkimukselle on olemassa tietynlaisia tunnusmerkkejä, joiden perusteella voidaan arvioida tutkimuksen tieteellisyyttä ja eettisyyttä. Tieteellisen tutkimuksen tulee antaa tutkimuskohteesta mahdollisimman totuudenmukainen ja informatiivinen kuva, jolloin tutkimustyössä on pyrittävä tuottamaan mahdollisimman luotettavaa informaatiota. (Niiniluoto 2002, 37; Pietarinen 2002, 59.) Tutkijan on oltava aidosti kiinnostunut uuden informaation hankkimisesta ja hänen on luotettavuuden parantamiseksi perehdyttävä alaansa niin hyvin kuin mahdollista (Pietarinen 2002, 60). Tässä tutkimuksessa tutkimustuloksista annettiin tarkkaa numeerista informaatiota, jotta ne olisivat mahdollisimman vähän tulkinnanvaraisia. Tutkimusraportissa olevien taulukoiden tarkoituksena on lisätä informaatiota ja selkeyttä. Tutkimuksen eettisyyttä tältä osin lisää myös se, että aiempaan tutkimukseen on perehdytty huolellisesti, joka lisää tutkimustulosten luotettavuutta.

Tieteellisen tutkimusten tulosten tulee pohjautua tehtyyn tutkimukseen, joten eettisesti toimiva tutkija ei voi antaa uskonnon, valtiovallan, talouden, politiikan tai median vaikuttaa tutkimuksen tuloksiin. Tieteellisen tutkimuksen tulee pyrkiä jatkuvaan kehitykseen ja aikaisempien virheiden korjaamiseen. (Niiniluoto 2002, 37; Pietarinen 2002, 60.) Lisäksi tutkijan on pohdittava sitä, millä tavoin tutkimuksen tuottamaan tietoa tullaan hyödyntämään ja miten paljon tutkija on siitä vastuussa. (Pietarinen 2002, 59). Tämän tutkimuksen tarkoituksena on ollut tuottaa tietoa, jonka perusteella voidaan kehittää koulussa tehtävää moniammatillista yhteistyötä etenkin oppilashuollon sekä koulukuraattorin ja erityisopettajan välisen yhteistyön osalta. Tutkimustuloksissa ei ilmennyt suoranaisesti mitään sellaista, joiden voisi olettaa olevan haitaksi tutkimukseen osallistuneille tai yleisesti koulussa tehtävälle moniammatilliselle yhteistyölle. Tutkittavaa ilmiötä on tutkittu aiemmin eri näkökulmasta, joten tämä tutkimus tuo lisäinformaatiota aikaisempiin tutkimustuloksiin. Tutkittava ilmiö ei ole ollut esimerkiksi mediassa tai politiikassa esillä kovin paljon, mutta tämän kaltaisen tutkimuksen tarkoituksena on herättää yhteiskunnallista keskustelua moniammatillisesta yhteistyöstä ja oppilaiden hyvinvoinnin tukemisesta.

Tutkijan tulee omalla toiminnallaan vaikuttaa siihen, että tieteellistä tietoa käytetään eettisten periaatteiden mukaisesti. Tähän liittyy tutkimusaiheen valinta, tutkimusvilpin välttely sekä tutkittavien anonymiteetin suojaaminen. (Pietarinen 2002, 62 - 67.) Tutkimuksessa on pyritty ehdottomaan rehellisyyteen ja vilpin välttämiseen. Tutkimusraportissa on tarkasti kuvattu tutkimuksen teon vaiheet sekä merkitty lähdeviittaukset

tarkasti. Myös tutkimusta varten laaditun kyselylomakkeen tekeminen on pyritty selostamaan mahdollisimman tarkasti. Tämän tutkimuksen aihe käsittelee melko yleisluontoista asiaa eikä se täten ole tutkittavien kannalta arkaluotoinen. Tutkimusaiheen voidaan siis olettaa olevan sellainen, ettei se aiheuta tutkittaville vahinkoa. Lisäksi tutkimukseen osallistuminen on ollut vapaaehtoista. Koska kyseessä on valtakunnallinen kyselytutkimus, ei tuloksista voida päätellä yksittäisen vastaajan, koulun tai kunnan tietoja. Tutkimusaineistossa ei ole missään vaiheessa käsitelty vastaajien nimiä, koulujen nimiä tai asuinpaikkakuntaa. Kyselylomake lähetettiin tutkittaville sähköpostitse piilokopiona, joten tutkittavien anonymiteetti on tältäkin osin suojattu. Koska kaikkien kuntien sähköpostipalvelimet eivät hyväksy piilokopion vastaanottamista, jouduttiin osalle tutkittavista lähettämään lomake normaalina sähköpostina. Tällöin osa tutkittavien sähköpostiosoitteista on ollut näkyvissä osalle tutkittavista. Tätä voidaan pitää yhtenä tämän tutkimuksen eettisenä ongelmana.

6 Tulokset

Tässä luvussa kuvaillaan ensin kuraattorityöhön liittyviä taustatietoja kuten koulussa sosiaalityötä tekevän henkilön virkanimikettä, kuraattoripalvelujen saatavuutta sekä erityisopettajan ja kuraattorin tekemän yhteistyön pääasiallista kontekstia. Varsinaisia tutkimustuloksia käsitellään tutkimusongelmittain. Tämän jälkeen tarkastellaan kuraattorin roolia koulussa ja oppilashuoltoryhmässä. sitten pohditaan koulukuraattorin käytämiä ongelmanratkaisukeinoja ja lopuksi paneudutaan siihen, millainen on kuraattorin työn merkitys erityisopettajan työlle.

6.1 Taustatiedot

Koulukuraattori on edelleen käytetyin virkanimike koulussa sosiaalityötä tekevästä henkilöstä (vrt. Sipilä-Lähdekorpi 2004, 131; taulukko 12). Lisäksi koulussa sosiaalityötä tekevästä henkilöstä käytetään sosiaalityöntekijän ja koulun sosiaalityöntekijän nimikkeitä. Myös nuorisoneuvojan, nuorisotyöntekijän, lasten ja nuorten työntekijän ja koulutyön tukihenkilön nimikkeitä käytetään puhuttaessa koulussa sosiaalityötä tekevästä henkilöstä. Vaikka uusi lastensuojelulaki velvoittaaakin kuntia järjestämään kouluille kuraattori- ja psykologipalveluja (Lastensuojelulaki 417/2007), ei kaikissa kouluissa ole saatavilla sosiaalityötä tekevän ammattilaisen palveluja. Kuraattorin palveluja on myös saatavilla melko harvoin. Suurin osa kyselyyn vastanneista erityisopettajista ilmoitti, että kuraattoripalveluja on saatavilla vain kerran viikossa tai harvemmin. Neljänä tai viitenä päivänä viikossa kuraattoripalveluita saavien koulujen osuus oli tässä tutkimuksessa melko pieni.

Tämän tutkimuksen perusteella erityisopettaja ja koulukuraattori eivät toimi ensisijaisesti työparina keskenään, vaan tekevät yhteistyötä muilla tavoilla (taulukko 12). Pääasiallisin yhteistyön konteksti on oppilashuoltoryhmä. Yhteistyötä tehdään jonkin verran myös välituntisin. Lisäksi osa erityisopettajista ottaa yhteyttä kuraattoriin vain tarpeen mukaan. Erityisopettajat tapaavat harvemmin kuraattoreita kahdenkeskises-

ti tai muissa palavereissa kuin oppilashuoltoryhmässä. Harvinaista on myös se, etteivät erityisopettajat tee lainkaan yhteistyötä kuraattorin kanssa.

TAULUKKO 12 Koulussa sosiaalityötä tekevän henkilön virkanimike, kuraattoripalvelujen saatavuus sekä erityisopettajan ja kuraattorin tekemän yhteistyön pääasiallinen konteksti (%)

	f	%
Virkanimike		
Koulukuraattori	137	70
Sosiaalityöntekijä	23	12
Koulun sosiaalityöntekijä	8	4
Aluekuraattori	0	0
Koulussa ei lainkaan sosiaalityötä tekevää henkilöä	27	14
Palvelujen saatavuus		
Harvemmin kuin kerran viikossa	45	27
Yhtenä päivänä viikossa	41	24
Kahtena päivänä viikossa	31	19
Kolmena päivänä viikossa	23	14
Neljänä päivänä viikossa	7	4
Viitenä päivänä viikossa	21	13
Yhteistyön konteksti		
Oppilashuoltoryhmä	119	71
Välitunti	15	9
Otaa yhteyttä kuraattoriin vain tarpeen mukaan	13	8
Kahdenkeskiset tapaamiset	7	4
Muut palaverit	7	4
Ei tee lainkaan yhteistyötä (vaikka koulussa on kuraattori)	7	4
Toimii työparina kuraattorin kanssa	0	0

6.2 Koulukuraattorin rooli koulussa ja oppilashuoltoryhmässä

Koulukuraattorin rooli. Erityisopettajat ajattelevat koulukuraattorin toimivan sekä kasvattajan että sosiaalityöntekijän rooleissa oppilashuoltoryhmässä, jolloin kuraattori toimii nimenomaan kasvatuksen ja sosiaalityön asiantuntijana. Erityisopettajat ajattelivat koulukuraattorin roolin oppilashuoltoryhmässä jäävän kuitenkin melko pieneksi, koska kunnissa ei ole kuraattoreita ollenkaan tai yhdellä kuraattorilla on liian paljon asioita hoidettavanaan. Tämän vuoksi kuraattorit eivät ehdi panostaa oppilashuoltotyöhön tarpeeksi, vaikka erityisopettajat kokivatkin kuraattorin työpanoksen oppilashuoltoryhmässä tarpeelliseksi.

”Voi kun saisikin kuraattorin jokaiseen OHR -kokoukseen...meillä se onnistuu vain erikseen pyydettyessä!” (osa-aikainen erityisopettaja 1, alakoulu)

Verrattaessa eri ryhmien näkemyksiä toisiinsa naisten ja miesten välillä oli tilastollisesti melkein merkitsevää eroa koulukuraattorin sosiaalityöntekijän roolin osalta (taulukko 13). Naiset ajattelivat miehiä enemmän koulukuraattorin toimivan sosiaalityöntekijän roolissa oppilashuoltoryhmässä. Muiden kuraattorin roolien osalta ei ilmennyt tilastollisesti merkitseviä eroja naisten ja miesten välillä.

TAULUKKO 13 Naisten ja miesten näkemuserot koulukuraattorin roolista oppilashuoltoryhmässä (Likert-asteikko 1 - 5; 1 = Täysin eri mieltä, 2 = Jokseenkin eri mieltä 3 = Ei samaa eikä eri mieltä 4 = Jokseenkin samaa mieltä 5 = Täysin samaa mieltä)

Kuraattorin rooli	Keskiarvo (keskihajonta)			p-arvo
	Naiset	Miehet	Kaikki	
Kasvattajan rooli	3,44 (.87)	3,53 (.64)	3,45 (.85)	.681
Sosiaaliohjaajan rooli	3,50 (.86)	2,92 (.90)	3,44 (.88)	.012
Kulttuuriohjaajan rooli	2,40 (.78)	2,33 (.93)	2,65 (.80)	.257
Oppimisvaikeuksien asiantuntijan rooli	1,51 (.71)	1,62 (.62)	1,52 (.70)	.351

Koulukuraattorin oppilashuoltoryhmässä hoitamat asiat. Erityisopettajien mukaan koulukuraattorit hoitavat oppilashuoltoryhmässä enimmäkseen yksittäisten oppilaiden asioita, johon kuuluu myös työskentelyä koulun ulkopuolisten toimijoiden (kuten sosiaalitoimi ja perheneuvola) kanssa. Oppilashuoltoryhmässä kuraattori huolehtii siis oppilaiden sosiaalisten ongelmien selvittelystä ja perheiden tukemisesta. Suoraan oppilaan oppimiseen liittyvissä asioissa kuraattorin merkitys oppilashuoltoryhmässä koettiin vähäiseksi.

”Omassa koulussamme kuraattorin rooli oppilashuoltoryhmässä on vakiintunut ja hän tuo ryhmään erityisesti sosiaalialan näkemyksen ja tietämyksen. Hän toimii yhteishenkilönä tapauksissa, joissa oppilas perheineen tarvitsee kunnan sosiaalitoimen palveluita.”(sekä osa-aikainen erityisopettaja että erityisluokanopettaja 101, alakoulu)

Verrattaessa eri koulumuodoissa työskentelevien erityisopettajien vastauksia havaittiin, että alakoulun, yläkoulun ja sekä ala- että yläkoulussa toimivien erityisopettajien näkemykset erosivat tilastollisesti merkitsevästi yksittäisten oppilaiden asioiden hoitamisen osalta (taulukko 14). Erityisopettajien mukaan koulukuraattorin työ on etenkin yläkoulun oppilashuoltoryhmissä painottunut yksittäisten oppilaiden asioiden hoitamiseen. Koko kouluyhteisöä koskevien asioiden hoitamisen osalta ei ilmennyt tilastollisesti

merkitseviä näkemuseroja alakoulun, yläkoulun ja sekä ala- että yläkoulussa toimivien erityisopettajien kesken.

TAULUKKO 14 Alakoulun, yläkoulun ja sekä ala- että yläkoulussa työskentelevien erityisopettajien näkemuserot kuraattorin oppilashuoltoryhmässä hoitamista asioista (Likert-asteikko 1 - 5; 1 = Erittäin vähän, 2 = Melko vähän, 3 = Ei vähän eikä paljon, 4 = Melko paljon 5 = Erittäin paljon)

Kuraattorin hoitamat asiat	Keskiarvo (keskihajonta)				p-arvo
	Alakoulu	Yläkoulu	Sekä ala- että yläkoulu	Kaikki	
Yksittäisten oppilaiden asiat	3.88 (.65)	4.23 (.70)	4.01 (.61)	4.05 (.67)	.002
Koko kouluyh- teisöä koskevat asiat	1.98 (.60)	2.09 (.67)	2.15 (.71)	2.07 (.66)	.533

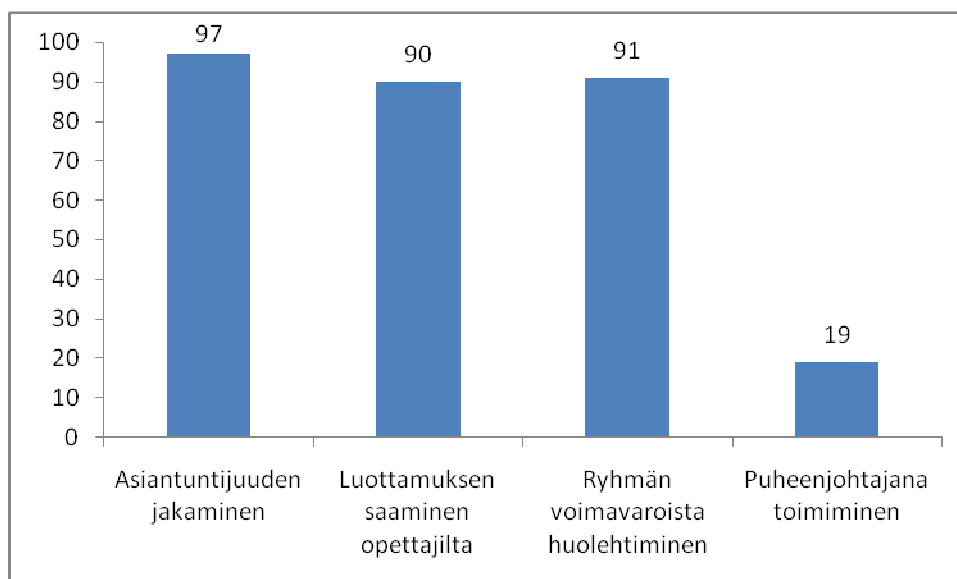
Verrattaessa kuraattorin käyntikertojen määrää ja erityisopettajien näkemyksiä kuraattorin oppilashuoltoryhmässä hoitamista asioista ilmeni tilastollisesti erittäin merkitsevää eroa yksittäisten oppilaiden asioiden hoitamisessa ja tilastollisesti melkein merkitsevää eroa koko kouluyhteisöä koskevien asioiden hoitamisessa (taulukko 15). Jos kuraattori oli tavattavissa koululla useampana päivänä viikossa, arvioivat erityisopettajat kuraattorin hoitavan oppilashuoltoryhmässä pääasiassa enemmän sekä yksittäisiä oppilaita koskevia asioita että koko kouluyhteisöä koskevia asioita.

TAULUKKO 15 Kuraattorin käyntikertojen määrä koululla ja erityisopettajien näkemuserot koulukuraattorin oppilashuoltoryhmässä hoitamista asioista (Likert-asteikko 1 - 5; 1 = Erittäin vähän, 2 = Melko vähän, 3 = Ei vähän eikä paljon, 4 = Melko paljon 5 = Erittäin paljon)

Kuraattorin hoitamat asiat	Keskiarvo (keskihajonta)							p-arvo
	Har- vemmin kuin 1 krt/vko	1 krt	2 krt	3 krt	4 krt	5 krt	Kaikki	
Yksittäisten oppilaiden	3.83 (.73)	3.97 (.49)	4.09 (.69)	4.30 (.60)	4.75 (.25)	4.08 (.82)	4.05 (.67)	.001
Koko kouluyh- teisöä koskevat	1.90 (.73)	1.98 (.59)	2.18 (.79)	2.34 (.55)	2.54 (.69)	1.93 (.76)	2.07 (.66)	.030

Koulukuraattorin toiminta oppilashuoltoryhmän jäsenenä. Lähes kaikki erityisopettajat arvioivat koulukuraattorin toimivan oppilashuoltoryhmässä siten, että asiantuntijuus on ryhmässä jakautunut tasaisesti, jolloin koulukuraattori vastaa pääasiassa oman ammattinsa mukaisten asioiden hoitamisesta (kuvio 2). Koulukuraattorin ajateltiin toimivan oppilashuoltoryhmässä myös siten, että toiminta saa luottamusta muilta opettajilta. Kuraattorin ajateltiin huolehtivan omalta osaltaan myös ryhmän voimavaroista. Sen sijaan puheenjohtajan tehtävissä kuraattori toimii harvemmin. Koulukuraattorin toiminnassa ja ongelmien ratkaisemisessa korostuu moniammatillinen yhteistyö ja eri ammattilaisten näkemysten yhdistäminen. Työnjaon ollessa selkeä ja toimiva, kyetään oppilaiden ongelmat ratkaisemaan parhaalla mahdollisella tavalla.

”Kuraattori on osa oppilashuoltoryhmää, jolloin hän tuo oman näkemyksensä ongelmien ratkaisuihin. Yhteistyössä muun ryhmän kanssa erityisosaaminen tulee parhaiten käyttöön.” (erityisluokanopettaja 23, alakoulu)

KUVIO 2 Koulukuraattorin toiminnan yleisyys oppilashuoltoryhmän jäsenenä erityisopettajien käsitysten mukaan (pitää paikkansa – vastausten prosenttiosuudet)

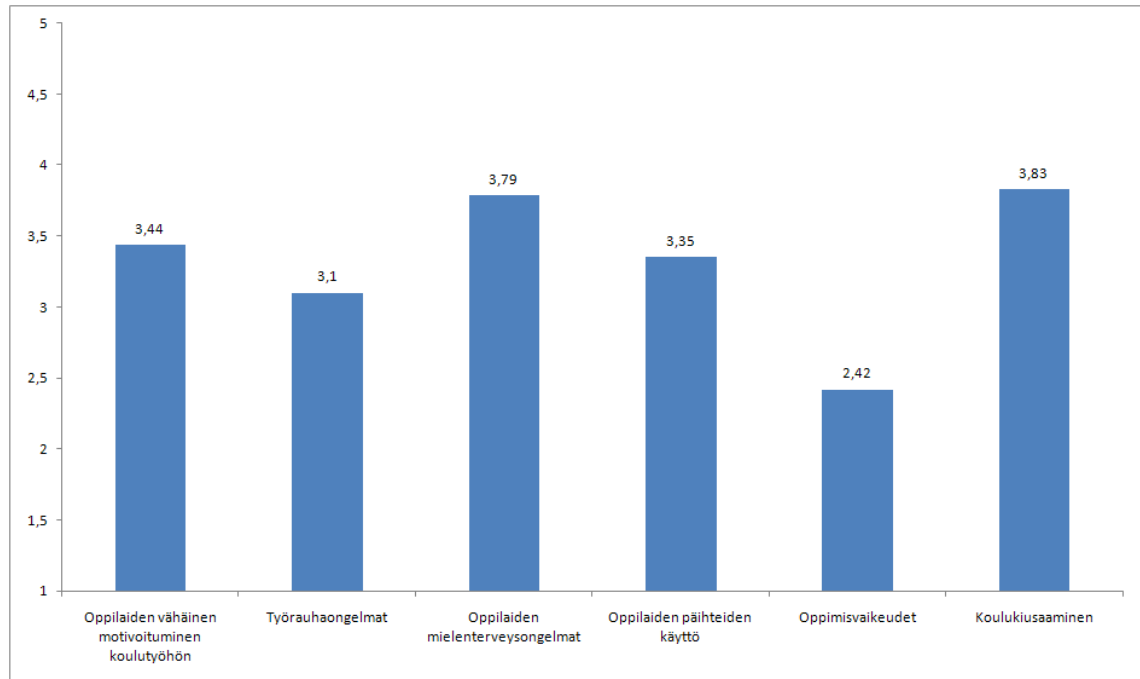
91 % kaikista erityisopettajista arvioi kuraattorin työskentelevän oppilashuoltoryhmässä siten, että hän huolehtii ryhmän voimavaroista. Kuitenkin sekä ala- että yläkoulussa työskentelevät erityisopettajat pitivät kuraattorin osuutta ryhmän voimavaroista huoleh-

tijana muita pienempänä, sillä vain 80 % molemmissa koulumuodoissa työskentelevistä erityisopettajista ajatteli näin. Myös erityisopettajien osallistumisen määrällä ja näkemyksillä kuraattorin roolista oppilashuoltoryhmän voimavaroista huolehtijana oli yhteyttä. Mitä useampaan oppilashuoltoryhmään erityisopettaja osallistui, sitä yleisemmin kuraattorin ajateltiin huolehtivan oppilashuoltoryhmän voimavaroista. Esimerkiksi kolmella koululla oppilashuoltoryhmään osallistuvista erityisopettajista kaikki (100 %) ajattelivat kuraattorin huolehtivan oppilashuoltoryhmän voimavaroista. Myös silloin, jos kuraattori oli tavattavissa koululla usein, hänen ajateltiin toimivan yleisemmin oppilashuoltoryhmän voimavaroista huolehtijana. Esimerkiksi niiden koulujen erityisopettajista, joissa kuraattori oli tavattavissa harvemmin kuin kerran viikossa, vain 82 % ajatteli kuraattorin huolehtivan oppilashuoltoryhmän voimavaroista

Kuraattorin käyntikertojen määrä oli yhteydessä myös kuraattorin toimintaan oppilashuoltoryhmän puheenjohtajana sekä kuraattorin rooliin asiantuntijuuden jakajana. Jos kuraattori oli tavattavissa koululla viitenä päivänä viikossa, jopa 42 % erityisopettajista ilmoitti kuraattorin toimivan oppilashuoltoryhmän puheenjohtajana. Mikäli kuraattoripalveluja oli saatavilla harvoin, ajattelivat erityisopettajat kuraattorin roolin olevan oppilashuoltoryhmässä asiantuntijuuden jakaminen. Esimerkiksi niiden koulujen erityisopettajista, joissa kuraattori oli tavattavissa yhtenä tai kahtena päivänä viikossa, ajattelivat kaikki (100 %) kuraattorin toimivan oppilashuoltoryhmässä asiantuntijuuden jakajana.

6.3 Koulukuraattorin käyttämät ongelmanratkaisukeinot

Koulukuraattorin kohtaamat ongelmat. Tutkimukseen osallistuneet erityisopettajat arvioivat, että koulukuraattorin kohtaa koulussa ongelmia. Kuraattorin koulussa käsittelemiä ongelmia ovat muun muassa koulukiusaaminen, oppilaiden mielenterveysongelmat sekä oppilaiden vähäinen motivoituminen koulutyöhön.

KUVIO 3 Koulukuraattorin työssään kohtaamat ongelmat erityisopettajien käsitysten mukaan (keskiarvot Likert-asteikolla 1 - 5)

Koulukuraattorin toimintaa ongelmien kohtaajana heikentävät selkeästi liian vähäiset resurssit ja kuraattoripalvelujen puute, jolloin erityisopettajat kokevat kuraattorin tehtävän koulussa jäävän vähäiseksi. Lisäksi koulukuraattorin persoonan merkitys ongelmien kohtaamisessa koettiin tärkeäksi.

”Koulussamme ei tällä hetkellä ole kuraattoria ja aiempikin työpanos oli hyvin vähäinen”(osa-aikainen erityisopettaja 57, sekä ala- että yläkoulu)

”Kuraattorin toiminta riippuu varmasti paljon henkilöstä itsestään.”(sekä osa-aikainen erityisopettaja että erityisluokanopettaja 6, yläkoulu)

Opettajien näkemykset kuraattorin kohtaamien ongelmien määrästä erosivat muun muassa koulumuodon, koulussa sosiaalityötä tekevän henkilön virkanimikkeen ja kuraattorin käyntikertojen määrän perusteella. Erityisopettajien näkemyksen mukaan kuraattorit kohtaavat enemmän ongelmia yläkoulussa (taulukko 16). Ero oli tilastollisesti merkitsevä.

TAULUKKO 16 Alakoulun, yläkoulun ja sekä ala- että yläkoulussa toimivien erityisopettajien näkemys erot kuraattorin kohtaamien ongelmien määrästä (Likert-asteikko 1 - 5; 1 = Erittäin vähän, 2 = Melko vähän, 3 = Ei vähän eikä paljon, 4 = Melko paljon 5 = Erittäin paljon)

Keskiarvo (keskihajonta)				p-arvo
Alakoulu	Yläkoulu	Sekä ala- että yläkou- lu	Kaikki	
3.18 (.78)	3.55 (.80)	3.15 (.80)	3.32 (.81)	.004

Niiden koulujen erityisopettajat, joissa sosiaalityötä tekee nimikkeellä sosiaalityöntekijä toimiva henkilö, arvioivat hänen kohtaavan vähemmän ongelmia kuin koulukuraattorin tai koulun sosiaalityöntekijän nimikkeellä toimivan henkilön (taulukko 17). Ero oli tilastollisesti erittäin merkitsevä. Tätä voidaan selittää osittain sillä, että nimikkeellä sosiaalityöntekijä toimivat henkilöt saattavat olla usein kunnan sosiaalityöntekijöitä, jolloin he eivät ole yhtä paljon osallisena koulun arjessa kuin koulukuraattorit tai koulun sosiaalityöntekijät.

TAULUKKO 17 Koulussa sosiaalityötä tekevän henkilön virkanimike ja erot ongelmien kohtaamisen määrässä (Likert-asteikko 1 - 5; 1 = Erittäin vähän, 2 = Melko vähän, 3 = Ei vähän eikä paljon, 4 = Melko paljon 5 = Erittäin paljon)

Keskiarvo (keskihajonta)				p-arvo
Koulukuraattori	Koulun sosiaalityön- tekijä	Sosiaalityöntekijä	Kaikki	
3.41 (.79)	3.52 (.55)	2.61 (.73)	3.32 (.81)	.000

Erityisopettajien vastausten perusteella kuraattorin käyntikertojen määrä oli yhteydessä kuraattorin kohtaamien ongelmien määrään. (taulukko 18). Jos kuraattori oli tavattavissa koululla usein, kohtasi hän myös enemmän oppilaiden ongelmia. Ero oli tilastollisesti erittäin merkitsevä.

TAULUKKO 18 Kuraattorin käyntikertojen määrä koululla ja kuraattorin kohtaamien ongelmien määrä (Likert-asteikko 1 - 5; 1 = Erittäin vähän, 2 = Melko vähän, 3 = Ei vähän eikä paljon, 4 = Melko paljon 5 = Erittäin paljon)

Keskiarvo (keskihajonta)							p- arvo
Harvemmin kuin 1 krt/vko	1 krt	2 krt	3 krt	4 krt	5 krt	Kaikki	
2.93 (.85)	3.27 (.67)	3.39 (.86)	3.59 (.60)	4.10 (.50)	3.53 (.83)	3.32 (.81)	.000

Koulukuraattorin käyttämät ongelmanratkaisukeinot. Erityisopettajien näkemyksen mukaan koulukuraattori ratkaisee kouluyhteisössä esiintyviä ongelmia ensisijaisesti käyttämällä yksittäisiin oppilaisiin kohdentuvia ongelmanratkaisukeinoja, johon sisältyy myös yhteistyötä oppilaiden huoltajien kanssa. Kuraattorin tehtävä onkin puuttua erityisesti akuutteihin ongelmiin ja hoitaa ne moniammatillisen yhteistyön avulla. Kuraattorin työssä ongelmien ratkaisijana korostuu erityisesti oppilaan perhetaustan huomioiminen sekä yhteistyön tekeminen oppilaiden huoltajien kanssa.

”Meillä kuraattori pyrkii aina järjestämään aikaa, jos on akuutteja ongelmia. Hän pyrkii aina huomioimaan oppilaan osana omaa perhettään ja tekeekin paljon mm. kotikäyntejä” (sekä osa-aikainen erityisopettaja että erityisluokanopettaja 6, yläkoulu)

Alakoulun, yläkoulun ja sekä ala- että yläkoulussa työskentelevien erityisopettajien näkemykset erosivat tilastollisesti melkein merkitsevästi yksittäisiin oppilaisiin kohdentuvien ongelmanratkaisukeinojen osalta (taulukko 19). Koko kouluyhteisöä koskevissa ongelmanratkaisukeinoissa ero oli tilastollisesti merkitsevä. Yläkoulun erityisopettajien näkemysten mukaan kuraattori käyttää enemmän sekä yksittäisiin oppilaisiin että koko kouluyhteisöön kohdentuvia ongelmanratkaisukeinoja verrattuna alakoulussa tai molemmissa koulumuodoissa työskentelevien erityisopettajien käsityksiin.

TAULUKKO 19 Alakoulun, yläkoulun ja sekä ala- että yläkoulun erityisopettajien näkemuserot kuraattorin käyttämissä ongelmanratkaisukeinoissa (Likert-asteikko 1 - 5; 1 = Sopii erittäin huonosti, 2 = Sopii melko huonosti, 3 = Ei sovi hyvin eikä huonosti, 4 = Sopii melko hyvin 5 = Sopii erittäin hyvin)

Ongelmanratkaisukeinot	Keskiarvo (keskihajonta)				p-arvo
	Alakoulu	Yläkoulu	Sekä ala- että ylä- koulu	Kaikki	
Yksittäisiin oppilaisiin kohdentuvat	4.00 (.73)	4.24 (.60)	4.04 (.65)	3.93 (.67)	.040
Koko kouluyhteisöön kohdentuvat	2.78 (.70)	3.15 (.70)	2.92 (.77)	2.74 (.73)	.004

Erityisopettajien näkemysten mukaan sosiaalityöntekijä-nimikkeellä toimivat henkilöt käyttivät muita ammattinimikkeitä vähemmän yksittäisiin oppilaisiin kohdentuvia ongelmanratkaisukeinoja (taulukko 20). Näkemykset erosivat tilastollisesti melkein merkitsevästi. Koko kouluyhteisöön kohdentuvien ongelmanratkaisukeinojen osalta ei ilmennyt tilastollisesti merkitseviä eroja.

TAULUKKO 20 Koulussa sosiaalityötä tekevän henkilön virkanimike ja ongelmien ratkaisukeinot (Likert-asteikko 1 - 5; 1 = Sopii erittäin huonosti, 2 = Sopii melko huonosti, 3 = Ei sovi hyvin eikä huonosti, 4 = Sopii melko hyvin 5 = Sopii erittäin hyvin)

Ongelmanratkaisukeinot	Keskiarvo (keskihajonta)			Kaikki	p-arvo
	Koulukuraattori	Koulun sosiaalityöntekijä	Sosiaalityöntekijä		
Yksittäisiin oppilaisiin kohdentuvat	4.12 (.68)	4.29 (.45)	3.72 (.59)	4.08 (.67)	.017
Koko kouluyhteisöön kohdentuvat	2.97 (.75)	2.86 (.54)	2.59 (.60)	2.92 (.73)	.110

Myös kuraattorin käyntikertojen määrällä oli merkitystä erityisopettajien näkemyksiin kuraattorin käyttämissä ongelmanratkaisukeinoista (taulukko 21). Yksittäisiin oppilaisiin kohdentuvien ongelmanratkaisukeinojen osalta ero oli tilastollisesti melkein merkitsevä ja koko kouluyhteisöön kohdentuvien ongelmanratkaisukeinojen osalta erityisopettajien näkemykset erosivat tilastollisesti erittäin merkitsevästi. Erityisopettajien käsitys-

ten mukaan kuraattorin käyntikertojen määrä koululla oli yhteydessä kuraattorin käyttämien ongelmanratkaisukeinojen määrään. Mitä harvemmin kuraattori oli tavattavissa koululla, sitä vähemmän hän käytti molempia ongelmanratkaisukeinoja.

TAULUKKO 21 Kuraattorin käyntikertojen määrä koululla ja kuraattorin käyttämät ongelmien ratkaisukeinot (Likert-asteikko 1 - 5; 1 = Sopii erittäin huonosti, 2 = Sopii melko huonosti, 3 = Ei sovi hyvin eikä huonosti, 4 = Sopii melko hyvin 5 = Sopii erittäin hyvin)

Ongelmanratkaisukeinot	Keskiarvo (keskihajonta)	1 krt	2 krt	3 krt	4 krt	5 krt	Kaikki	p-arvo
	Harvemmin kuin 1 krt/vko							
Yksittäisiin oppilaisiin kohdentuvat	3.78 (.80)	4.09 (.62)	4.14 (.69)	4.21 (.53)	4.52 (.33)	4.23 (.44)	4.08 (.67)	0.32
Koko kouluyhteisöön kohdentuvat	2.63 (.66)	2.84 (.53)	2.93 (.83)	3.38 (.75)	3.61 (.64)	2.90 (.77)	2.92 (.73)	.001

Lisäksi erityisopettajien näkemykset kuraattorin käyttämisestä ongelmanratkaisukeinoista erosivat sen perusteella, millaisessa kontekstissa he pääasiassa tekivät yhteistyötä kuraattorin kanssa (taulukko 22). Ero oli tilastollisesti melkein merkitsevä sekä yksittäisiin oppilaisiin että koko kouluyhteisöön kohdentuvien ongelmanratkaisukeinojen osalta. Ne erityisopettajat, jotka ottavat yhteyttä kuraattoriin vain tarpeen mukaan tai eivät tehneet lainkaan yhteistyötä kuraattorin kanssa, arvioivat kuraattorin käyttävän keskimääräistä vähemmän yksittäisiin oppilaisiin kohdentuvia ongelmanratkaisukeinoja. Erityisopettajat, jotka tekevät yhteistyötä kuraattorin kanssa ensisijaisesti oppilashuoltoryhmässä, tai jotka eivät tee lainkaan yhteistyötä kuraattorin kanssa, arvioivat myös koko kouluyhteisöön kohdentuvien ongelmanratkaisukeinojen käytön muita vähäisemmäksi.

TAULUKKO 22 Kuraattorin kanssa tehdyn yhteistyön konteksti ja kuraattorin käyttämät ongelmanratkaisukeinot (Likert-asteikko 1 - 5; 1 = Sopii erittäin huonosti, 2 = Sopii melko huonosti, 3 = Ei sovi hyvin eikä huonosti, 4 = Sopii melko hyvin 5 = Sopii erittäin hyvin)

Ongelmanratkaisukeinot	Keskiarvo (keskihajonta)						p-arvo
	Oppi-lashuoloryhmä	Välitunti	Kahdenkeskiset tapaamiset	Muut pala- verit	Ottaa yhteyttä kuraattoriin vain tarpeen mukaan	Kaikki	
Yksittäisiin oppilaisiin kohdentuvat	4.12 (.64)	4.33 (.62)	4.19 (.50)	3.76 (.37)	3.54 (.89)	4.08 (.67)	.018
Koko koulu yhteisöön kohdentuvat	2.88 (.70)	3.02 (1.07)	3.61 (.49)	3.10 (.47)	2.65 (.68)	2.92 (.73)	.049

Ongelmanratkaisukeinojen hyödyntäminen. Tämän tutkimuksen perusteella erityisopettajat ovat tyytyväisiä kuraattorin käyttämien ongelmanratkaisukeinojen määrään, kuten siihen, kuinka paljon kuraattorit tekevät yhteistyötä oppilaiden huoltajien kanssa. Peräti 72 % erityisopettajista mainitsi olevansa tyytyväinen kuraattorin käyttämiin koko koulu yhteisöön kohdentuvien ongelmanratkaisukeinojen määrään. Yksilökeskeisten ongelmanratkaisukeinojen käyttämisen nykyiseen määrään oli tyytyväisiä 65 % erityisopettajista. Kuitenkin niiden koulujen erityisopettajista, joissa kuraattori oli tavattavissa harvemmin kuin kerran viikossa, vain 40 % ilmoitti olevansa tyytyväisiä yksilökeskeisten ongelmanratkaisukeinojen nykyiseen määrään.

Täten koulukuraattorin koettiin jäävän hieman irralliseksi asiantuntijaksi koulussa esiintyvien ongelmien ja niiden ratkaisukeinojen suhteen, koska yhdellä kuraattorilla on tällöin liian monta koulua hoidettavanaan. Toki vastausten perusteella joissain kunnissa on huomioitu kuraattorin resurssien vähyys ja aloitettu suurempi panostaminen kuraattorin työhön.

”Toivoisin, että hän (kuraattori) voisi olla tiiviimmin koulu yhteisömme jäsen. Toisaalta, koska tilanne on mikä on, ei tule edes odottaneeksi palveluita, joita kyselyssä oli mainittu.” (erityisluokanopettaja 7, alakoulu)

6.4 Koulukuraattorin työn merkitys erityisopettajan työlle

Kuraattorilta saatu tuki. Erityisopettajat arvioivat saavansa kuraattorilta eniten tukea oppilaiden elämäntilanteisiin liittyviin haasteisiin kuten esimerkiksi lastensuojeluilmoituksen tekemiseen. Erityisopettajat kokivat kuraattorin kanssa tehdyn yhteistyön helpottavan omaa työtänsä, koska vastuuta oppilaan ongelmien ratkaisemisesta voidaan jakaa kuraattorin kanssa. Apua ja tukea omaan työhönsä saa erityisesti silloin, kun ensisijainen vastuu otetaan omalle ammattiryhmälle kuuluvista asioista, joista kuitenkin keskustellaan yhdessä toisen ammattilaisen kanssa. Erityisopettajien mukaan myös kuraattorit hyötyvät erityisopettajan kanssa tehdystä yhteistyöstä muun muassa juuri lastensuojeluilmoitusten tekemisessä.

”Minusta yhteistyö koulukuraattorin kanssa on hyödyllistä eniten siksi, että vastuu oppilaan asioitten/ongelmien järjestelyistä jakaantuu. Opettajan ei tarvitse olla yksin niin kuin opettajanurani alussa oli!”(erityisluokanopettaja 10, yläkoulu)

Alakoulun, yläkoulun ja sekä ala- että yläkoulussa työskentelevien erityisopettajien näkemykset erosivat tilastollisesti erittäin merkitsevästi toisistaan oppilaiden elämäntilanteisiin liittyvien haasteiden osalta (taulukko 23). Yläkoulun erityisopettajat arvioivat saavansa kuraattorilta muita enemmän tukea oppilaiden elämäntilanteisiin liittyvien haasteiden kohtaamiseen. Oppimiseen liittyvien haasteiden kohtaamisessa ei ollut tilastollisesti merkitsevää eroa.

TAULUKKO 23 Alakoulun, yläkoulun ja sekä ala- että yläkoulussa työskentelevien erityisopettajien näkemyserot koulukuraattorilta saamastaan tuesta (Likert-asteikko 1 - 5; 1 = Erittäin vähän, 2 = Melko vähän, 3 = Ei vähän eikä paljon, 4 = Melko paljon 5 = Erittäin paljon)

Haasteet	Keskiarvo (keskihajonta)				p-arvo
	Alakoulu	Yläkoulu	Sekä ala- että ylä- koulu	Kaikki	
Oppilaiden elämäntilanteisiin liittyvät	3.11 (.87)	3.56 (.97)	3.17 (.64)	3.31 (.89)	.001
Oppilaiden oppimiseen liittyvät	2.08 (.91)	2.32 (.91)	2.12 (.75)	2.19 (.87)	.256

Erityisopettajien oppilashuoltoryhmiin osallistumisen määrällä ja oppilaan oppimiseen liittyvien haasteiden kohtaamiseen saadulla tuen määrällä ilmeni tilastollisesti melkein merkitsevää eroa (taulukko 24). Ne erityisopettajat, jotka eivät osallistuneet lainkaan oppilashuoltoryhmän toimintaan tai osallistuivat siihen vain yhdellä koululla, arvioivat saavansa kuraattorilta keskimääräistä enemmän tukea oppimiseen liittyviin haasteisiin. Tätä voidaan perustella muun muassa sillä, että oppilashuoltoryhmät keskittyvät toiminnassa enemmän yleiseen pohdintaan oppilaiden asioista. Sen sijaan oppimiseen liittyvien kysymysten käsittely jää oppilashuoltoryhmässä pienemmäksi. Elämäntilanteisiin liittyvien haasteiden kohtaamiseen saadulla tuella ei ollut tilastollisesti merkitsevää eroa.

TAULUKKO 24 Erityisopettajien oppilashuoltoryhmiin osallistumisen määrä ja koulukuraattorilta saatu tuki (Likert-asteikko 1 - 5; 1 = Erittäin vähän, 2 = Melko vähän, 3 = Ei vähän eikä paljon, 4 = Melko paljon 5 = Erittäin paljon)

Haasteet	Keskiarvo (keskihajonta)						p-arvo
	Ei osallistu oppilashuoltoryhmään	Yhdellä	Kahdella	Kolmella	Yli 3 koululla osallistuvat	Kaikki	
Oppilaiden elämäntilanteisiin liittyvät	2.98 (1.01)	3.41 (.88)	3.09 (.95)	2.94 (.83)	3.46 (.40)	3.31 (.89)	.199
Oppilaiden oppimiseen liittyvät	2.44 (.92)	2.29 (.90)	1.88 (.65)	1.76 (.72)	1.88 (.93)	2.19 (.87)	.048

Tämän tutkimuksen perustella niiden koulujen erityisopettajat, joissa koulussa sosiaalityötä tekevstä henkilöstä oli käytössä sosiaalityöntekijä-nimike, ilmoittivat saavansa muita vähemmän tukea oppilaiden elämäntilanteisiin liittyviin haasteisiin (taulukko 25). Ero oli tilastollisesti melkein merkitsevä. Oppimisen haasteisiin saadussa tuessa ei ilmennyt tilastollisesti merkitsevää eroa (taulukko 31).

TAULUKKO 25 Koulussa sosiaalityötä tekevän henkilön virkanimike ja erityisopettajien saama tuki (Likert-asteikko 1 - 5; 1 = Erittäin vähän, 2 = Melko vähän, 3 = Ei vähän eikä paljon, 4 = Melko paljon 5 = Erittäin paljon)

Haasteet	Keskiarvo (keskihajonta)				p-arvo
	Koulukuraattori	Koulun sosiaalityöntekijä	Sosiaalityöntekijä	Kaikki	
Oppilaiden elämäntilanteisiin liittyvät	3.37 (.91)	3.12 (.73)	2.94 (.65)	3.31 (.89)	.023
Oppilaiden oppimiseen liittyvät	2.24 (.89)	2.27 (.98)	1.82 (.66)	2.19 (.87)	.134

Koulukuraattoripalvelujen saatavuudella oli merkitystä erityisopettajien kokemuksiin kuraattorilta oppilaiden elämäntilanteisiin liittyviin haasteisiin saatuun tukeen (taulukko

26). Jos kuraattori oli tavattavissa koululla harvemmin kuin kerran viikossa tai vain yhtenä päivänä viikossa, ilmoittivat erityisopettajat saavansa keskimääräistä vähemmän tukea oppilaiden elämäntilanteisiin liittyvien haasteiden kohtaamiseen. Ero oli tilastollisesti erittäin merkitsevä. Oppimiseen liittyviin haasteisiin saadussa tuessa ei ilmennyt tilastollisesti merkitsevää eroa.

TAULUKKO 26. Kuraattorin käyntikertojen määrä koululla ja erityisopettajien kuraattorilta saama tuki. (Likert-asteikko 1 - 5; 1 = Erittäin vähän, 2 = Melko vähän, 3 = Ei vähän eikä paljon, 4 = Melko paljon 5 = Erittäin paljon)

Haasteet	Keskiarvo (keskihajonta)							p-arvo
	Harvemmin kuin 1 krt/vko	1 krt	2 krt	3 krt	4 krt	5 krt	Kaikki	
Oppilaiden elämäntilanteisiin liittyvät	2.97 (.75)	3.19 (.79)	3.32 (.91)	3.68 (.77)	4.26 (.38)	3.44 (1.16)	3.31 (.89)	.000
Oppilaiden oppimiseen liittyvät	1.95 (.80)	2.12 (.77)	2.12 (.95)	2.56 (.79)	2.55 (1.23)	2.36 (.93)	2.19 (.87)	.071

Erityisopettajien näkemykset koulukuraattorilta saadusta tuesta erosivat myös sen perusteella, millaisessa kontekstissa erityisopettajat tekivät yhteistyötä kuraattorin kanssa (taulukko 27). Ero oli tilastollisesti melkein merkitsevä sekä oppilaiden elämäntilanteisiin ja oppimiseen liittyvien haasteiden osalta. Ne erityisopettajat, jotka ottivat yhteyttä kuraattoriin vain tarpeen mukaan, arvioivat saavansa kuraattorilta keskimääräistä vähemmän tukea sekä oppimiseen liittyvien että elämäntilanteisiin liittyvien haasteiden kohtaamiseen.

TAULUKKO 27 Koulukuraattorin kanssa tehdyn yhteistyön pääasiallinen konteksti ja erityisopettajien koulukuraattorilta saama tuki (Likert-asteikko 1 - 5; 1 = Erittäin vähän, 2 = Melko vähän, 3 = Ei vähän eikä paljon, 4 = Melko paljon 5 = Erittäin paljon)

Haasteet	Keskiarvo (keskihajonta)						p-arvo
	Oppi-lashuoltoryhmä	Välitunti	Kahden-keskiset tapaamiset	Muut palaverit	Ottaa yhteyttä kuraattoriin vain tarpeen mukaan	Kaikki	
Oppilaiden elämäntilanteisiin liittyvät	3.32 (.86)	3.49 (.99)	3.67 (.51)	3.79 (.53)	2.55 (1.01)	3.31 (.89)	.025
Oppilaiden oppimiseen liittyvät	2.14 (.85)	2.46 (1.02)	2.64 (.61)	2.86 (.88)	1.74 (.71)	2.19 (.87)	.014

Erityisopettajien kuraattorilta toivoma tuki.. Erityisopettajat toivoivat saavansa tukea erityisesti oppilaiden elämäntilanteisiin liittyvien haasteiden kohtaamiseen ja niiden ennalta ehkäisyyn. Peräti 70 % kyselyyn vastanneista erityisopettajista ilmoitti tarvitsevana kuraattorilta lisää tukea oppilaiden elämäntilanteisiin liittyvien haasteiden kohtaamiseen. Oppimiseen liittyvien haasteiden kohtaamiseen kaipasi lisää tukea vain 5 % vastaajista. Kuitenkin pääasiassa muissa palavereissa kuin oppilashuoltoryhmässä kuraattorin kanssa yhteistyötä tekevästä erityisopettajista peräti 29 % toivoi saavansa lisätukea oppimisen ongelmien kohtaamiseen.

Vaikka erityisopettajien vastauksista ilmeni pääasiassa tyytyväisyyttä kuraattorin toimintaan, toivoisivat erityisopettajat kuitenkin kuraattorin olevan enemmän osallisena myös koulun käytänteissä. Erityisopettajien kokemusten mukaan kuraattorit ovat nimittäin melko vähän tekemisissä koulun muun henkilökunnan kanssa. Erityisopettajat kokivatkin koulukuraattorin kanssa tehdyn yhteistyön puutteen olevan huono asia, koska kuraattorit pystyisivät paneutumaan erityisopettajaa paremmin oppilaiden sosiaalisiin ongelmiin.

”Kuraattorin kanssa on helppo tulla toimeen ja hänellä on kuuntelevat korvat, mutta käytännön toimia voisi olla enemmän.” (erityisluokanopettaja 7, alakoulu)

Erityisopettajien asiantuntijuuden kehittyminen. Erityisopettajat arvioivat kuraattorin kanssa tehdyn yhteistyön kehittävän erityisesti erityisopettajien ammatillista osaamista, koska erityisopettajat ja kuraattorit kohtaavat samanlaisia haasteita työssään. Erityisopettajat kuitenkin kokivat kuraattoripalvelujen puutteen olevan suurimpana esteenä yhteistyön toteutumiselle ja erityisopettajien oman asiantuntijuuden kehittymiselle. Jos koulussa oli kuraattori, oli yhteistyö yleensä toimivaa ja molemmat ammattilaiset toivat keskusteluihin omia näkemyksiään. Toisaalta taas kuraattorin työn arvioitiin olevan niin kiireistä, ettei kuraattorilla ole aina aikaa tehdä yhteistyötä erityisopettajan kanssa.

”Kuraattoria kyllä kipeästi tarvittaisiin, mutta Päijät-Hämeen sosiaali- ja terveystyhtymän alueella ei tällaista ylellisyyttä ole tarjolla meille pienimpien kuntien kouluille, vaikka se lakisääteistä onkin. Yhteistyöhön olisin ilman muuta valmis.” (osa-aikainen erityisopettaja 135, alakoulu)

Osa-aikaisten erityisopettajien, erityisluokanopettajien ja sekä osa-aikaisena että erityisluokanopettajana toimivien näkemysten välillä oli tilastollisesti merkitsevää eroa kvalifikaatioiden kohdalla (taulukko 28). Erityisluokanopettajat ajattelivat muita opettajia enemmän, että kuraattorin kanssa tehty yhteistyö kehittää nimenomaan työn kvalifikaatioiden kohtaamista. Tätä voidaan selittää muun muassa sillä, että erityisluokanopettajat kohtaavat työssään erilaisia haasteita kuin osa-aikaiset erityisopettajat. Hiljaisen tiedon, osaamisen ja pätevyyden osalta ei ilmennyt tilastollisesti merkitseviä eroja.

TAULUKKO 28 Kuraattorin kanssa tehtävän yhteistyön merkitys erityisopettajien asiantuntijuuden kehittymisessä (Likert-asteikko 1 - 5; 1 = Täysin eri mieltä, 2 = Melko eri mieltä, 3 = Ei samaa eikä eri mieltä, 4 = Melko samaa mieltä 5 = Täysin samaa mieltä)

Asiantuntijuuden komponentti	Keskiarvo (keskihajonta)			Kaikki	p-arvo
	Osa-aikainen erityisopettaja	Erityisluokanopettaja	Sekä osa-aikainen erityisopettaja että erityisluokanopettaja		
Osaaminen	4.19 (.62)	4.22 (.60)	4.30 (.55)	4.21 (.61)	.821
Pätevyys	3.30 (.89)	3.40 (1.10)	3.71 (.77)	3.37 (.95)	.214
Hiljainen tieto	3.07 (.74)	3.11 (.75)	2.96 (.91)	3.07 (.76)	.181
Kvalifikaatiot	2.72 (.64)	2.97 (.57)	2.66 (.62)	2.79 (.63)	.009

Koulussa sosiaalityötä tekevän henkilön virkanimikkeellä ja erityisopettajien näkemyksissä hiljaisen tiedossa sekä kvalifikaatioissa ilmeni tilastollisesti melkein merkitsevää eroa (taulukko 29). Niiden koulujen erityisopettajat, joiden kouluissa ei lainkaan sosiaalityötä tekevää henkilöä, ajattelivat kuraattorin kanssa tehtävän yhteistyön kehittävän keskimääräistä enemmän hiljaisen tiedon kehittymistä. Näiden erityisopettajien vastaukset perustuivat kuitenkin tämän kysymyksen osalta mielikuviin kuraattorin kanssa tehtävästä yhteistyöstä, joten heidän ajatuksensa kuraattorin työstä saattavat olla hyvin erilaiset verrattuna todellisuuteen. Sosiaalityöntekijä-nimikkeen omaavien koulujen erityisopettajat ajattelivat kvalifikaatioiden kehityksen olevan muita vähäisempää. Syyinä tähän saattaa olla kunnan sosiaalityöntekijän erilaiset käsitykset opettajien tuen tarpeesta ja koulussa tehtävästä moniammatillisesta yhteistyöstä. Osaamisen ja pätevyyden osalta ei ilmennyt tilastollisesti merkitseviä eroja.

TAULUKKO 29 Sosiaalityötä koulussa tekevän henkilön virkanimike ja erityisopettajien asiantuntijuuden kehittyminen (Likert-asteikko 1 - 5; 1 = Täysin eri mieltä, 2 = Melko eri mieltä, 3 = Ei samaa eikä eri mieltä, 4 = Melko samaa mieltä 5 = Täysin samaa mieltä)

Asiantuntijuuden komponentti	Keskiarvo (keskihajonta)					p-arvo
	Kouluku-raattori	Koulun sosiaalityöntekijä	Sosiaalityöntekijä	Ei lainkaan sosiaalityötä tekevää henkilöä	Kaikki	
Osaaminen	4.22 (.62)	4.08 (.56)	4.25 (.60)	4.19 (.58)	4.21 (.61)	.744
Pätevyys	3.36 (.94)	3.50 (.89)	3.48 (1.03)	3.28 (1.00)	3.37 (.95)	.884
Hiljainen tieto	3.09 (.77)	2.63 (.79)	2.70 (.71)	3.43 (.52)	3.07 (.76)	.029
Kvalifikaatiot	2.83 (.61)	2.88 (.58)	2.41 (.67)	2.85 (.62)	2.79 (.63)	.031

7 Tulosten yhteenveto ja pohdinta

Tämän tutkimuksen perusteella kuraattori koetaan koulutyön irralliseksi asiantuntijaksi etenkin, jos kuraattorin palveluja on koulussa saatavilla vähän. Sen sijaan koulun arjessa työskenteleviltä kuraattoreilta saatu tuki koetaan tärkeäksi. Erityisopettajat toivovat myös koulun sosiaalityöstä huolehtivan henkilön toimivan nimenomaan koulua varten, sillä kunnan sosiaalitoimistosta koulussa vierailevien sosiaalityöntekijöiden koetaan jäävän ulkopuoliseksi koulussa esiintyvien ongelmien ratkaisemisessa. Erityisopettajien käsitysten mukaan kuraattorin rooli koulussa tiivistyykin oppilaiden kasvun tukemiseen ja sosiaalityön asiantuntijana toimimiseen, oppilaiden ongelmien ratkaisemiseen ja oman asiantuntijuuden jakamiseen koulun muulle henkilökunnalle (taulukko 30).

Yhteenvetodon ensimmäisessä alaluvussa tarkastellaan kuraattorin kasvattajan ja sosiaalityöntekijän roolia erityisesti oppilashuoltoryhmän näkökulmasta. Toinen alaluku keskittyy kuvaamaan kuraattorin kohtaamia ongelmia sekä kuraattorin käyttämiä yksilökeskeisiä ongelmanratkaisukeinoja. Kolmannessa alaluvussa tarkastellaan erityisopettajan ja kuraattorin yhteistyötä ja erityisesti erityisopettajan kuraattorilta työlleen toivomaa tukea.

TAULUKKO 30 Yhteenveto tutkimuksen tuloksista

	Oppilashuolto	Ongelmien ratkaiseminen	Kuraattorin ja erityisopettajan yhteistyö
Kuraattorin rooli	Kasvattaja ja sosiaalityöntekijä	Oppilaiden ongelmien kohtaaminen	Erityisopettajan tukeminen oppilaiden ongelmiin liittyvissä asioissa
Kuraattorin ratkaisemat ongelmat	Yksittäisten oppilaiden asiat	Oppilaiden elämäntilanteisiin kohdentuvien ongelmien ratkaiseminen	Oppilaiden elämäntilanteisiin liittyvät
Kuraattorin toiminta	Asiantuntijuuden jakaminen	Ongelmien ratkaiseminen yksilökeskeisillä menetelmillä	Ammatillisen osaamisen jakaminen ja kehittäminen

7.1 Kasvattajan rooli korostuu oppilashuoltoryhmässä

Tämän tutkimuksen perusteella erityisopettajat ajattelevat koulukuraattorin toimivan oppilashuoltoryhmässä sekä kasvattajan että sosiaalityöntekijän roolissa. Tulokset ovat osittain samansuuntaisia kuraattorien ajatusten kanssa. Muun muassa Sipilä-Lähdekorven (2004) tutkimuksen mukaan kuraattorit itse ajattelevat toimivansa selkeimmin sosiaalityöntekijän roolissa, mutta myös kasvattajan rooli on vahva. Sosiaalityöntekijän ja kasvattajan roolien ajatellaankin olevan kiinteästi yhteydessä toisiinsa (Sipilä-Lähdekorpi 2004). Toisaalta tämänkin tutkimuksen perusteella kuraattorin ajatellaan toimivan selkeimmin oppilaiden sosiaalisten ongelmien ratkaisijana, joka tukee kuraattorin sosiaalityöntekijän roolia. Erityisopettajat ja kuraattorit tekevät osittain samanlaista työtä keskenään (Sipilä-Lähdekorpi 2004), joten erityisopettajat saattavat kokea kuraattorin vertaisekseen ja ajatella täten kuraattorin kasvattajan roolin olevan vahvempi kuin kuraattorit itse ajattelevat sen olevan.

Aikaisemmat tutkimukset (mm. Hjörne & Säljö 2004; Kalkkinen & Peltonen 2007; Rimpelä ym. 2008) ovat osoittaneet, että oppilashuoltoryhmät käsittelevät kokouksissaan enimmäkseen yksittäisten oppilaiden asioita, jolloin opetusta ja koko kouluyhteisöä koskevien asioiden käsittely jää vähemmälle. Tämän tutkimuksen perusteella myös kuraattorit hoitavat oppilashuoltoryhmässä ensisijaisesti yksittäisten oppilaiden asioita. Koulukuraattorin voidaan täten ajatella toimivan oppilashuoltoryhmän yleisten toimintamallien mukaisesti. Lisäksi erityisopettajien näkemys kuraattorista yksittäisten oppilaiden asioiden hoitajana tukee koulukuraattorin kasvattajan roolia. Erityisopettajat ajattelevat kuraattorin täten toimivan nimenomaan oppilaiden kasvun tukijana. Toisaalta taas kuraattoripalvelujen vähäisyys saattaa olla yhteydessä siihen, miksi kuraattori hoitaa oppilashuoltoryhmässä vähemmän koko kouluyhteisöä koskevia asioita. Jos kuraattori käy koululla kerran viikossa tai harvemmin, on hänen vaikea päästä osaksi kouluyhteisöä ja hoitaa täten koko koulua koskevia asioita. Toisaalta kuraattorityön vähäiset resurssit ovat esteenä myös yksittäisten oppilaiden asioiden hoitamiselle oppilashuoltoryhmässä.

Tämän tutkimuksen perusteella oppilashuoltoryhmissä toimivat erityisopettajat arvioivat kuraattorin toimivan oppilashuoltoryhmässä siten, että hän jakaa omaa asiantuntijuuttaan myös muille oppilashuoltoryhmän jäsenille. Kuraattori myös huolehtii oppilasryhmässä pääasiassa omalle ammattiryhmälleen kuuluvien asioiden hoitamisesta.

Pesonen & Heinonen (2005) ovat kuitenkin todenneet, että asiantuntijuuden jakaminen lisää muun muassa koulukuraattorin työmäärää. Toisaalta monet oppilashuoltoryhmässä käsiteltävät asiat ovat sellaisia, että niihin tarvitaan nimenomaan koulukuraattorin asiantuntemusta. Erityisopettajat itse taas saattavat ajatella oman roolinsa oppilashuoltoryhmässä olevan enemmän oppilaiden oppimisen tukemisessa, jolloin oppilaiden ongelmia ja kasvun tukemista koskevat kysymykset on helpompi siirtää kuraattorin ratkaistavaksi. Jos kuraattori joutuu lisäksi jakamaan resurssejaan usean koulun kesken, kasaantuu oppilaiden ongelmien hoitaminen helpommin kuraattorille. Tällöin voidaankin pohtia moniammatillisen yhteistyön merkitystä oppilaiden ongelmien ratkaisemisessa ja kasvun tukemisessa.

7.2 Ongelmia ratkaistaan yksilökeskeisillä menetelmillä

Tutkimukseen osallistuneet erityisopettajat arvioivat kuraattorin kohtaavan koulussa erityisesti koulukiusaamiseen liittyviä ongelmia sekä oppilaiden mielenterveysongelmia ja vähäistä motivoitumista koulutyöhön. Aikaisemman tutkimuksen perusteella myös kuraattorit itse painottavat koulumotivaatioon liittyvien pulmien ratkaisemista sekä oppilaiden mielenterveysongelmien kanssa työskentelyä. Toisaalta kuraattorit ajattelevat toimivansa koulussa myös työrauhaongelmien ratkaisijana. Sen sijaan koulukiusaamiseen liittyvissä pulmissa kuraattorit itse arvioivat roolinsa olevan pienempi. (Sipilä-Lähdekorpi 2004.) Kuraattorien ja erityisopettajien näkemysten väliset erot saattavat selittyä muun muassa sillä, että koulukiusaaminen on erityisopettajille näkyvämpi ilmiö kuin koulukuraattoreille. Jos koulukiusaaminen on muita ongelmia yleisempää ja näkyvämpää, erityisopettajat saattavat täten ajatella sen olevan kuraattorin eniten kohtaama ongelma. Kiusaamisen voidaan myös ajatella koskettavan koko kouluyhteisöä ja kaikkia koulussa työskenteleviä aikuisia, joten erityisopettajat saattavat olettaa myös kuraattoreiden osallistuvan kiusaamisen selvittelyyn enemmän kuin kuraattorit itse ajattelevat. Lisäksi vähäiset kuraattoriresurssit saattavat ohjata erityisopettajia ilmoittamaan kuraattorille vain näkyvimpiä ja selvimpiä ongelmia, joten erityisopettajat ovat ehkä kuraattoriin eniten yhteydessä juuri kiusaamiseen liittyvissä kysymyksissä. Tällöin kuraattorin myös oletetaan käsittelevän eniten kiusaamisongelmia.

Erityisopettajien näkemyksen mukaan kuraattorit ratkaisevat ongelmia ensisijaisesti työskentelemällä yksittäisten oppilaiden kanssa. Toki oppilaiden ongelmia käsitellään myös moniammatillisesti oppilashuoltoryhmässä, mutta kuraattorin työssä korostuvat oppilaiden kanssa käydyt kahdenkeskiset keskustelut. Myös aikaisempien tutkimusten perusteella kuraattorit ratkaisevat koulussa esiintyviä ongelmia työskentelemällä ensisijaisesti oppilaiden kanssa kahdenkeskisesti, koska kuraattorien ratkaisemat ongelmat koskevat pääasiassa muutamia oppilaita (Kelly & Stone 2009, Sipilä-Lähdekorpi 2004). Toisaalta yksittäistenkin oppilaiden ongelmat koskettavat koko kouluyhteisöä. Esimerkiksi koulukiusaamisen ajatellaan olevan ensisijaisesti vain muutamien oppilaiden ongelma, mutta kokonaisuudessaan se kuitenkin koskettaa koko kouluyhteisöä. Toisaalta yksittäisiin oppilaisiin kohdentuvat ongelmanratkaisukeinot esimerkiksi kiusaamistilanteissa saattavat olla helpompia järjestää, joten niitä pystytään hyödyntämään myös kuraattoriresurssien ollessa vähäiset. Ongelmien ratkaiseminen ei kuitenkaan saa kasautua pelkästään kuraattorin tehtäväksi, joten moniammatillisen yhteistyön avulla myös koko kouluyhteisöön kohdentuvat ongelmanratkaisukeinot voitaisiin saada tehokkaammin käyttöön.

Vaikka aikaisempi tutkimus (mm. Dupper, Theriot & Craun 2009) osoittaa, että toimivassa ongelmanratkaisussa yksittäisten oppilaiden ongelmia ratkaistaan työskentelemällä koko kouluyhteisön kanssa, eivät erityisopettajat tämän tutkimuksen perusteella toivo kuraattorin hyödyntävän nykyistä enemmän koko kouluyhteisöön kohdentuvia ongelmanratkaisukeinoja. Erityisopettajat ovat tyytyväisiä myös yksittäisiin oppilaisiin kohdentuvien ongelmanratkaisukeinojen määrään. Tutkimustulos on sikäli ristiriitainen, että vaikka erityisopettajat kokevat kuraattorin jäävän vähäisten resurssien takia irralliseksi jäseneksi kouluyhteisöstä, he ovat kuitenkin tyytyväisiä kuraattorin käyttämien ongelmanratkaisukeinojen määrään. Tätä ristiriitaisuutta voidaan perustella muun muassa sillä, että suurin osa koulukuraattorin työstä on jo olemassa olevien ongelmien korjaamista (Sipilä-Lähdekorpi 2004, 118), joten kuraattorin työpanosta ei välttämättä haluta ohjata enempää ongelmanratkaisuun keskittyväksi. Lisäksi sekä koulukuraattoreilla että erityisopettajilla saattaa olla pelkoa ja epäilyksiä uuden toimintamallin seurauksista.

7.3 Kuraattorin tukea tarvitaan oppilaiden elämäntilanteiden kohtaamiseen

Tämän tutkimuksen perusteella erityisopettajat kokevat saavansa kuraattorilta eniten tukea oppilaiden elämäntilanteisiin liittyvien haasteiden kohtaamiseen. Elämäntilanteisiin liittyviin haasteisiin saatu tuki oli selkeintä erityisesti yläkoulun erityisopettajien näkemyksissä sekä niissä kouluissa, joissa kuraattoripalveluja oli saatavilla usein. Aikaisempien tutkimusten (Lynn ym. 2003; Lynn ym. 2009) mukaan kuraattorit kuitenkin itse arvioivat olevansa opettajien tukena nimenomaan oppimiseen liittyvien haasteiden kohtaamisessa. Koska koulu kontekstina yhdistetään oppimiseen ja sen tukemiseen, saattavat kuraattorit ajatella myös oman tehtävänsä liittyvän koulussa enemmän oppimisen tukemiseen. Tutkimustulosten perusteella voidaan pohtia sitä, voitaisiinko myös oppilaan oppimiseen liittyvien haasteiden yhteyttä oppilaan elämäntilanteeseen pohtia yhdessä kuraattorin kanssa. Näin erityisopettajat saisivat työilleen paremman tuen ja pystyisivät täten tukemaan oppilasta monipuolisemmin.

Vaikka erityisopettajat kokevat saavansa kuraattorilta tukea oppilaiden elämäntilanteisiin liittyvien haasteiden kohtaamiseen, arvioivat he kuitenkin saadun tuen riittämättömäksi. Jopa 70 % erityisopettajista kokee tarvitsevansa enemmän tukea oppilaiden elämäntilanteiden kohtaamiseen ja erityisesti he kaipaavat kuraattorilta käytännön neuvoja. Kuraattorit itse kokevat kuitenkin opettajilla olevan enemmän tarvetta saada tukea nimenomaan oppimiseen liittyvien haasteiden kohtaamiseen (Lipiäinen 1977, Sipilä-Lähdekorpi 2004). Kuraattorit saattavat ajatella oman roolinsa koulussa olevan erilainen, kuin mitä erityisopettajat ajattelevat sen olevan. Tällöin he ajattelevat olevansa pikemminkin opettajien oman työn kuin oppilaiden tukijoita. Yhteenvetona voidaan todeta, että mikäli kuraattorit olisivat tiiviimmin kouluyhteisön jäseniä, olisi kuraattorin rooli selkeämpi ja he pystyisivät tukemaan myös erityisopettajan työtä paremmin.

Erityisesti koulukuraattorit kokevat oman työnsä olevan osittain päällekkäistä erityisopettajien kanssa (Sipilä-Lähdekorpi 2004). Toisaalta samankaltaiset työtehtävät tukevat sekä kuraattorien että erityisopettajien asiantuntijuuden kehittymistä, mutta toisaalta työn vastuualueiden ja tehtävien jakaminen saattaa olla haasteellisempaa. Tämän tutkimuksen perusteella erityisopettajan ja kuraattorin työtehtävät voidaan jakaa siten,

että kuraattorin tehtävänä on tukea oppilaita erilaisissa elämäntilanteissa, kun taas erityisopettaja keskittyy työssään enemmän oppilaiden oppimisen tukemiseen.

Arvioidessaan koulukuraattorin kanssa tehdyn yhteistyön merkitystä oman asiantuntijuuden kehittymiselle, ajattelevat erityisopettajat kehittyvänsä eniten ammatillisessa osaamisessa. Tämän perusteella he kokevat saavansa tukea myös oman opettajuuden kehittymiseen, koska kuraattorit kohtaavat erityisopettajien kanssa melko samanlaisia haasteita työssään. Tämän vuoksi koulukuraattori on luonnollinen yhteistyökumppani erityisopettajalle. Ammatillisen osaamisen ja oman opettajuuden kehittämisen avulla erityisopettajan onkin helpompaa kohdata haasteita työssään.

Tämän tutkimuksen tuloksista voidaan vetää sellainen johtopäätös, että kunnissa kaivattaisiin paljon lisää resursseja koulukuraattorin työhön. Suuremmat resurssit mahdollistaisivat kuraattorin paremman osallisuuden kouluyhteisön jäsenenä, jolloin yhteistyö opettajien kanssa olisi tiiviimpää, roolit selkeämpiä ja sekä erityisopettajat että koulukuraattorit tukisivat toistensa työtä monipuolisemmin. Resurssien lisäksi tarvittaisiin myös muutosta koulun kulttuurissa sekä opettajien asenteissa. Jyrkiäisen (2007) mukaan opettajien keskuudessa vallitsee edelleenkin niin sanottu yksin tekemisen myytti, jonka perusteella opettajien on selvittävä yksin työssään kohtaamista haasteista. Tulevaisuudessa haasteena onkin tämän myytin murtaminen, opettajien työskentelytapojen muuttaminen ja opettajien käsitysten muuttaminen moniammatillista yhteistyötä koskien.

7.4 Jatkotutkimusaiheita

Tutkimustulosten perusteella pohdittiin mahdollisia jatkotutkimusaiheita. Tämän tutkimuksen perusteella olisi hyödyllistä tutkia tarkemmin koulukuraattorin kasvattajan roolia oppilashuoltoryhmässä. Koska tämän tutkimuksen perusteella koulukuraattorin kasvattajan roolin ajateltiin olevan yhtä tärkeä sosiaalityöntekijän roolin kanssa, olisi tarpeen selvittää, millä tavoin kuraattorin kasvattajan rooli ilmenee oppilashuoltoryhmän toiminnassa. Myös koulukuraattorin toimintaa oppilashuoltoryhmän jäsenenä olisi tarpeen tutkia tarkemmin. Hyödyllisiä jatkotutkimusaiheita tämän osalta olisivat muun muassa se, miten kuraattorin rooli eroaa oppilashuoltoryhmässä erityisopettajan roolista tai miten kuraattorin toiminta eroaa ryhmän muiden jäsenten toiminnasta.

Tässä tutkimuksessa kuraattorin kohtaamia ongelmia lähinnä vain sivuttiin, mutta jatkossa kuraattorin käsittelemien ongelmien tarkempi analysointi olisi tarpeellista. Koska tämän tutkimuksen perusteella kuraattori kohtaa työssään oppilaiden ongelmia ja erityisesti koulukiusaamiseen liittyviä ongelmia, voitaisiin tulevassa kuraattorityötä käsittelevässä tutkimuksessa selvittää muun muassa erityisopettajan ja kuraattorin rooleja oppilaiden ongelmien kohtaamisessa. Koulukiusaaminen ja erityisesti sen ehkäisy on tällä hetkellä ajankohtainen ilmiö. Täten voitaisiin selvittää, millainen on kuraattorin rooli koulukiusaamisen ennalta ehkäisyssä ja millaisin työmenetelmin kuraattori ratkaisee koulussa jo olemassa olevaa kiusaamista.

Tämä tutkimus osoittaa, että erityisopettajat kokevat saavansa kuraattorilta eniten tukea oppilaiden elämäntilanteisiin liittyvien ongelmien kohtaamiseen ja ammatillisen osaamisen kehittymiseen. Jatkotutkimuksena voitaisiin tutkia muun muassa sitä, minkä verran erityisopettajat saavat kuraattorilta tukea työnsä eri osa-alueisiin ja erityisen tuen tarvetta aiheuttaviin pulmiin. Lisäksi olisi hyödyllistä verrata toisiinsa erilaisissa erityisopetustehtävissä toimivien erityisopettajien näkemyksiä kuraattorin kanssa tehdyn yhteistyön hyödyllisyydestä ammatillisen osaamisen kehittymisen kannalta. Myös erityisopettajien ja koulukuraattoreiden näkemyksiä toisiltaan saadusta tuesta ja yhteistyön merkityksestä ammatillisen osaamisen kehittymisessä olisi tarpeellista verrata.

Lähteet

- Cohen, L., Manion, L. & Morrison, K. 2007. *Research methods in education*. 6th edition. London: Routledge.
- Dupper, D.R., Theriot, M.T. & Craun, S.W. 2009. Reducing Out-of-School Suspensions: Practice Guidelines for School Social Workers. *Children & Schools* 31 (1), 6 - 14.
- Fadde, P.J. 2009. Instructional Design for Advanced Learners: Training Recognition Skills to Hasten Expertise. *Educational Technology Research and Development* 57 (3), 359 - 376.
- Frey, A. & George-Nichols, N. 2003. Intervention Practices for Students with Emotional and Behavioral Disorders: Using Research to Inform School Social Work Practice. *Children & Schools* 25 (2), 97 - 101.
- Fröjd, S., Mansikka, L., Ahonen, M., Ahonen, J. & Kaltiala-Heino, R. 2008. Oppilaan aggressiiviseen käyttäytymiseen puuttuminen. *Pirkanmaan sairaanhoitopiirin julkaisuja* 6/2008. Tampere: Pirkanmaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymä.
- Garrett, K.J. 2005. School Social Workers' Evaluation of Group Work Practices. *Children & Schools* 27 (4), 247 - 252.
- Hakkarainen, K., Palonen, T. & Paavola, S. 2002. Kolme näkökulmaa asiantuntijuuden tutkimiseen. *Psykologia* 37 (6), 448 - 464.
- Harrison, K. & Harrison, R. 2009. The School Social Worker's Role in the Tertiary Support of Functional Assessment. *Children & Schools* 31 (2), 119 - 127.
- Hjort, K. 2008. Competence Development in the Public Sector: Development, or Dismantling of Professionalism? *Asia Pacific Education Review* 9 (1), 40 - 49.
- Hjörne, E. & Säljö, R. 2004. The pupil welfare team as a discourse community: Accounting for school problems. *Linguistics and Education: An International Research Journal* 15 (4), 321 - 338.
- Honkanen, E. & Suomala, A. 2009. *Oppilashuollon käsikirja*. Helsinki: Tammi.
- Hovila, H. 2004. Opettajan ja oppilaan kohtaaminen koulusituaatiossa. *Acta Universitatis Tamperensis* 1031. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Jauhiainen, A. 1993. Koulu, oppilaiden huolto ja hyvinvointivaltio. Suomen oppivelvollisuuskoulun ja sen asiantuntijajärjestelmien muotoutuminen 1800-luvun lopulta 1990-luvulle. *Turun yliopiston julkaisuja*. Sarja C, osa 98. Turku: Turun yliopisto.
- Johnson, L.J., Pugach, M.C. & Hawkins, A. 2004. School-Family Collaboration: A Partnership. *Focus on Exceptional Children* 36 (5), 1 - 12.
- Jyrkiäinen, A. 2007. Verkosto opettajien tukena. *Acta Universitatis Tamperensis* 1280. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Kalkkinen, P. & Peltonen, H. 2007. Oppilashuoltoryhmät. Teoksessa M. Rimpelä, A.-M. Rigoff, J. Kuusela & H. Peltonen (toim.) *Hyvinvoinnin ja terveyden edistämi-*

- nen peruskouluissa – peruseraportti kyselystä 7. - 9. vuosiluokkien kouluille. Helsinki: Opetushallitus. 77 - 89.
- Karila, K. & Nummenmaa, A.R. 2001. Matkalla moniammatillisuuteen: kuvauskohteena päiväkotit. Helsinki: WSOY.
- Kelly, M. & Stone, S. 2009. An Analysis of Factors Shaping Interventions Used by School Social Workers. *Children & Schools* 31 (3), 163 - 176.
- Korhonen, A. 2008. Opettajien perustehtäväkäsitteet osana peruskoulun kehittämistä. Joensuun yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja n:o 129. Joensuu: Joensuun yliopisto.
- Korkalainen, P. 2009. Riittämättömyyden tunteesta osaamisen oivallukseen: ammatillisen asiantuntijuuden kehittäminen varhaiserityiskasvatuksen toimintaympäristössä. *Jyväskylä studies in education, psychology and social research* 363. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Koskela, T. 2009. Perusopetuksen oppilashuolto Lapissa opettajien käsityksen mukaan. *Acta Universitatis Lapponiensis* 167. Rovaniemi: Lapin yliopisto.
- Leicht, K.T., Walter, T., Sainsaulieu, I. & Davies, S. 2009. New Public Management and New Professionalism across Nation and Contexts. *Current Sociology* 57 (4), 581 - 605.
- Lipiäinen, T. 1977. Oppilashuolto ja erityisesti koulukuraattorin rooli. Turun yliopiston kasvatustieteiden laitos. Sarja B, osa 3. Turku: Turun yliopisto.
- Lynn, B, Shepard, M., Patridge, J. & Alvarez, M. 2009. School Social Work Outcomes: Perspectives of School Social Worker and School Administrators. *Children & Schools* 31 (2), 97 - 108.
- Lynn, C.J., McKay, M. McKernan & Atkins, M.S. 2003. School Social Work: Meeting the Mental Health Needs of Students through Collaboration with Teachers. *Children & Schools* 25 (4), 197 - 209.
- McGillivray, G. 2008. Nannies, Nursery Nurses and Early Years Professionals: Constructions of Professional Identity in the Early Years Workforce in England. *European Early Childhood Education Research Journal* 16 (2), 242 - 254.
- Metsämuuronen, J. 2005. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. Helsinki: International Methelp.
- Metsämuuronen, J. 2006. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. Helsinki: International Methelp.
- Määttä, M. 2007. Yhteinen verkosto? Tutkimus nuorten syrjäytymistä ehkäisevistä poikkihallinnollisista ryhmistä. Helsingin yliopiston sosiologian laitoksen tutkimuksia nro 252. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Naukkari, A. 1999. Tasapainoilua kurinalaisuuden ja tarkoituksenmukaisuuden välillä. Oppilaiden ei-toivottuun käyttäytymiseen liittyvän ongelmanratkaisun kehittäminen yhden peruskoulun yläasteen tarkastelun pohjalta. *Jyväskylä studies in education, psychology and social research* 149. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Niiniluoto, I. 2002. Tieteen tunnuspiirteet. Teoksessa S. Karjalainen, V. Launis, R. Pelkonen & J. Pietarinen (toim.) Tutkijan eettiset valinnat. Helsinki: Gaudeamus. 30 - 42.

- Nummenmaa, L. 2004. Käyttäytymistieteiden tilastolliset menetelmät. Helsinki: Tammi.
- Oppilas- ja opiskelijahuoltoryhmän toimenpide-ehdotukset. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2009:34. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Oppilashuoltoon liittyvän lainsäädännön uudistamistyöryhmän muistio: lausuntoyhteenveto työryhmän muistiosta 2006. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2006:67. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Oppilashuoltoon liittyvän lainsäädännön uudistamistyöryhmän muistio. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2006:33. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Osmond, J. 2006. A Quest for Form: The Tacit Dimension of Social Work Practice. *European Journal of Social Work* 9 (2), 159 - 181.
- Otto, H.-U., Polutta, A. & Ziegler, H. 2009. Reflexive Professionalism as a Second Generation of Evidence-Based Practice. *Research on Social Work Practice*, 19 (4), 472 - 478.
- Peltonen, H. & Kalkkinen, P. 2007 Kodin ja koulun yhteistyö. Teoksessa M. Rimpelä, A.-M. Rigoff, J. Kuusela & H. Peltonen. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen peruskouluissa – peruseräraportti kyselystä 7. - 9. vuosiluokkien kouluille. Helsinki: Opetushallitus, Stakes.
- Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004. Helsinki: Opetushallitus.
- Pesonen, A.-K., & Heinonen, K. 2005. Oppilashuoltoryhmien työn merkitys, arviointi ja kehittäminen. Helsingin kaupungin opetusviraston julkaisusarja A, 2:2005. Helsinki: Helsingin kaupunki.
- Pietarinen, J. 2002. Eettiset perusvaatimukset tutkimustyössä. Teoksessa S. Karjalainen, V. Launis, R. Pelkonen & J. Pietarinen (toim.) Tutkijan eettiset valinnat. Helsinki: Gaudeamus. 58 - 69.
- Pönkkö, M.-L. & Tervonen-Rossi, R. 2009. Moniammatillinen yhteistyö lapsen ja nuoren kasvun tukemisessa. Teoksessa A.-L. Lämsä (toim.) Mun on paha olla. Näkökulmia lasten ja nuorten psyykkiseen hyvinvointiin. Jyväskylä: PS-kustannus. 145 - 157.
- Rimpelä, M., Kuusela, J., Rigoff, A.-M., Saaristo, V. & Wiss, K. 2008. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen peruskouluissa 2: peruseräraportti kyselystä 1. - 6. vuosiluokkien kouluille. Helsinki: Opetushallitus.
- Rimpelä, M., Rigoff, A.-M., Kuusela, J. & Peltonen, H. 2007. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen peruskouluissa – peruseräraportti kyselystä 7. - 9. vuosiluokkien kouluille. Helsinki: Opetushallitus, Stakes.
- Ruohotie, P. 2002. Kvalifikaatioiden ja kompetenssien kehittäminen ammattikorkeakoulun tavoitteena. Teoksessa J.-P. Liljander (toim.) Omalla tiellä: ammattikorkeakoulut kymmenen vuotta. Helsinki: Edita. 108 - 127.
- Satunnaislukugeneraattori <http://www.psychicscience.org/random.aspx> (viitattu 7.1.2010)
- Salmelainen, U. 2008. Tiedon välittyminen ja rakentuminen kuntoutuksessa. Moniammatillinen asiantuntijayhteistyö ikäihmisten laitosmuotoisessa kuntoutuksessa. Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 98. Helsinki: Kelan tutkimusosasto.

- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Valtonen, M. 2000. Radiografian asiantuntijuus: röntgenhoitajan työ ja siinä tarvittava osaaminen. Acta Universitatis Ouluensis. Scientiae rerum socialium. Series E 41. Oulu: Oulun yliopisto.
- Vuorikoski, M. 1999. Sosiaalityön professionaalistuminen ja koulutus. Acta Universitatis Tamperensis 687. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Väisänen, P. 2003. Työssäoppiminen ammatillisissa perusopinnoissa: ammatillinen osaaminen, työelämän kvalifikaatiot ja itseohjautuvuus opiskelijoiden itsensä arvioimina. Joensuun yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja n:o 83. Joensuu: Joensuun yliopisto.

Lähteenä käytetyt lait:

Kansanterveyslaki 66/1972

Lastensuojelulaki 417/2007

Lastensuojelulaki 683/1983

Perusopetuslaki 477/2003

LIITTEET

Liite 1 Kyselylomake

Arvoisa erityisopettaja!

Teen Jyväskylän yliopiston kasvatustieteiden laitoksessa erityispedagogiikan yksikössä pro gradu -tutkielmaa erityisopettajien näkemyksestä koulukuraattorin roolista koulussa. Tutkimuksen tarkoituksena on pyrkiä kehittämään koulussa toteutettavaa moniammatillista yhteistyötä sekä luomaan oppilashuoltoon toimivia käytänteitä erityisesti erityisopettajan ja koulukuraattorin välisen yhteistyön osalta. Tutkimuksen ohjaajana toimii lehtori, KT Anja Rantala (anja.rantala@jyu.fi) erityispedagogiikan yksiköstä Jyväskylän yliopistosta. Tutkimustulokset tullaan julkaisemaan pro gradu -tutkielmana keväällä 2010 ja tutkimuksen tuloksia tullaan mahdollisesti hyödyntämään myös jatkotutkimuksessa. Tutkimukseen osallistutaan vastaamalla oheisen lomakkeen väittämiin 25.1.2010 mennessä.

Lomakkeessa koulussa sosiaalityötä tekevstä henkilöstä käytetään nimikettä koulukuraattori, koska se on sosiaalityöalan korkeakoulutettujen ammattijärjestön Talentian mukaan vakiintunut koulun sosiaalityöntekijän nimike (Talentia 2004). Jos koulussasi on sosiaalityötä tekevstä asiantuntijasta käytössä jokin muu ammattinimike, älä anna sen olla esteenä vastaamiselle. Vastaukset ovat ehdottoman luottamuksellisia eikä nimeäsi tai koulusi nimeä käsitellä missään vaiheessa. Toivon, että sinulla on aikaa pysähtyä kysymysten äärelle ja näin auttaa tutkimuksen toteutuksessa. Vastaamiseen kuluu aikaa noin 15 minuuttia ja vastaamaan pääset oheisesta linkistä.

Ystävällisin terveisin

Marleene Rytioja

erityispedagogiikan opiskelija

marleene.rytioja@jyu.fi

044 307 8646

1. Sukupuoli
  - 1 nainen
  - 2 mies

2. Toimin
  - 1 osa-aikaisena erityisopettajana
  - 2 erityisluokanopettajana
  - 3 sekä osa-aikaisena erityisopettajana että erityisluokanopettajana

3. Toimin
  - 1 alakoulussa
  - 2 yläkoulussa
  - 3 sekä ala- että yläkoulussa

4. Osallistun oppilashuoltoryhmän toimintaan
  - 1 yhdellä koululla
  - 2 kahdella koululla
  - 3 kolmella koululla
  - 4 useammalla kuin kolmella koululla
  - 5 en osallistu oppilashuoltoryhmän toimintaan

5. Koulussamme sosiaalityötä tekevä henkilö on virkanimikkeeltään
  - 1 koulukuraattori
  - 2 koulun sosiaalityöntekijä
  - 3 sosiaalityöntekijä
  - 4 aluekuraattori
  - 6 en osaa sanoa
  - 7 koulussamme ei ole sosiaalityötä tekevää henkilöä

6. Koulullamme käy kuraattori
  - 1 yhtenä
  - 2 kahtena
  - 3 kolmena
  - 4 neljänä
  - 5 viitenä päivänä viikossa
  - 6 harvemmin kuin kerran viikossa

7. Teen kuraattorin kanssa yhteistyötä pääasiassa
  - 1 välituntisin
  - 2 säännöllisissä kahdenkeskisissä tapaamisissa muulloin kuin välituntisin
  - 3 kuraattori on työparinani oppitunneilla

- 4 oppilashuoltoryhmässä
- 5 muussa palaverissa
- 6 otan yhteyttä kuraattoriin vain tarpeen mukaan
- 7 en tee lainkaan yhteistyötä kuraattorin kanssa

8. Pohdi seuraavaksi koulukuraattorin roolia koulusi oppilashuoltoryhmässä. Arvioi, minkä verran seuraavat väittämät pitävät paikkansa. 1 = Täysin eri mieltä, 2 = Jokseenkin eri mieltä 3 = Ei samaa eikä eri mieltä 4 = Jokseenkin samaa mieltä 5 = Täysin samaa mieltä

1. Kuraattori on kasvatuksen asiantuntija 1 2 3 4 5
2. Vain kuraattorilla on sosiaalityön ammattitaitoa oppilashuoltoryhmässä 1 2 3 4 5
3. Kuraattori on kasvattajan roolissa juuri sen takia, että hän on aikuinen koulussa 1 2 3 4 5
4. Koulukuraattori toimii koulussa sosiaalitoimen edustajana, jonka vuoksi hän toimii nimenomaan sosiaalityön asiantuntijana 1 2 3 4 5
5. Kuraattorilla on oppilashuoltoryhmässä vahvin oppimisvaikeuksien asiantuntemus 1 2 3 4 5
6. Kuraattorin tehtävänä on tuoda esiin koulun virkistystoimintaan liittyviä ideoita 1 2 3 4 5
7. Sosiaalityöntekijän rooli on kuraattorille luonnollisin 1 2 3 4 5
8. Kuraattorin tulee saada oppilashuoltoryhmä suunnittelemaan koulun yhteisöllisyyttä edistäviä toimenpiteitä 1 2 3 4 5
9. Kuraattori toimii yhteyshenkilönä oppilashuoltoryhmän ja oppilaskunnan välillä 1 2 3 4 5

9. Arvioi seuraavaksi, minkä verran kuraattori hoitaa moniammatillisessa oppilashuoltoryhmässä seuraavia asioita. 1 = Erittäin vähän, 2 = Melko vähän, 3 = Ei vähän eikä paljon, 4 = Melko paljon 5 = Erittäin paljon

1. Koulun taloudellisten resurssien hoitaminen 1 2 3 4 5
2. Työyhteisön toimintatapojen muuttaminen 1 2 3 4 5
3. Perheiden ongelmiin puuttuminen 1 2 3 4 5
4. Yhteiskunnan ongelmiin vaikuttaminen 1 2 3 4 5
5. Yhteistyö koulun ulkopuolisten toimijoiden (esim. sosiaalitoimi, perheneuvola) kanssa 1 2 3 4 5
6. Kouluyhteisössä esiintyvien ongelmien ennaltaehkäisy 1 2 3 4 5
7. Oppilaiden ongelmien ratkaiseminen 1 2 3 4 5
8. Koulun henkilökunnan ammatillisen kasvun edistäminen 1 2 3 4 5
9. Opetusjärjestelyjen kehittäminen 1 2 3 4 5

10. Arvioi seuraavaksi kuraattorin toimintaa koulusi moniammatillisen oppilashuoltoryhmän jäsenenä. Pohdi, pitävätkö seuraavat väittämät paikkansa. 1 = Ei pidä paikkansa 2 = Pitää paikkansa

1. Koulukuraattori toimii ryhmämme puheenjohtajana 1 2
2. Kuraattori vastaa pääasiassa oman ammattinsa mukaisten asioiden hoitamisesta 1 2
3. Kuraattori osallistuu säännöllisesti oppilashuoltoryhmän kokouksiin 1 2

4. Koulukuraattori hoitaa tarvittaessa asioita, joista huolehtiminen on ensisijaisesti toisen ammattilaisen vastuulla 1 2
  5. Kuraattori käyttää oppilashuoltoryhmää työpaineidensa purkamisen kanavana 1 2
  6. Monet oppilashuoltoryhmässä käsiteltävät asiat jäävät lopulta vain kuraattorin hoidettavaksi 1 2
  7. Koulukuraattoria on vaikea tavoittaa yhteisten kokousaikojen ulkopuolella 1 2
  8. Kuraattorin osuus ennalta ehkäisevässä työssä jää vähäiseksi 1 2
  9. Kuraattori huolehtii tehtävien tasaisesta jakautumisesta oppilashuoltoryhmän jäsenten kesken 1 2
  10. Epäselvissä tapauksissa keskustelemme kuraattorin kanssa, kumpi ottaa päävastuun asian hoitamisesta 1 2
  11. Kuraattorilla on korkea työmoraali 1 2
  12. Kuraattori hoitaa tehtävänsä sovitussa ajassa 1 2
11. Seuraavaksi esitellään joitain koulu yhteisössä ilmeneviä ongelmia. Pohdi, minkä verran kuraattori käsittelee niitä koulussasi 1 = Erittäin vähän, 2 = Melko vähän, 3 = Ei vähän eikä paljon, 4 = Melko paljon 5 = Erittäin paljon
1. Oppilaiden vähäinen motivoituminen koulutyöhön 1 2 3 4 5
  2. Työrauhaongelmat 1 2 3 4 5
  3. Oppilaiden mielenterveysongelmat 1 2 3 4 5
  4. Oppilaiden päihteiden käyttö 1 2 3 4 5
  5. Oppimisvaikeudet 1 2 3 4 5
  6. Koulukiusaaminen 1 2 3 4 5
12. Arvioi, minkä verran seuraavat väittämät sopivat kuraattorin työhön koulussasi esiintyvien ongelmien ratkaisemiseksi. 1 = Sopii erittäin huonosti, 2 = Sopii melko huonosti, 3 = Ei sovi hyvin eikä huonosti, 4 = Sopii melko hyvin 5 = Sopii erittäin hyvin
1. Kuraattori työskentelee pääasiassa oppilaiden kanssa kahdenkeskisesti 1 2 3 4 5
  2. Kuraattori konsultoi opettajia ongelmatilanteissa 1 2 3 4 5
  3. Kuraattori tekee yhteistyötä oppilaiden huoltajien kanssa 1 2 3 4 5
  4. Kuraattori työskentelee kaikkien oppilaiden kanssa eikä keskity vain muutamisiin oppilaisiin 1 2 3 4 5
  5. Kuraattori toimii oppilashuoltoryhmän lisäksi myös muissa yhteistyöryhmissä 1 2 3 4 5
  6. Kuraattori ratkoo ongelmia etsimällä ratkaisua koulun hallintoon liittyvistä asioista 1 2 3 4 5
  7. Kuraattori suunnittelee keinoja, joilla ongelmia voitaisiin ehkäistä 1 2 3 4 5
  8. Kuraattori pitää oppilaille oppitunteja muun muassa päihdevalistukseen kuuluvista aiheista 1 2 3 4 5
  9. Kuraattori osallistuu täydennyskoulutukseen 1 2 3 4 5
  10. Kuraattori on mukana toteuttamassa oppilaiden yhteisöllisyyttä muun muassa tukioppilastoiminnan avulla 1 2 3 4 5

13. Seuraavaksi luetellaan joitain koulukuraattorin käyttämiä työtapoja. Pohdi, pitääkö niitä hyödyntää nykyistä enemmän koulu yhteisön ongelmien ratkaisemiseksi 1= Pitää hyödyntää yhtä paljon kuin nykyään 2 = Pitää hyödyntää nykyistä enemmän

1. Kahdenkeskiset keskustelut oppilaan kanssa 1 2
2. Opettajien konsultointi 1 2
3. Yhteistyö oppilaiden huoltajien kanssa 1 2
4. Työskentely koko koulun kanssa (esim. teemapäivien järjestäminen) 1 2
5. Yhteistyö koulun ulkopuolisten toimijoiden (esim. sosiaalitoimi, perheneuvola) kanssa 1 2
6. Hallinnollisiin kysymyksiin perehtyminen 1 2
7. Ennaltaehkäisevän työn korostaminen 1 2
8. Oppituntien pitäminen varsinaisten oppiaineiden ulkopuolisista asioista (esim. päihdevalistus, kiusaaminen) 1 2
9. Täydennyskoulutukseen osallistuminen 1 2
10. Tukioppilas/oppilaskuntatoimintaan osallistuminen 1 2

14. Arvioi, minkä verran saat kuraattorilta apua omaan työhösi seuraavien haasteiden kohtaamisessa 1 = Erittäin vähän, 2 = Melko vähän, 3 = Ei vähän eikä paljon, 4 = Melko paljon 5 = Erittäin paljon

1. Oppilaiden päihteiden käyttö 1 2 3 4 5
2. Oppilaiden mielenterveysongelmat 1 2 3 4 5
3. Vanhempien kasvatustehtävän tukeminen 1 2 3 4 5
4. Oppilaiden vähäinen motivoituminen koulutyöhön 1 2 3 4 5
5. Ongelmien ennaltaehkäisy 1 2 3 4 5
6. Monikulttuurisuus 1 2 3 4 5
7. Tekniikkaan liittyvät kysymykset (mm. oppilaiden kännykän käyttö) 1 2 3 4 5
8. Erilaisten uskonnollisten ryhmien kohtaaminen 1 2 3 4 5
9. Henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman (HOJKS) laadinta 1 2 3 4 5
10. Lastensuojeluilmoituksen tekeminen 1 2 3 4 5
11. Oppimisvaikeudet 1 2 3 4 5
12. Oppilaiden fyysiset sairaudet 1 2 3 4 5

15. Pohdi, koetko tarvitsevasi seuraaviin haasteisiin enemmän kuraattorin asiantuntemusta. 1= En koe tarvitsevani 2= Koen tarvitsevani

1. Oppilaiden päihteiden käyttö 1 2
2. Oppilaiden mielenterveysongelmat 1 2
3. Vanhempien kasvatustehtävän tukeminen 1 2
4. Oppilaiden vähäinen motivoituminen koulutyöhön 1 2
5. Ongelmien ennaltaehkäisy 1 2
6. Monikulttuurisuus 1 2
7. Tekniikkaan liittyvät kysymykset (mm. oppilaiden kännykän käyttö) 1 2
8. Erilaisten uskonnollisten ryhmien kohtaaminen 1 2
9. HOJKS:n laadinta 1 2
10. Lastensuojeluilmoituksen tekeminen 1 2

11. Oppimisvaikeudet 1 2
  12. Oppilaiden fyysiset sairaudet 1 2
16. Pohdi, miten seuraavat väitteet pitävät paikkansa 1 = Täysin eri mieltä, 2 = Melko eri mieltä, 3 = Ei samaa eikä eri mieltä, 4 = Melko samaa mieltä 5 = Täysin samaa mieltä
1. Toivon pääseväni seuraamaan kuraattorin työtä, jotta voin kehittyä ammatillisesti 1 2 3 4 5
  2. Kuraattorin tulee konsultoida erityisopettajia oppilaiden sosiaalisiin ongelmiin liittyvissä tilanteissa 1 2 3 4 5
  3. Erityisopettajalla tulee olla sosiaalityön koulutusta joko perustutkintoon kuuluvana tai täydennyskoulutuksena 1 2 3 4 5
  4. Kohtaan kuraattorin kanssa samanlaisia haasteita työssäni, joten niitä kannattaa pohtia yhdessä 1 2 3 4 5
  5. Koen hyötyväni enemmän kuraattorin kanssa käydyistä käytännönläheisistä kuin arvoihin liittyvistä keskusteluista 1 2 3 4 5
  6. Kasvatustieteellinen ja yhteiskuntatieteellinen kirjallisuus ovat yhtä tärkeitä erityisopettajan työssä 1 2 3 4 5
  7. Erityisopettajien ja koulukuraattoreiden täydennyskoulutukset on järkevää järjestää erikseen 1 2 3 4 5
  8. Kuraattorin ja erityisopettajan työtehtäviä kannattaa kehittää erikseen 1 2 3 4 5
  9. Kuraattori sopii erityisopettajan työpariksi oppitunneille 1 2 3 4 5
  10. Oppilaiden ongelmien ratkaiseminen on helpompaa yhteistyössä kuraattorin kanssa 1 2 3 4 5
  11. Toivon kuraattorin järjestävän erityisopettajille koulutuksia, joissa hän tuo esiin omaa ammattitaitoaan 1 2 3 4 5
  12. Kuraattorilla on erityisopettajaa paremmat valmiudet kohdata koulu yhteisössä esiintyviä ongelmia 1 2 3 4 5
17. Tähän voit halutessasi kertoa vapaasti näkemyksesi koulukuraattorin roolista (esim. kuraattorin rooli oppilashuoltoryhmässä, kuraattorin käsittelemät ongelmat, kuraattorin ja erityisopettajan yhteistyö).
